

च, व्युत्सृजतीत्युचरेण योगः, तत्राशनं शाल्यादि शुद्धादि सत्तुकादि पेयादि मोदकादि क्षीरादि स्त्रणादि मंडकादि च, आशु-शीघ्रं
 क्षुधं शमतीत्यशनं, यदाहुः-“असणं मोअगसत्तुगमुगजगाराइ खजगविही य । खीराई स्त्रणाई मंडगपभिई य विनेयं ॥१॥” तथा
 पानं-प्राणानामिन्द्रियादीनामुपग्रहे-उपकारे यत् प्रवर्तते तत् पानं, तच्चेदं-सोवीरं जवादिद्योवनं सुरादि सर्वश्वाक्पायः कर्कटजलादि
 च, यदाहुः-पानं सोवीरजवोदगाइ चिचं सुराह्यं च । आउक्काओ सव्वो ककडगजलाह्यं च तथा ॥१॥ तथा च खादिमं, खे-सुखा-
 काशे मातीति खादिमं, तच्चेदं खादिमं-भृष्टधान्यगुडतिलपर्पटिकाखर्जूरनालिकेरुद्राक्षाकर्कोटकाप्रपनसादि, यदाहुः-“भचोसं दंतइ
 खज्जूरनालिकेरदकखाई । अंबगफणसाइ तथा बहुविहं खाइमं नेयं ॥१॥ अथ खादिमं, खादयति गुणान् रसानिति स्वादिमं,
 तच्चेदं-दन्तकाष्ठताम्बूलतुलसिकापिंडार्जुगमधुपिप्पलिसुंठीमिरचजीरकहरितकीआमलकादि, यदाहुः-“दंतवणं तंबोलं चिचं तुलसी
 कुहेगाह्यं । महुपिप्पलिसुंठाई अणेगहा साइमं नेयं ॥१॥” चत्वारीऽमी आहाराः, भणितं चागमे-असणं पाणगं चैव, खाइमं साइमं
 तथा । एसो आहारविही, चउव्विहो होइ नायव्वो ॥१॥ अनाहाराश्चेते-निचत्तक्करुक्षाखदिरतिकडुकादीन्यनेकानि द्रव्याण्यनाहाराणि
 भवन्ति, अत्र नियमसंगमयात् आकारावाह-अन्नत्थऽणाभोगेणं सहसागारेणं अत्र पंचम्यर्थे तृतीया, अन्यत्रानाभोगात्,
 अनाभोगः-अत्यन्तविस्मृतिः सहसाकारात् च, सहसाकारो गवादिकं दुहतो तापयतो वा दृतादिकं मुखे सहसा छटायाः प्रवेशः,
 ताभ्यामन्यत्र प्रत्याख्यानं, इदं चतुर्विधाहारस्यैव शुद्धर्तमात्रमेव भवति इत्याम्नायः, रात्रिभोजनविरमणत्रततीरणरूपत्वात्स्य, नम-
 कारसहितस्य चायमर्थः-शुद्धर्तात् परतो नमस्कारोच्चारणे पूर्यते, शुद्धं द्विघटिकामानं, तदनुच्चारणे सूर्यास्तसमयेऽपि न पूर्यते, शुद्ध-
 तर्भ्यन्तरे नमस्कारोच्चारणेऽपि न पूर्यते ॥१॥ (आकारपद्धयुतं पौरुषी) तत्पुत्रं चेदं-पोरसिअं पच्चकखाइ उग्गए सूरे दुविहं

यथार्थयुगप्रधानश्रीकालकाचार्यान्वयिभिः श्रीभावदेवसूरिभिः संहृद्धा श्रीमद्भिर्मतिसागरसूरिभिरिविंवृताः २३

श्रीयतिदिनचर्या

धुनि यं अद्य विजयं मङ्गलम्
प्र शिष्यं सुनि दक्षप्रलम्बिण्य

शान्तं लडोरुः

सुप्रथित्री—श्रीजामनगरवास्तव्यश्राद्धवर्षश्रीलक्ष्मीचंदधारशीवोरसुपुत्रश्राद्धवर्षश्रीचुनीलालविहितार्थसाहाय्येन मालव-
देशान्तर्गतरत्नपुरीयश्रीऋषभदेवजीकेशरीमलजीनाम्नी श्वेतांवरसंस्था ।

सुप्रथिता—श्रीफकीरचन्द मगनलाल बदामी, स्वकीये 'श्रीजैनविजयानन्द' ग्रीन्टींग प्रेस (कणपीठबजार, सुरत.)
इति यत्रालये मद्रिता

आ अन्ध आचार्य श्री सागरानंद सूरिधरल महाराजना वरद हस्ते उ. श्री भाण्डुसागरल गलि, उ. श्री इमुदविजयल गलि
पं. श्री लक्ष्मिविजयल गलि, तथा पं. श्री प्रकाशविजयल गलिनो. आचार्य पदापुत्र महोत्सव प्रसंगे, जामनगर
सागरसूरि ज्ञानचन्द्रि
, निवासी शेष पोपटलाल धारशीभाष तरेक्षी लेट.—

च प्रत्युपेक्षन्ते परमुपविष्टाः ॥ कानि पात्रादीनीत्याह—

पत्तं पत्ताबन्धो पायदृवणं च पायकेसरिया । पडलाइं रयत्ताणं गोच्छओ पायनिज्जोगो ॥५३॥

तथा पात्रं-भाजनं पात्रबंधो-झोलिका पात्रस्थापनमूर्णामयं, च पुनः पात्रकेसरिका-पात्रप्रलेखिनी, क्षौमिकी मुखवह्निकेत्यर्थः, पडलानि सौत्राणि जयन्यमध्यमोत्कृष्टरूपाणि, रजस्त्राणं-पात्रवेष्टनं, गोच्छकः ऊर्णानिष्यन्तः, पात्रनिर्योगः-पात्रपरिकरः, यदाहुः-
 “तिभि विहत्थी चउरंगुलं च भाणस्स मज्झिमपमाणं । इत्तो हीण जहन्नं अइरेगतरं तु उक्कोसं ॥१॥” तथा श्रीआचारंगश्रुतिः-
 “पात्रं त्रेधा-लाउपायं वा १ दारुपायं वा २ मट्टियापायं वा ३” इति, तथा पात्रबंधप्रमाणं यदाहुः-“पत्ताबंधपमाणं भायणमा-
 षेणं होइ कायव्वं । जह गंठिमि कयंमी कोणा चउरंगुला हुंति ॥१॥” तथा पात्रकस्थापनादीनां प्रमाणं-पत्तगठवणं तह गुच्छओ
 य पायपडिलेहिणी चैव । तिण्हंपि हुप्पमाणं विहत्थि चउरंगुलं चैव ॥१॥ पात्रकेसरिका उक्तैव, उक्तं च-“पायपमज्जणहेउं

उष्ण	ज. २	म. ४	उ. ५
शीत	४	५	६
वर्षा	५	६	७

केसरिया सा पुणो भवे एक्का । गुच्छगपत्तदृवणं एक्केकं गणणमाणेणं ॥१॥” अथ पटलानां प्रमाणं, यदाहुः-“कयलीगम्भदलसमा पडला उक्किट्टमज्झिमजहन्ना । गिम्हे हेमंतमि वासासु अ पाणरस्वव्हा ॥१॥ तिन्नि चउ पंच गिम्हे चउरो पंच च्छगं च हेमन्ते । पंच छ सत्त वासासु हुंति घणमसिणरूवा ते ॥१॥” अर्थस्तु यत्रादवसेयः । अथ पटलानां प्रमाणमाह-अड्डाइज्जा हत्था दीहा छत्तीसअंगुले रुंदा । बीअं पडि-ग्गहाउ ससरीराउ प्पमाणेणं ॥१॥ तथा रजस्त्राणमानमाह-माणं तु रयत्ताणे भाणपमाणेण होइ कायव्वं । पायाहिणं कुणंतं मज्जे चउरंगुलं कमइ ॥१॥ गुच्छक उक्तार्थः, एष पात्रनिर्योगः-पात्रपरिकरः ॥५३॥ तथा ग्रंथकृत संप्रति पडलानां स्वरूपमाह—

श्रीभावदेवसूत्रिताया यतिदिनचर्याया उपक्रमः

ऐदंयुगीनेषु न कोऽपि जैनः युगप्रधानोचमश्रीकालकाचार्याणामभिधानस्याज्ञः, तेषामेवातिविश्रुत-
तमानामन्वयोत्था एते श्रीयतिदिनचर्याया विधायकाः स्वरिवर्याः श्रीभावदेवाभिधाः, यद्यपि साधूना-
महोरात्रचर्या श्रीओघनिर्युक्तयुत्तराध्ययनादिषु न्यस्ता सानुक्रमा तथापि विहारादिसामाचार्यादिना गुपि-
लेति केवला साधुदिनचर्या प्राभातिकजागरणादारम्य संस्तारकविधियवसाना स्पष्टरूपा निबद्धा पूज्यै-
रस्यां, यद्यपि पूज्यतमैः श्रीदेवसूरिभिर्विहिता यतिदिनचर्या, विस्तृता परं सेति संक्षिप्तरूचीनामुपयु-
क्तमैपेति निश्चित्य शुद्धितैषा, विवृत्तरपि श्रीमद्भिर्मतिमागरेर्विहिता लघ्वीति साऽपि सहैवानया सुद्रिता,
सकलयन्तु च सञ्जना अनुष्ठायैतदुक्तं परिश्रममस्मदीयमिति शम् । आनन्दसागराः शीहोर (सिंहपुरं)

श्रीवीरसवत २४६३ फारगुन कृष्णा प्रतिपद्

पूर्वार्धम् सप्तं, मुनिसहिताश्चतुर्दश १४, सार्धपौरुषी नंदाष्टवाहू २८९ शुचाकं भाज्ये पूर्वोकेन भागः, लब्धं विंशतिः २०,

पोसे अंगुल	१२	पोष	९
माधे अंगुल	१०	माघ	८
फाल्गुने अंगुल	८	फाल्गुन	७
चैत्रे अंगुल	६	चैत्र	६
वैशाखे अंगुल	४	वैशाख	५
ज्येष्ठे अंगुल	२	ज्येष्ठ	४
आषाढे अंगुल	०	आषाढ	३
श्रावणे अंगुल	२	श्रावण	४
भाद्रवे अंगुल	४	भाद्रपद	५
आसो अंगुल	६	आसो	६
कार्तिके अंगुल	८	कार्तिक	७
मार्गसिरे अंगुल	१०	मार्गसिर	८

पोसाओ जाच आसाढो ॥२॥ तथेह प्रस्तावात् पुरिमार्द्रमप्याह-पोसे विहत्थि छाया चासअंगुल पमाणपुरिसस्स । मासि दुअंगु-

एतन्नयनविहीनं-उभयहीनं, स्थितमष्टादश १८, एतच्च दली-
कृतं स्थितं ९ नव, एवं गत घटी ९ पल ८, एवं यथाहं कल्पना
कार्या ॥ ६० ॥ दिनगतशेषप्रस्तावात् सार्द्धपौरुषीमप्याह-

पोसे पोरसि सड्ढा नवपयपमाण देहच्छायया
पय इक्किक्का हाणीजा आसाढे पया तिज्जि ॥६१॥

पौसे मासि नवपदप्रमाणया देहच्छायया सार्द्धपौरुषी
भवति, ततः पौषतः एकैकपदहान्या यावदापाढे त्रिपदा
भवति-चरणत्रयरूपा छाया भवति, ततोऽप्येकैकपादवृद्ध्या
प्रतिमासं यावत् पौषे पुनर्नव पादाः, एवं सार्द्धपौरुषी भणि-
ता ॥ उक्तं च-"तणुछायाए नवहिं पएहिं पोसंमि पोरिसी
सड्ढा । इक्किंके पयहरणे जा आसाढे पया तिन्नि ॥१॥ अड्ढाइ-
ज्जदिणेहिं इक्किंके अंगुलं चडइ पडइ । आसाढाओ पोसो

युगप्रधानश्रीकालिकाचार्यसंतानीयश्रीभावदेवसूरिसंकलिता श्रीमत्तिसागरसूत्रितावचूर्णियुता

श्रीयतिदिनचर्या

प्रणम्य जगदानन्ददृन्दकन्दकंदं जिनम् । श्रीपार्श्वं दिनचर्याया, वक्ष्ये व्याख्यां समुद्रगाम् ॥ १ ॥

शान्तिं तनोतु सततं कृतपापशान्तिः, शान्तिर्जिनोऽघजलसन्ततिसागराग्निः ।

ख्यातिः क्षितौ क्षितिपतौ किल यस्य लोके, धर्माद्भिद्ये च भुवि गर्जति संप्रतीयम् ॥२॥

यत्राभूद् गणभृत् प्रभावनिधिभृत् केशी प्रदेशीलसत्सम्यक्त्वगुणामिज्ञप्तिपदकृत् स्वर्गद्विसंयच्छकः ।

तस्यैतद्दिनकृत्यमेतदखिलं गच्छस्य चान्यस्य च, व्याख्यां बोधिनित्थनं गणिवरस्याहं नये स्मृततः ॥३॥

अथार्या-दिनचर्यां श्रुतधुर्यां कृतवान् श्रीभावदेवस्मरिवरः । सुकरां तनुने रम्यां मत्तिसागर एष तद्दर्शी ॥४॥

अथ ग्रन्थसाधगाथां सनमस्कारां विवृणोति—

वीरं नमिऊण जिणं सुआणुसारेण सुद्धभावेण । बुच्छामि समासेणं सामाचारिं जईण हियं ॥१॥

अहं 'सामाचारी' सम्यक् आचर्यते-क्रियते सामाचारी तां वक्ष्यामि-कथयिष्यामि, केन ?-समासेन-संक्षेपेण, न तु विल्ल-

॥६२॥ अथ चैत्यनमस्करणप्रस्तावात् साधोः कियन्ति चैत्यवन्दनानि इत्याह—

पडिकमणे चेहरे भोअणसमयंमि तहय संवरणे । पडिकमण सुअण पडिवोहकालियं[इय]सत्तहा जहणो ६३
 साधोः प्रथमा चैत्यवन्दना प्रतिक्रमणे—रात्रिप्रतिक्रमणे १ द्वितीया चैत्यगृहे—जिनभवने २ तृतीया भोजनसमये—चारवेलायां
 ३ चतुर्थी संवरणे—कृतभोजनः साधुः सततं चैत्यवन्दनं करोति ४ तथा पंचमी प्रतिक्रमणे—दैवसिक्कप्रतिक्रमणे ५ षष्ठी शयने—
 संस्तारककरणसमये ६ सप्तमी प्रतिबोधकाले—निद्रापरित्यागे ७, एताः सप्त चैत्यवन्दना यतिनो ज्ञातव्याः, यदाहुः—साहूणं सत्त
 वारा होइ अहोरत्तमञ्जयारंमि । गिहिणो पुण चियवंदण तिय पंच य सत्त वा चारा ॥१॥ पडिकमओ गिहिणोऽविहु सत्तविहं पंचहा
 उ इयरस्स । होइ जहणेण पुणो तीसुवि संशसु इय तिविहं ॥२॥” ॥६३॥ अथ तस्याश्चैत्यवन्दनाया जघन्यादयः कियन्तो भेदा

इत्याशंक्याह—

नवकारेण जहन्ना दंडगथुइजुअल मज्झिमा नेया । उक्कोसा विहिपुव्वं सक्कत्थयपंचनिम्माया ॥६४॥
 नमस्कारः—प्रणामस्तेन जघन्या चैत्यवन्दना, नमस्कारः पंचथा—एकांगः शिरसो नामे, द्वयंगस्तु करयोर्द्वयोः । अंगत्रयाणां
 नमने, करयोः शिरसस्तथा ॥१॥ चतुर्णां करयोज्ञान्वोर्नमने चतुरंगकः । शिरसः करयोज्ञान्वोः, पंचांगः पञ्चमो मतः ॥२॥ यद्वा
 श्लोकादिरूपनमस्कारादिभिर्जघन्या १, अतो मध्यमा द्वितीया, सा तु स्थापनार्हत्सुदंडकैकस्तुतिरूपेण युगलेन भवति, अन्ये तु
 दंडकानां—शकस्तवादीनां पंचकं तथा स्तुतियुगलं—समयभाषया स्तुतिचतुष्टयं ताभ्यां या वन्दना तामाहुः, यद्वा दंडकः—शकस्तवः
 स्तुत्योर्युगलं—अरिहतचेइयाणं स्तुतिश्चेति, यतः आवश्यकचूर्णौ स्थापनार्हत्सवचतुर्विंशतिस्तवश्रुतस्तवाः स्तुतयः प्रोक्ताः, एते

रेण, कथंभूतां ?-यतिहितां-संयमिनां हितकारिणीं, किं कृत्वा ?-वीरं नमस्कृत्य-वर्द्धमानं प्रणम्य, विशेषेण ईरयति-प्रेरयति अष्ट कर्माणि ज्ञानावरणीयादीनीति वीरस्तं, त्रैश्लेयमित्यर्थः, पुनः केन ?-श्रुतानुमारेण-आगमानुक्रमेण, कथं ? , तथा शुद्धभावेन-मनोवचनकायनैर्मध्येन ॥१॥ तत्र जाग्रद् दिष्ट्या तस्मान्मुनी रात्रौ कथं जागतीत्याह—

जगद् सव्वोऽवि मुणी पच्छिम जामे निसाय पभणंतो । परमिद्धिनमुक्कारं समरइ देवगुरुसित्थाइं ॥२॥

सर्वोऽपि मुनिः-सकलोऽपि साधुवर्गः निशयाः-निशीथिन्याः पश्चिमयामे-अन्तिमनिशीथे जागति-निद्रात्यागं करोति, निद्रा-त्यागे कृते को लाभः ?-‘जह चउदसपुव्वधरो वसइ निगोए अणंतयं कालं । निदाइपमायाओ ता होहिसि कह तुमं ? जीव ! ॥१॥’ किं कुर्वन् ?-परमेष्ठिनमस्कारं भणन्-पञ्चनमस्कारसंगलं पठन्, ततोऽपि किं करोति ?-देवगुरुतीर्थानि स्मरति-चिन्तयति, तत्र देवाः-वीतरागाः गुरवः-तत्त्वोपदेशकाः तीर्थानि-सिद्धक्षेत्रादीनि, इह चागमे निद्राः पञ्च, यथा-निद्रा १ निद्रानिद्रा २ प्रचला ३ प्रचलाप्रचला ४ स्थानर्द्धिका च ५, यदाहुः-‘सुहपडिवोहा निदा निदानिदा य दुक्खपडिवोहा । पयला ठिओवविट्टस्स पय-ल्पयला य चंक्रमओ ॥ १ ॥ दिणचिंतियत्थकरणी थीणद्धी अद्धचकिअद्धवला” इति ॥ २ ॥ तत्र कृतनिद्रापरित्यागो मुनिः किं चिन्तयतीत्याह—

किं नाथरामि किंचं ? किं कयमहिंयं ? अभिग्गहो को वा ? । अप्पा परोऽवि पासइ किं मह ? इय चिंतइ महप्पा ॥३॥

तथेह साधुरिदं चिन्तयति, अहं किं कृत्यं नाचरामि-किं धर्मकार्यं न करोमि ? , मया अधिकं धर्मकृत्यं किं कृतं-किमाचरितं वा ? , अथवा मम कोऽभिग्रहो-नियमविशेषः, नियमस्य प्रतिरूपादिषु चतुर्दशगुणेषु विद्यमानत्वात्, यदाहुः-‘पडिरूवो तेयस्सी’-

॥७३॥ अथ पिंडप्रस्तावत् द्विचत्वारिंशद्दोषान् (व्याचिख्यासुः उद्गमदोषान्) गाथायुगलेनाह—

आहाकम्सु १ हेसिय २ पूर्ईकम्मे अ ३ मीसजाए य ४ ।

ठवणा ५ पाहुडियाए ६ पाओअर ७ कीअ ८ पामिच्चे ९ ॥७४॥

परिअट्टिए अ १० अभिहट्टु ११ विभन्ने १२ मालोहडे अ १३ अच्चिञ्जे १४ ।

अणिस्सिह १५ उज्झोअए १६ सोलस पिंडुग्गमे दोसा ॥७५॥

तत्र आधाकर्मादयः षोडशोद्गमदोषाः, यथा आधाकर्म—आधाय साधून् पद्भ्जीवनिकायविराधनादिना पापक्रिया, निरुक्तात् यलोपः, १ द्वितीयमौदेशिकं तदेवं—यावंतिकादीनुद्दिश्य कृतमौदेशिकं २ तृतीयं पूतिर्वा, अपवित्रकर्मकरणमित्यर्थः तद्योगात् पूतिकर्म, चः समुच्चये, ३ चतुर्थं मिश्रजातं—किंचिद् गृहियोग्यं किंचित् साधूनामपि ४ पंचमं स्थापना, साधुदानाय पृथग्भाजने स्थाप्यते ५ तथा षष्ठं प्राभृत्तिकाख्यं, विवाहादेः पंथात्पुरःकरणं प्राभृतं तेन प्राभृतिका ६ सप्तमं प्रादुष्कराख्यं, यत् आत्मार्थं वस्तुनः प्रकटीकरणं ७ अष्टमं क्रीताख्यं, क्रीयते—साधुनिमिचमशनादि गृह्यते ८ नवमं प्रामित्यं, साध्वर्थमुद्गरानीतं ९ दशमं परावर्ताख्यं, परिवर्तितं साध्वर्थं कृतपरावर्तं १० एकादशमभ्याहृतं, माध्यालयमानीय दत्तं ११ द्वादशं उद्भिन्नं, घटादिकं वस्तु उद्भिद्य—उद्घाट्य यद् दीयते १२ त्रयोदशं मालापहृतं, मालात्—मंचादेरपहृतं—साध्वर्थमानीतं, चः समुच्चये १३ चतुर्दशं आच्छद्यं, आच्छिद्यते—अनिच्छ-तोऽपि पुत्रादिः सकाशात् माधुदानाय गृह्यते १४ पंचदशं अनुत्सृष्टं, न निसृष्टं सर्वस्वामिभिः साधुदानायाननुज्ञातं १५ षोडशमध्य-वपूरकं, स्वार्थपाकारंभे अधिक्षेपः १६, एवं षोडश पिंडोद्गमे—आहारोत्पन्नौ दोषाः स्युरिति गाथार्थः ॥ तथा उद्गमः प्रसृतिरुत्पत्तिः

त्यादि २, तथाऽऽत्मा परश्च पश्यति किं मम इति महात्मा-गरिष्ठ इति चिन्तयति, यदाहुः—“किं सकृण्जि कञं न करोमि अभिगहो अ को उचिओ ? । किं मह खलियं जायं ? कह दियहा मज्झ वच्चंति ? ॥१॥ कह नवि पमायपंके खुप्पिस्सं ? किं परो व अप्पो वा । मह पेच्छइ आयां ? इय कुञ्जा धम्मजागरियं ॥२॥ तत्र पूर्वोक्तं सर्वं स्मृत्वा कायिकीं कथं कुरुते इत्याह—
 आवस्सियाएँ थंडिल्लदेसे गंतूण काइयं काउं । निसीहियं भणंतो पविसइ इरियं पडिक्कमइ ॥४॥

इह अवश्यं भवा आवश्यकी तथा आवश्यक्या-आवसहीइतिशब्दरूपया खंडिल्लदेशे-मात्रकपरिष्ठापनभूभागे गत्वा-गमनं विधाय कायिकीं कृत्वा-लघ्वीं निष्पाद्य निस्सीहि इति भणन्-निस्सीहिशब्दं उच्चरन् वसतिं प्रविशति-प्रवेशं करोति, प्रविष्टः सन् ईर्यापथिकीं प्रतिक्रामति, तत्र ईरणं ईर्या-गमनं तद्युक्तः पन्थाः ईर्यापथः तत्र भवा ईर्यापथिकी-विराधना जंतुवाधा, मार्गे गच्छतां या काचिद्विराधना भवति सा ईर्यापथिकीत्युच्यते, यद्वा ईर्यापथः-साध्याचारः, आह च—“ईर्यापथो ध्यानमौनादिकं भिक्षुव्रतं” तत्र भवा ईर्यापथिकी-विराधना, नद्युत्तरणशयनभोजनादिभिः प्राणातिपातादिका साध्याचारातिकमरूपा सा ईर्यापथिकी ॥४॥ पुनः ततोऽपि किं करोति तदाह—

गमणागममालोइय कयकुसुमिणकाउसगगपच्छित्तो । जिणमुणिवंदण पुण्वि उवउत्तो कुणइ सज्झायं ॥५॥

तस्या ईयापथिक्या अनन्तरं गमनागमनमालोचयति, अत्र त्रिभंगी-गमनं १ आगमनं २ गमनागमनं चेति ३, अत्र प्रस्तावाद् गमनागमनभंगः तमालोचयित्वा ‘कृतकुसुमक्रायोत्सर्गप्रायश्चित्तः’ कृतं-विहितं कुसुमविध्वंसनार्थं कायोत्सर्गरूपं ३-श्चित्तं-आलोचना(दि)रूपं येनासौ, सर्वमुष्ठानं ईर्याप्रतिक्रमणपूर्वमेवोद्दिष्टं, आह च-इरियावहियाए अपडिक्कंताए न किंचि कएणइ चेइय-

अथ प्रस्तावितान् दशैषणादोषान् नामतः संख्यातश्च दर्शयन्नाह—

संक्रिय १ मक्खिय २ निक्खिवत्त ३ पिहिय ४ साहरिय ५ दाघशु ६ म्मिस्से ७।

अपरिणय ८ लिंत्त ९ छड्डिय १० एसणदोसा दस हवंति ॥७९॥

तत्र शंक्रितं संभावित्वाधाकर्मादिदोषं भक्तादि १ अक्षितं-आरूक्षितं २ निक्षिप्तं-न्यस्तं सच्चित्तादिषु ३ पिहितं-स्थगितं ४ संहृतं-तस्मादन्यत्र क्षिप्तं ५ दायको-बालादिः ६ उन्मिश्रं-मिश्रीकृतं सचिचयुक्तं ७ अपरिणतं-अप्रासुकादि कालहीनं ८ पिहितं-स्थगितं ९ छर्दितं-परिशाटिमत् १०, एते एषणादोषाः—पिंडग्रहणदूषणानि दश भवेयुरिति गाथार्थः ॥ यदाहुः—‘सोलस उग्गम-दोसे’त्यादि ॥१॥ ॥७९॥ अथ द्विचत्वारिंशदोषाणां मध्ये षोडश पिंडोद्गमदोषाः, तेष्वाद्यमाधाकर्म, तद्विचारं गाथासप्तकेनाह—

साहुनिमित्तं भत्ताइ जं गिही कुणइ तं अहाकम्मं । सच्चित्तस्साचित्तीकरणमचित्तस्स वा पयडं ॥८०॥
उद्दिसियं तं तु कुराइयस्स दहिउल्लवणाइ उद्दिसिय । अहकम्मजुअं पूई मीसं कयमप्पजइजोगं ॥८१॥

मुणिजोगं ठवइ पिहु जं सा ठवणा इमा उ (सा ठवणा पयरणे उ

पाहुडिया) साहुवओगाय थिरं दुयं व जं पगडणं कुणइ ॥८२॥

पाओरण दीवाइ पयडणं देइ वत्थुणो मज्जे । कीयं तु मुल्लगहियं पामिच्चयमुद्धियं जं तु ॥८३॥

परियट्टियं इमं पुण जं दिज्जइ गहिय वत्थुणा वत्थुं । तं अभिहडं जमाणियमन्नठाणाउ मुणिकज्जे ॥८४॥

उब्भिन्नं कूडाइसु घयाइ दाणाय मट्टिया भिहडं । मालोहडं जहत्थं पराउ हड गहियमच्छिज्जं ॥८५॥

वंदणसज्ज्ञायआवस्सयाइ काउं” इति वचनात्, क्षमाश्रमणपूर्वं ‘कुसुमिणदुसुमिणओहडावणियं राईपायच्छित्तविओहणत्थं काउस्सगं करेभि’ तत्र चतुर्विंशतिस्तवचतुष्कचिन्तनं, ततोऽपि किं कुरुते ?—‘जिनमुनिगन्दनपूर्वं’ जिना—भगवन्तो मुनयः—साधवस्तयोर्वन्दनं—नमस्कारस्तत्पूर्वं—तत्पुरःसरं उद्युक्तः—उद्यमपरः प्रमादरहितः करोति स्वाध्यायं, अत्र सर्वसाधुरेव कर्ता बोद्धव्यः, यदाहुः—“जामिणि पच्छिमजामे सव्वे जगंति बालबुद्धाई । परमिष्ठिपरममंतं भणन्ति सत्तट्टवाराउ ॥१॥ इरियं पडिक्कमंते कुसुमिणदुसुमिण-निवारणोसगं । सम्मं कुणंति निज्जूहपमायनिदा महासुणिणो ॥२॥ पाणिवहप्पमुहाणं कुसुमिणभावे भवन्ति उओया । चत्तारि चिंत-णिज्जा सनमुक्कारा चउत्थस्स ॥३॥ जिणनमणमुणिनमंसण पुवं तत्तो कुणेइ सज्झायं । चिंतंति पुव्वगहियं तवनियमाभिग्गहप्पमुहं ॥४॥” ॥५॥ ततः स्वाध्यायकरणे फलं किमित्याशंक्याह—

कम्ममसंखिज्जभवं खवेइ अणुसमयमेव उवउत्तो । अन्नयरंमिवि जोगे सज्झायंमि य विसेसेणं ॥६॥

प्राणी असंख्यातभवं कर्म—असंख्यातभवनिबद्धं कर्म अनुसमयमेव—प्रतिसमयमेव उद्युक्तो—धर्मक्रियासूद्यमवान् क्षपयति—निरा-करोति, क ?—अन्यस्मिन्नपि धर्मयोगे—इतरस्मिन् पुण्ययोगे, स्वाध्याये च उद्युक्तो विशेषेण कर्म क्षपयत्येव, यदाहुः—जामिणि विरामसमए सरए सलिलव्व निम्मलं नाणं । इय तत्थ धम्मकम्मे आयमुवायं विचिंतिज्जा ॥१॥” ॥६॥ ततोऽपि साधुः कां क्रियां कुरुते तदाह—

धम्मीणं जागरिया पुणो अहम्मीण सुत्तया सेया । तो तह भणइ महप्पा जह पावजिया न जगंति ॥७॥

तत्र निशाविरामे धर्मिणां—धर्मत्सिनां जागरिका—निद्रात्यागरूपा श्रेयसी, यतो धर्मिणां जाग्रतां गरीयान् लाभः, आह च—

४ । हृदनी, यथा एकः कुलपुत्रको भार्यादेशात् अर्भकानां क्रीडापनमूत्रोत्सर्गादिविधानतत्पोतकक्षालनकरणेन दुर्गंधवह्नौ लोकेन हृदने इत्युच्यते ५ । अथ गृध्रावरिणी, यथा कश्चिद् भोजनोपविष्टो व्यंजनतन्क्रादियाचने निजमहिलया गृहकर्मव्यापृतया साधिक्षेपं गृहाणेत्युक्तो गृध्र इव रिंपन् २ तदासनं यातीति लोकेन गृध्रावरिणीत्युच्यते ६, तदेते षड् गृहिणीवशा इति(तेनोक्तं-नाहं तथा, ततः) क्षुल्लक ऊचे-यधेवं तर्हि घृतगुडान्विताः ग्रभूताः सेवतिका देहि मे निजगृहात्, अथ उत्थाय कथितपत्नीवृत्तान्तं क्षुल्लकं द्वारे अत्रस्थाप्य गृहिणीं चाकार्यं व्यपदेशेन मालामारोप्य उत्सारितनिःश्रेणिकः (स ता ददौ) क्षुल्लकः स्वनासांगुलीवर्षदर्शनेन तस्यापि ज्ञापितनासाघर्षमाकार्यं सेवतिका ललौ इत्येवं मानपिंडः ८ । अथ मायापिंडः, यत्र मायाया-बंधनेन परप्रतारणबुद्ध्येतियावत् विविधरूपं नानारूपं नानाकारं काणकुब्जाद्यनेकस्वभावं वेपं-अंगादिसंस्थानमाहारकारणे—अशनादिलाभाय क्रियते स मायापिंडः, यदाहुः— “मायाइ विविहरूवं (माहू) आहारकारणे कुणइ” इति, मायायां आपाढभूतेर्निदर्शनं, यथा राजगृहे सिंहरथो राजा, अन्यदा तत्रागता धर्मरुचय आचार्याः, विविधज्ञानी आपाढभूतिर्बिहरन् नटगृहं गतः, तत्रैकमोदकलाभादेप मूरीणामिति विचिन्त्य काणीभूय द्वितीय जग्राह, असाधुपाध्यायस्येति कुब्जरूपेण तृतीयमादात्, साघाटिकसाधोरसाविति कुष्ठिकरूपेण चतुर्थमग्रहीत्, तच्च गवा-क्षथनंटेन हृष्टं, चिन्तितं-अहो भव्योऽसौ नटो भवतीति संग्रहार्थं तमाकार्यं यथेष्टं मोदकांश्च दत्त्वा नित्यमत्रागन्तव्यमिति भणितवान्, अथ रूपपरावर्तादिलब्धिमानसौ तथोपचरणीयो यथा मःपुत्रीरक्तः सदा अस्मद्गृहमायातीति नटेन शिक्षितं तथा पत्न्याः, स नित्यं गृहर्मांगच्छन् तथा रापुत्र्या लोभितो यथा आमघट इवांभोभिर्भिनो यथा गुरूनवगणस्य मुक्तव्रतस्तां परिणीतवान्, तथा अस्य पश्यतो मद्यादिकं नासेव्यं (इति न्ययंसीत्) अन्यदा विविधनटावृतो नृपगृहे गत्वा तत्र द्रुतव्याधेपाद्बलितो, निर्व्यजनमिति

“जागरह नरा निचं जागरमाणस्स वडूए बुद्धी । जो सुवइ सो न धन्नो जो जग्गइ सो सया धन्नो ॥१॥” किंच-“सीयंति सुवंताणं अत्था पुरिसाण लोगऽसारित्था । तग्गहा जागरमाणा विहुणह पोरणयं कम्मं ॥२॥ सुवइ सुवंतस्स सुअं संकियखलियं भवे पमत्तस्स । जागरमाणस्स सुयं चिरपरिचियमप्पमत्तस्स ॥३॥ सुयइ अयगरभूओ सुअं च से नासिहिइ अमिअभूतं । होई गोणभूओ नडंमि सुए अमिअभूए ॥४॥ जो केवलीव सम्मं सुअनाणवलेण तिहुअणं सुणइ । सो निदाइ निवडिओ भमेइ भीमं भवमणंतं ॥५॥” तथा अध-
 मिणां-पापात्मनां पुनः सुस्रता श्रेयसी-नियतैव श्रेष्ठा, ततः-तदनन्तरं तथा भणति-तथा जल्पति पूर्वाधीतं वा तथा स्मरति महा-
 त्मा-गरिष्ठात्मा यथा पापजीवा-दुष्टजन्तवो गृहगोधाकाकादयस्तैलकारकुंभकारादयश्च न जाग्रति-न निद्रां त्यजन्ति, यदाहुः
 “इरियावहियाईयं सव्वं सणियं भणन्ति जयणाए । घरकोइलकायाई जह पाविष्ठा न जगंति ॥१॥ आउज्जोवणवणिए अगणि कुडुं-
 बी कुकम्म कम्मरए । तेणे मालागारी उब्भामगइत्थिए जंते ॥२॥” तथा चात्र निदर्शनं-

क्वापि पुरे केऽप्याचार्याः वर्षास्रुपाश्रयस्थाः पश्चिमरजन्यां शिष्यान् पूर्वगतं जीवाध्ययनमध्यापयन्तो गुणनिकां कारयन्तः सन्ति, तत्रौपधयोगाद् जीवोत्पत्त्यधिकारे-मन्दं मन्दं सार्यमाणे रभसा शिष्येण गाढं पृष्टं-भगवन् ! अत्रागमे अमुकदृक्षपर्णयोगात् जले तत्क्षणं मत्स्योत्पत्तिर्भणिता, तरोलोकभाषायां किं नाम ?, गुरुभिरनाभोगाद् गाढशब्देनाभाषि-अमुकं नामेति, तद्वचः प्राति-
 वेद्भिमेकेन मात्स्यकेनाश्रावि, तेन तथैव कृतं, बहुमत्स्योत्पत्तिर्जाता, प्रतिदिनं २ बहुमत्स्योत्पत्तितः स धनाढ्यो बभूव, असंख्यम-
 त्स्यविक्रयाद् नवीनं सदनं निर्माय विलासान् विधत्ते, व्यतीतेषु वर्षेषु स्वरयस्ते तत्राययुः, तेन दृष्टाः, स्वर्णपोडुलिका रत्नैर्भृता गुरु-
 पादाग्रतोऽद्वौकि, भणितं च-भगवन् ! युष्मद्वचःप्रसादादहं धनी जातः, एतद् गृह्णीध्वं प्रसादात्, यथा मम समाधिर्भवति,

मयोग्यं यत्र द्वे वस्तुनी एकीकृत्य साधवे दीयते तदुन्मिश्रं, अत्रैकीकरणं मीलनमात्रमेवावसेयं, अस्मिन्नपि दोषे चतुर्भगी, यथा सच्चित्तेन सच्चित्तं मिश्रं १ एवमच्चित्तेन सच्चित्तं २ सच्चित्तेनाचित्तं ३ अचित्तेनाचित्तं ४, एष्वादिभंगत्रयं न कल्पते, चतुर्थः शुद्ध एव, अथ अपरिणतं-अपरिणताभिधानं यत्र दातव्यं वस्त्वेव द्रव्यमेव अप्रासुकं, अथवा एतदशनादि ग्राहकस्य साधोर्मनसि निर्दोषं परिणतं द्वितीयस्य सदोषं परिणतं, अथ लिप्तं मधुना, आदिना दधिकीरतक्रं, अनेन च विलिप्तेन लेपयुक्तेन यद्दाति तद्विप्तं ॥९६॥ अथ छर्दिताख्यमाविष्करोति-छर्दितं-छर्दिताभिधानं दूषणं स्यात्, तत् किं यदशनादि-भक्तपानप्रभृति परिशादी-भूमौ परिपतदवयवं सद् आदीयते तत्, एतस्मिन् छर्दिते दोषे मिलिते सति पूर्वोक्ता द्विचत्वारिंशद्दोषा भवन्ति, अत्र चारकमंत्रिकथानिदर्शनं पूर्वं व्याख्यातमेवास्ति ॥ ते च यथासंख्यं षोडशरदश गृहस्थयतितदुभयप्रभवाः, कोऽर्थः १-षोडश उद्गमदोषाः गृहस्थप्रभवाः, गृहिणा प्रायेण तेषां क्रियमाणत्वात्, तथा साधुप्रभवाः षोडश, तेषां साधुनैव विधीयमानत्वात्, तथा गृहिसाधुजन्या दशैषणादोषाः, शंकितदोषस्य साधुभवत्वात् अपरिणतदोषस्य च साधुजन्यत्वात्, शेषाणां च गृहिप्रभवत्वात्, तथा पंच शासैषणादोषाः तान् अग्रे वक्ष्यति, यदाहुः-इह 'सोलस सोलस दस उ उगमउपपायेणसणादोसा । गिहिसाहुउभयपभवा पंच उ घासेसणा होइ ॥१॥

९७॥ उक्ताः षिडदोषाः, अथ षिडग्रहणलाभमाह—

षिंडो देहो भक्षद् तरस उचंढुंभकारणं द्रव्यं । एगमणेगं षिंड असणाइ पाउंछणार्इयं ॥९८॥

षिंडः-षिंडशब्देन देहः-कायो भण्यते-कथ्यते तस्य-देहस्योषंभकारणे-आधारनिमित्ते षिंडं द्रव्यं स्यात्, तत् षिंडद्रव्यमेकं मनेकं च, यथा एकमशनादि अनेकं पादप्रौच्छनादि ॥९८॥ तदेकमनेकं विवृणोति—

ऊचुः स्वरयो-वयं निर्ममा निर्ग्रन्थाः त्यक्तसङ्गाः किं प्रयोजनं धनेनास्माकं?, अन्यच्च-अस्माकं प्रसादात्ते धनाप्तिः कथं?, मात्स्यकेन
 पूर्वो रात्रिवृत्तान्तः उक्तः, गुरुभिः पापभीरुभिश्चेतसि चिन्तितं-आः स्वामिन् भगवन् अहंन् ! विस्तृतिवशात् प्रमादाच्च स्लोकमात्रवचना-
 संवरेण मम कियत् पापं लग्नं?, अन्यच्च-कहिंचित् मत्स्यबन्धकेनानन्यस्य कस्यायमौषधयोग उपदिष्टो भविष्यति तदाऽतितीव्र-
 तरा बुद्धिर्भविष्यति, अत एवोक्तं-युक्तमिदं, वरं हालाहलं पीयं, वरं अग्नीअ सेवणं । वरं संपेहसंवासो, मा पमाएण संगओ ॥१॥ किं
 च-जयणाय धम्मजणणी जयणा धम्मस्स पालणी चेव । तव्बुद्धिकरी जयणा एगंतसुहावहा जयणा ॥२॥ अतः प्राणिना यतनैव
 कार्या, प्रमादः परिहर्तव्यः, उक्तं च शशय्यं भवाचार्यैः-“कहं चरे? कहं चिठ्ठे?, कहमासे? कहं सए? । कहं भुंजंतो? भासंतो?, पावं
 कम्मं न बंधइ ॥१॥ जयं चरे जयं चिठ्ठे, जयमासे जयं सए । जयं भुंजंतो भासंतो, पावं कम्मं न बंधइ ॥२॥” तावत् मम जीवो-
 त्पत्तिं भेदेन शिक्षाणां गाढस्वरेण कथयतः इयती पापवृद्धिरभूत्, परमसावुपायेन पापान्निवार्यते तदा श्रेयः, अन्यथा धर्मोपदेश-
 दानेनासौ धर्मार्थी सन् मात्स्यकः पापादस्मात् सर्वथा न निवर्तयिष्यते, अतोऽस्मिन् एकस्मिन् समाप्तिं नीते स्लोकं पापं स्यात्, आयं
 अनेकप्राणिसंहारपापं निवर्तते, अतः स्लोकव्ययेन बहुलाभः, उक्तमस्ति-“तम्हा सव्वाणुन्ना सव्वनिसेहो य पवयणे नत्थि । आयं
 वयं तुल्लिजा लाहाकंखिव्व वाणियओ ॥१॥” इति विचिन्त्योत्सर्गापवादविधिज्ञैस्तेरुक्तः सः-इदमौषधं त्वया कस्याप्युक्तं न वा?;
 तेनोक्तं-नो कस्यापि परमनिधानवत्, स्वरिर्जगौ-तहिं भव्यं कृतं, परमनेनौषधेन तव बहुपापं लाभः स्लोकः, अतोऽन्यदौषधं ते
 कथयामः येन तव अक्षयसुवर्णदायकः सुवर्णपुरुषः सिध्यति, स ग्राह-स्वामिन् ! तदौषधमपि वद, स्वरिर्जगौ-द्वारि अर्गलां दच्चा
 अपवरकान्तः-एतदौषधं जलकुण्डिकायां क्षिप्तं सुवर्णपुरुषं प्रकटयिष्यति, तेन तत् तथा विहितं, व्याघ्रो निःसृतः, तेन स घातितः,

॥२॥” किं च-अन्नजलं उण्हं वा कसायदन्वेहिं मीसियं वाचि । कण्पइ जईण नन्नं सुविहियकप्पट्टियाणं २ च ॥ १ ॥ सीओदगं
 न सेविजा, सिलाबुधं हिमाणि य । उसिणोदग तत्तफासुअं, पडिगाहिज संजए ॥ २ ॥ उसिणोदगं तिदंडुकलियं फासुअजलं तु
 जइकप्पं । नवरि गिलाणाइकए पहरतिगोवरि धरेयव्वं ॥ ३ ॥ जायइ सचित्तया से गिम्हमि य पहरपंचगस्सुवरिं । चउपहरु-
 वरि सिसिरे वासासु जलं तिपहरुवरि ॥४॥ ॥१०२॥ अशनादि गृहीत्वा पश्चात् क्रं विधि तनुते इत्याशंक्याह—
 इय विहरिय वसहि गओ इरियं आलोअणा य गुरुपुरओ । काउं पेहिय भूमिं सुत्तं भत्ताइ नमइ जिणे ॥१०३॥
 इति-आगमनिरूपितयुत्तया विहृत्य-निर्मलपिंडं गृहीत्वा वसति गतः-उपाश्रयद्वार प्राप्तः पिंडादि प्रमाज्यं निषेधिकापुरस्सरं
 वसतिमध्ये प्रवेशं विधाय ईयां प्रतिक्रामति, तदनु गुरुपुरत आलोचनां कृत्वा भूमि-मंडलीसंस्थानं प्रतिलिख्य तत्र पात्रकाणि
 मुत्त्वा भक्ताद्यर्थं जिनान् नमति, शक्रस्तनं पठतीत्यर्थः, यदाहुः—“इय समयविहिसुद्धं पिंडं गिण्हितु वसइदरंमि । पज्जत्ते परि-
 भाविय पम्मज्ज निसीहिया कुणइ ॥१॥ सज्जामज्जे पविसिय पडिलेहिय मंडलीय जं ठाणं । वच्चइ य गुरुसयासे इरियावहियं पडि-
 क्कमइ ॥२॥ काउस्सग्गे चितइ कमेण अइयारनिवहमावन्नं । जं भत्तपाणविसयं गमणागमणस्स विसयं च ॥ ३ ॥ पारियकाउस्सग्गे
 चउवीसथयस्स चितणं काउं । गमणागममालोइय अब्वक्खित्तस्स गुरु पुरओ ॥४॥ उज्जुपन्नो अणुव्विग्गो, अब्वक्खित्तेण चय-
 सा । आलोए गुरुसयासे, जं जहा गहियं भवे ॥५॥ वक्खित्त १ पराहुत्ते २ पमत्ते ३ मा कयाइ आलोए । आहारं च करंतं ४
 नीहारं वा ५ जइ करेइ ॥६॥ अब्वक्खित्ताउत्तो उ, संतबुद्धिनाऊणं(त्ति जाणिया । अणुन्नवित्तु मेहावी, आलोइज्ज जयं जई ॥७॥ जं
 किच्चि दुरालोइयमणेसणिज्जं भवेज भत्ताई । तप्पडिकमणनिमित्तं उस्सग्गं कुणइ इय विहिणा ॥८॥ इच्छामि पडिकमिउं गोअरचरि-

स तु व्याघ्रः संमूर्च्छजोऽन्तमुहूर्तजीवी स्वयमपि मृतः, एवमाचार्यैः पापवृद्धिनिवारयित्वा गुरुभिः शिष्येण संहालोचना गृहीता, सुगतिं जग्मतुः, अतो भव्यैः प्राणिभिरितिविचार्य रात्रिन्दिवं भाषासमितिः पालनीया, विशेषतो निशायां गाढं न वक्तव्यं इति भाषाऽसमितौ साधुकथा ॥७॥ पुनरपि मुनिनिशान्ते किं करोति तदाह—

कालियसुअभणणत्थं गिण्हइ पाभाइयं खणे कालं । पडिकमइ तहा जह दस पडिलेहाणंतरं सूरो ॥८॥

‘कालिकश्रुतप्रभणनार्थं’ कालेन-कालग्रहणेन गृहीतं श्रुतं कालिकश्रुतं, तत्र श्रुतं द्वेषा-कालिकमुत्कालिकं च, तद्भणनार्थं क्षणे-प्रस्तावे पाभाइयकालं गृह्णाति, उक्तं च-“कालगणहणावसरे पत्ते पाभाइयं तओ कालं । कालियसुअपहणत्थं दुभि जहणेण गिण्हति ॥१॥ तदनु प्रतिक्रामति-प्रतिक्रमणं तथा करोति यथा दश प्रतिलेखनाः-मुखवस्त्रिकारजोहरणादिकाः तत्कृतानन्तरं सूर्य उद्गच्छति-उदयं प्राप्नोति, प्रतिक्रमणं निर्युक्तौ पंचधोक्तं-पडिकमणं देवसियं राइयमिचरियमावकहियं च । पक्खिय चाउम्मासिय संवच्छरियत्ति सत्तेए ॥१॥ तत् प्रतिक्रमणं पंचाचारविशुद्धिनिमित्तं क्रियते, तदाहुः-“पंचविहायारविमुद्धिहेउमिह साहु सावगो वावि । पडिकमणं सह गुरुणा गुरुविरहे कुणइ एक्कोवि ॥१॥” ॥८॥ अत आचार्यादीनाश्रित्य विशेषविधेर्निर्णयमाह—

आयरियगिलाणाई जे नवि जग्गंति पच्छिमे जामे । आवस्सयस्स समए कज्जं इरियाइयं तेहिं ॥९॥

आचार्यग्लानादयो ये पश्चिमयामे-क्षपान्तिमे यामे न जाग्रति-न निद्राल्यागं कुर्वन्ति, आगमे तेषां तत्राजागरणभणनात्, यदाहुः-“सव्वेऽवि पहमजामे दोन्नि य वसहाण आइमा जामा । तइओ होइ गुरूणं चउत्थ सव्वे गुरू सुअइ ॥१॥” आवश्यकस्य समये-प्रतिक्रमणस्य प्रस्तावे तैः-आचार्यादिभिरीर्यादिकं कार्य-ईयपिथक्थादि समग्रं विधेयं । तत्रावश्यकं किं नाम ?, तथा चोक्तं

सरुविणो । अजाणं पन्नवीसं तु, अओ उहुं उवग्गहो ॥१॥” ॥१२१॥ अथ आर्यकाणांशुकरणं दर्शयति—

उवगरणाइं चउद्धस अचोलपट्टाइं कमढगजुयाइं । अहियाइं समणीणवि भणियाणिवि हुंति ताणेवं ॥१२२॥
श्रमणीनां उपकरणानि चतुर्दश पूर्वोक्तान्येव भवन्ति, कथंभूतानि ?—‘अचोलपट्टानि’ चोलपट्टरहितानि, पुनः कथंभूतानि ?—
कमढकयुतानि सहितानि, तान्येव पूर्वभणितानि वक्ष्यमाणप्रकारेणाधिकानि भवन्ति, एवं पंचविंशतिः ॥१२२॥ अथ पंचविंशत्युप-
करणसंख्यां व्यक्तीकुर्वन् गाथाद्वयेनाह—

उग्गहणंतग पड्डो अद्धोरुअ चलणिआ य बोद्धञ्चा । अडिंभतरवाहि नियंसिणी य तह कंचुए चैव ॥१२३॥
ओगच्छिय वेगच्छिय संघाडी चैव खंधकरणी य । ओहोवहिंमि एए अजाणं पन्नवीसं तु ॥१२४॥

तत्र अवग्रहानंतकः १ पट्टः-२ अद्वोरुकः ३ चलनिका ४ अडिंभतरनिवसनी ५ बहिर्निवसनी ६ कंचुकः ७ उत्कक्षिका ८
वैकक्षिका ९ संघाटी १० स्कंधकरणी ११ ओघोपधौ-उत्सर्गोपधौ आर्यकाणां-साध्वीनां एते एव पंचविंशतिर्भेदाः, तथा अमीषां
अर्थानां भेदाः निरूप्यन्ते, आह-अवग्रहानन्तकः कीदृशो भवति ?, नावनिभः-नावासदृशः घनो-निविडः आर्तनवीजपातरक्षार्थं
मसृणं च कर्कशस्पर्शत्यागार्थं कस्याश्चित् सूक्ष्मं कस्याश्चित् स्थूलं, शरीरप्रमाणेन भवति, शरीरमपेक्ष्य भवतीत्यर्थः, यदाहुः-अह
उग्गहणंतगं नावसंठियं गुज्झदेसरक्खवा । तं तु पमाणेणिकं घणमसिणं देहमासज्जा ॥१॥ अथ पट्टः-पट्टश्चतुरंगुलपृथुः कटीमान-
दीर्घः इस्वकट्या इस्वः दीर्घकट्या दीर्घः मल्लचरणीवद्भवति-मल्लकच्छावत् स्यात्, अवग्रहानन्तकमाच्छादयति, यदाहुः-“पट्टोऽवि
होइ-एगो देहपमाणेण सो भईयव्वो । छायंतुग्गहणंतं कडिवट्ठो मल्लकच्छव्व ॥१॥” १२२॥ अघोरुगः-आद्यं ऊरुकार्थं भजति अद्धो-

अनुयोगद्वारे—“समणेण साधेण य अवस्सकायव्वयं हवइ जग्गहा । अन्तो अहोनिस्सिस्स य तद्दा आवस्सयं नाम ॥१॥” ॥१॥
तदेव पूर्वोक्तमीयादिकं किमित्याशंक्याह—

इरिया कुसुमिणुसगो सक्कत्थय साहुनमण सज्झायं । चउरोऽवि खमासमणा सव्वस्सवि दंडओ खेव ॥१०॥
तत्र प्रतिक्रमणविधौ आदावीर्यापथिकी, तदनु कुसुमकायोत्सर्गः, स चायं-क्षमाश्रमणपूर्व ‘कुसुमिणुदुसमिणरार्इपायच्छित्त-
विसोहणत्थं काउस्सगं करेमि’ इत्यादि भणित्वा चतुर्विंशत्स्वचतुष्कचिन्तनं, ततः पारिते चौच्चैःखरेण लोगस्स० आप्रान्ताद्गणनं,
तदनु शक्रस्तवः नमोत्थुणमित्यादिकः, ततोऽपि साधुनमनं-प्रत्येक२साधुनमस्करणं, पश्चाद्दुक्षमाश्रमणयुगमपूर्व स्वाध्यायकरणं,
तदनु जाते प्रतिक्रमणसमये प्रतिक्रमणारंभः, स चायं समयः—‘जो मासो वट्ठतो तस्स य मास्सस्स ततियमासंमि । जंनामं नक्खत्तं
सेसेरु ठिए पडिक्कमणं ॥१॥ तत्र प्रतिक्रमणारंभे चत्वारि क्षमाश्रमणानि, तानि चामूनि-श्रीभगवन् १ आचार्य २ उपाध्याय ३-
सर्वसाधुरूपानि ४, इह भगवन्शब्देनार्हेन् समग्रैश्वर्यादियुक्तः, आचार्यादयः प्रतीता एव, पश्चात् क्षमाश्रमणपूर्व ‘रार्इ
पडिक्कमणइ ठाउं’ इत्यादि भणित्वा भून्यस्तमस्तकः ‘सव्वस्सवि रार्इय’ इत्यादिदंडकं सकलरात्रिकातिचारबीजभूतं भणति ॥१०॥
तस्मिन् दंडके भणिते पश्चात् किं पठति तदाह—

सक्कत्थय सामाइय घरणाइत्तिगस्स तिन्नि उस्सग्गा । चउवीसइत्थय दोसुं तइए अइआर चिंतणयं ॥११॥
थुइ पोत्ती आलोअण संथारावट्टणाइयं विहिणा । सुत्तं अब्भुट्टाणं वंदण खामणय वंदणयं ॥१२॥
सामार्इ छम्मास तव उस्सग्गुज्जोय पुत्ति वंदणयं । उस्सग्गे चित्तिं तवोविहाणमिह पच्चक्खवाणे ॥१३॥

माणपन्वा निद्धा वनेण एगवन्ना य । घणमसिणवट्टपोरा लट्ठि पसत्था जइजणस्स ॥१॥” ॥१२९॥ अथ एवंभूताया यष्टेः साधोः
 ग्रयोजनमाह—दुष्टपशवो—ग्राम्याः दुष्टजंतवः श्वानाः—ग्रामव्याघ्राः श्यापदाः—आरण्यका दुष्टतिर्यंचः विज्जलः—कईमप्रदेशः तद्विप-
 मेपु-निम्नोत्तरेषु च उदकमार्गेष्वपि—जलमार्गेष्वपि यष्टिः शरीरक्षार्थं तपःसंयमसाधिनी भणिता ॥१३०॥ अथोपकरणनिर्णयमाह—

उवगरणं जं जुज्जइ उवयारे सेसयं तु अहिगरणं । इय उवहिं पेहिता पुणरवि संगहइ सुत्तत्थं ॥१३१॥
 उपकरणं तत् यदुपकारे—शरीरक्षदौ युज्यते, तु पुनः शेषं—उपकरणादन्यदधिकरणं इति, पूर्वोक्तं—पूर्वोक्तस्वरूपमुपधिं प्रतिलेख्य
 पुनरपि सूत्रार्थं गृह्णाति ॥१३१॥ अथ सूत्रार्थग्रहणे साधूनां को लाभस्तदाह—

जह जह सुअमवगाहइ अइसयरसपसरसंजुअमपुब्बं । तह तह पल्हाइ सुणी नवनवसंवेगसद्धाए ॥१३२॥
 यथा यथा साधुः श्रुतं—आगममवगृह्णाति, कथंभूतं?—अतिशयरसप्रसरसंयुतं, पुनः कथंभूतं?—अपूर्व—नवीनं, तथा तथा संवेग-
 श्रद्धया—वासनया प्रह्लाति—हर्षभाक् भवति ॥१३२॥ अथ साधोर्दिनचतुर्थभागकृत्यमाह—

दिणसेसे कयथंठिलपेहो पडिक्कमइ गोयरे चरियं । जं किंचि अणाउत्तं तं सुमरिय कुणइ पच्छित्तं ॥१३३॥
 तथा दिनशेषे—दिनावसाने कृतस्थंडिलो—विहितबाह्यदूरमध्यविधिना कालस्थंडिलविधिकः, यदाहुः—“चउभागवसेसाए चरि-
 माए पोरिसीए कालस्स । पडिक्कमिऊण कुणंतो थंडिलपडिलेहणं तत्तो ॥” ॥ अहियासियणहियासिय बहिरंतो दूरमज्झआसने ।
 मुत्तुचारे बारस बारस कालंमि भूमितियं ॥२॥ पढमण्यहराणीयं असणाइ जईण कप्पए भोत्तुं । जाव तिजामे उडुं तमकप्पं का-
 लअहकन्तं ॥३॥ असणाईयं कप्पइ कोसदुग्गवंतराउ आणेउं । परओ आणिजंतं मग्गाईयंति तमकप्पं ॥४॥ तथा विहितस्थंडिला-

इगपंचाडदिणूणं पणमासं जा चइत्तु तेरदिणे । चउतीसाइ दिणूणं चिन्ते नक्कारसहिंयं जा ॥१४॥

तदनु पुनः शकस्तत्रं पठति, तत्पठिते उत्थाय 'करेमि भंते ! सामाइय'मित्यादिद्वयपाठपूर्वं चारित्रदर्शनज्ञानाचारातिचार-
विशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गत्रिकं करोति. तेषु त्रिषु किं चिन्तनीयं ?, उत्तराद्धं तदाह—'चउवीसत्थय'मिति द्वयोश्चतुर्विंशतिस्तवयुग्मं,
यथा रात्रिप्रतिक्रमणे प्रथमे कायोत्सर्गे एकं चतुर्विंशतिस्तत्रं चिन्तयति, द्वितीयेऽप्येकं, 'साससयं गोसद्ध' इति वचनात्, तृतीये
तु निशातिचारांश्चिन्तयति, सा चेयं गाथा—गोसमुहंगंआई आलोए देवसीअइअरे । सव्वे समाणयिच्चा हियए दोसे ठविज्जाहि
॥१॥ अर्थथायं—गोसं—प्रभातं तस्मादारभ्य मुखवस्त्रिकादौ आलोकयेत् देवसिकान् अतिचारान् प्राक् यथोक्तान्, ततः सर्वान् समा-
नीय—एकत्र कृत्वा हृदये दोषान्—आलोचनीयान् अतिचारान् स्थापयेदित्यर्थः । ११॥ तदनु कं विधि कुरुते तहाह—थुईत्ति
ततः कायोत्सर्गं पारयित्वा 'सिद्धाणं बुद्धाण'मिति पठति, ततः संडासकप्रसार्जनपूर्वं उपविशति, ततः पोतिकां प्रतिलिख्य वन्दनकं
दत्ते, इह पोतिकाप्रतिलेखनपूर्वकस्य वन्दनस्य (स्थाने) पोतिकेव भणित्वा, पश्चादालोचनं 'इच्छाकारेण संदिसह भगवन् ! राइयं
आलोएमि' इति सकलं सूत्रं पठति, तदालोचनानन्तरं संथारावट्टणीति गाथाभणनं, सा चेयं—संथारावट्टणगी परिअट्टणकी
पसारणकी रहठण थार जो न सरिओ, इतः सव्वस्सवि राई० इच्छाकारेण संदिसह' तत्र गुरोर्वचयं—पडिकमह, अपरो भणति—
इच्छं, पुनः तस्स मिच्छामि दुक्कडं इति भणित्वा पुनरुपविशति, उपविष्टः सन् विधिना—विधिपूर्वेण सूत्रं—प्रतिक्रमणसूत्रं भणति, स
विधिः कः ?, आह—काउण वामजाणुं हिठ्ठा उडुं च दाहिणं जाणुं । सुत्तं भणंति सम्मं करजुयकयपुत्तिरयहरणा ॥१॥ ततोऽपि
अभ्युत्थानं—ऊर्ध्वभवनं 'तस्स धम्मस्से'त्यादि, वंदामि जिणे चउवीसं इति पर्यन्तभणनं, ततः भणिते सूत्रे वन्दनं—द्रादशावर्तव-

अतिचाराः के इत्याह—

सयणासणन्न पाणे चेइय जइ सिज्ज काय उच्चारे । समिई भावण गुत्ती वितहायरणंमि अइघारे ॥ १३५ ॥
तत्र शयनं—संस्तरकः १ आसनं—पीठादि २ अन्नपाने प्रतीते ३—४ एषामविधिना ग्रहणे परिभोगे च, चैत्यस्याविधिना बंदने
'जइ'ति यतिविषये यथार्हविनयाद्यकरणे ५ शय्याया—वसतेः अविधिना प्रमार्जनादौ रुयादिससक्तायां वा तस्यां वसने ६ कायिको-
च्चारवस्थंडिले अग्रतिलेखितस्थंडिले वा कुर्वतः ७ समितयः—ईर्यदियः पंच ८ भावनाः—अनित्याद्या द्वादश ९ गुप्तयः तिस्रः १०
आसां वितथाचरणे अनासेवने वा अतिचारः, अस्मिन् दैवसिककायोत्सर्गे एतानालोचयति ॥ १३५ ॥ तथा पूर्वोक्तानतिचाराना-
लोच्य पारिते च कायोत्सर्गे किं करोति तदाह—

उज्जोअ पुत्ति वंदणमालोअण ठाण कमण पयसुत्तं । अब्भुट्ठिय वंदणस्वामण वंदण आलियावणियं ॥ १३६ ॥
तत्र कायोत्सर्गे पूर्णे उच्चैःखरेणाष्टाविंशत्युच्चैश्चासपर्यन्तं लोगस्सुज्जोअगरे इति निगदति, लोकोद्योतरानित्यादि भणति, तद्भ-
णिते च मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वन्दनकं ददाति, तद्वत्त्वाऽऽलोचनं 'इच्छाकारेण संदिसह भगवन् ! दैवसिकमालोचयामि' तस्मि-
न्नालोचिते च 'ठाणे कमणे' इत्यादि भणति, 'सव्वस्सवि देवसिय' इति पर्यन्तं पठति, पश्चाद्दुरोत्राकथं पडिकमह इति निशम्य
उपविशति, तदनु सूत्रं—प्रतिक्रमणसूत्रं 'करेमि भंते ! सामाइयं' इत्यादि कृत्वा भणति, तथा च परिपूर्णं सूत्रे अभ्युत्थितस्सन्
'अब्भुट्ठो मि आराहणाए इत्यतः अभ्युत्थितोऽस्म्याराधनार्थं वंदामि जिनान् चतुर्विद्यति'मिति पर्यन्तं पठित्वा पश्चाद्द्वन्दनकं
क्षामणं च 'जं किचि अपत्तियं' इत्यादि यत् किंचित् अग्रोतिक्रमिति कथयति, पुनर्वन्दनकं ददाति, इह सर्वत्र द्वादशावर्तवन्दनकं लघु-

न्दनकं पश्चात् क्षामणं—‘अबुष्टुओऽह’ मित्यादि भणनं, पुनरपि वन्दनं, बृहद्वन्दनकमित्यर्थः ॥ १२ ॥ ततः पुनः को विधिर्वि-
 धेय इत्याशङ्क्याह—वन्दनकानन्तरं सामायिकं-करेमि भंते ! सामाह्यं तत्पूर्वकं षण्मासतपस उत्सर्गः, तस्मिन् कायोत्सर्गे गुरुणा
 नमस्कारपूर्वकं पारिते पश्चादन्योऽपि साधुवर्गः कायोत्सर्गं पारयेदिति, यदुक्तं च-भणियंमि नमुकारे गुरुणा पारिज्ज तयणु
 उस्सर्गं । एवं कियकम्महसु अब्ह आणाइया दोसा ॥१॥” कायोत्सर्गे पारिते उज्जोअकथनं-लोगस्स उज्जोआरे साद्यन्तभाषणं,
 पश्चान्मुखवस्त्रिका प्रतिलेखनं, तदनु वन्दनकयुगलं, वन्दनानन्तरं कायोत्सर्गचिन्तितं यत्तपः तत्प्रत्याख्यानानेन अथ तपोविधानं-
 तपःकरणं ॥१३॥ तदेवं तपः कथं चिन्तितं तदाह—

अत्र कायोत्सर्गे पूर्वं चारित्र्याद्याचाराणां पृथक्त्वेनालोचितानामिदानीं संमिलितानामपि शोधनार्थमयं कायोत्सर्गः संभाव्यते,
 अस्मिन्नुत्सर्गे श्रीवर्धमानविहितं षण्मासिकतपो यतिरेवं चिन्तयति, हे प्राणिन् ! श्रीवर्द्धमानतीर्थे वर्तमानस्तद्विहितं षण्मासिकं तपः
 कर्तुं समर्थो न वा ? प्राणी ग्राह-न शक्नोमि, तर्हि एकेन दिनेनो नं षण्मासिकं कर्तुं शक्नोऽसि ? , प्राणी ग्राह-न शक्नोमि, तर्हि
 द्वित्रिचतुःपंचदिनो नं षण्मासिकं तपः कर्तुं शक्नोपि ? पुनर्वदति-न शक्नोऽस्मि, तर्हि षड्सप्ताष्टनवदशदिनो नं षण्मासिकं कर्तुं
 शक्नोऽसि ? , पुनर्वदति-न शक्नोऽस्मि, एवमेकादशादि, ततः पंचपंचदिनवृद्ध्या क्रमेण मासं यावत् चिन्तनीयं, अथ पुनः पञ्चमे
 मासे सैव युक्तिः, आद्यमासवच्चिन्तनीयं, एवं चतुर्थे मासे सैव युक्तिः, एवं तृतीये द्वितीयेऽपि, ततः प्रथमे मासे ततस्त्रयोदश-
 दिनं यावत्-त्रयोदशदिनो नं मासं कर्तुं शक्नोऽसि न वा ? , तत्रापि वदति-न शक्नोऽस्मि, ततस्त्रयोदशदिनोर्ध्वं चतुस्त्रिंशदादि
 ऊनं चिन्तयेत्, कथं ? , द्वयहान्या द्वयहान्या, यथा चतुस्त्रिंशत् द्वात्रिंशत् त्रिंशत् अष्टाविंशतिः षड्विंशतिः चतुर्विंशतिः द्वाविंशतिः
 एवं चतुर्थं यावत् चिन्तयति, ततोऽप्याचाम्लादि नमस्कारसहितं यावत् यत्तपः तद्दिने कर्तुमुद्यतः तत्तपः चेतसि निधाय पश्चाद्

नियमसो उ दायव्या । गहणे यऽभिगगहाणं पुव्वगगहिणं निवेणुं ॥१॥ चाउम्ममासिय वरिसिय उस्सग्गो खित्तेवयाए उ । पक्खिय सिजसुरीए करंति चउमासिए वेणे ॥२॥ ॥१४१॥ अथ विहितप्रतिक्रमणादिकृत्यः पश्चात् किं कुरुते तदाह—
 पहरंमि अइकंते गुरुमुणिवीसामणाइक्किचेहिं । पोत्तिं पेहिय राइयसंथारं संदिसावेइ ॥१४२॥

अणुजाणह संथारं निस्सिही नमो खमासमणगाण इय भणिउं । विहिकयसंथारद्विय चेइय वंदित्तु सरइ जिणे ॥१४३॥
 अथ ग्रहरे अतिक्रान्ते—शर्वरीप्रथमयामे व्यतीते पश्चात् गुरुमुनिविश्रामणादिकृत्यं कृत्वा कामपि निशिथिनीं नीत्वा—क्रिय-
 न्मात्रां रात्रिमुल्लंघ्य लघुक्षमाश्रमणपूर्वं पोटिकां प्रतिलिख्य पश्चात् लघुक्षमाश्रमणयुगलेन रात्रिसंस्तारकं संदेशापयति, रात्रिसंस्तारकं
 संस्थापयामि करोस्यहं च इति भणति, यदाहुः—“सज्जायद्धानं गुरुजणगिलाणवीसामणाइक्केहिं । जामंमि वइक्कंते वंदिय पेहिंति सुह-
 पोत्तिं ॥१॥ पढमंमि खमासमणे राईसंथारसंदिमावणियं । पभणंति पुणो विइए राईसंथारए ठामि ॥२॥ ॥१४२॥ तथा संस्तारक-
 विधिकरणोद्यतः साधुरनुजानीत संस्तारं निस्सिही नमो खमासमणाणं, निस्सिही सर्वव्यापारनिषेध इत्यर्थः, यदाहुः—‘सकत्थय पभणंता
 संथारुत्तरपट्टयं च पेहिता । जोइत्ता जाणुवरि ठाविय भूमि पमज्जति ॥१॥ तं तत्थ अच्छुरित्ता करजुअलं इत्थ निसिय पभणंति ।
 अणुजाणउ संथार निस्सिही नमो खमासमण पुज्जाणं ॥२॥ ठाज्जणं संथारे पुत्तिं पेहितु तिनि वाराउ । नवकार सामाइयतिसमुच्चरिउं समा-
 सेणं ॥३॥ कयचउसरणाइविही अट्टारसपावठाण वोसिरिउं । समरइ पच्चक्खवाणं काउं परमिठिसरणं च ॥४॥ अणुजाणह परम
 गुरु गुरुणरयणेहिं भूसियसरीरा । बहुपडिपुन्ना पोरिसि राईसंथारए ठामि ॥५॥ अणुजाणह संथारं बाहुवहाणेण वामपासेणं ।
 कुकुडि पायपसारण अतरत पमज्जए भूमिं ॥६॥ संकोडिय संडामा उव्वहंते य कायपडिलेहा । दव्वाई उव्वओगं उस्समासनिरुंभणा-

गुरुसमक्षं आगारशुद्ध्या प्रत्याख्याति, तत्रागमयुक्तिरसौ-यथा आदितीर्थे वार्षिकं तपः, अन्यतीर्थकराणां तीर्थे आष्टमासिकं, चरमजनितीर्थेषु पाणमासिकं, यदाह-संवच्छरमुखसभजिणेत्यादि ॥१४॥ अथ प्रत्याख्याननाधिकारात् तत् प्रत्याख्यानं कतिधेति गाथा-
गुग्मेन इत्याशंभ्याह—

अणागय १ महकंतं २ कोडीसहियं ३ निअंठिअं ४ चेव । सागार ५ मणागारं ६ परिमाणकडं ७ निरवसेसं ८ ॥१५॥
संकेयं चेव अद्धाए पच्चक्खाणं तु दसविहं होइ । सयमेवऽणुपालणियं दाणुवएसे जह समाही ॥१६॥

अथ प्रत्याख्यानविवरणं, तत् तपः, प्रत्याख्यानमादौ द्वेधा-मूलगुणप्रत्याख्यानमुत्तरगुणप्रत्याख्यानं च, इदमप्येकैकं हि द्विधा-
देशविरतिसर्वविरतिभेदात्, तत्र यतिश्रावकयोरनागतादि दशधा प्रत्याख्यानं, यदाहुः-पच्चक्खाणं उत्तरगुणेषु खमणाइयं अणेगविहं ।
तेण य इहयं पगयं तंपिय इणमो दसविहं तु ॥१॥ अर्थश्च-प्रत्याख्यानं मूलोत्तरगुणेषु क्षपणादिकं-मासोपवासाद्यनेकविधं चतुर्थपष्ठा-
ष्टमादिरूपं, तदपि तन्मूलभेदापेक्षया दशविधं, तद्यथा-आदावनागतप्रत्याख्यानं १ अनागते काले पर्युषणाद्यवच्छिन्नं ग्लानत्ववैया-
वृत्यादिकारणसद्भावे यत्तपोऽष्टमादि क्रियते तदनागतप्रत्याख्यानं १, यदाहुः-होहिइ पज्जोसवणा मम य तथा अंतराइयं हुज्जा ।
गुरुवेयावच्चेणं तवस्सि गेलन्नया चेव ॥ १ ॥ सो दाइ तवोकम्मं पडिवज्जइ जं अणागए काले । एयं पच्चक्खाणं अणागयं होइ
नायब्बं ॥२॥ १ । अथ द्वितीयं अतिक्रान्तं-अतिक्रान्तपर्युषणादिपर्वणि अतिक्रान्ते यत्तपः क्रियते तत्, यदाहुः-
“पज्जोवसणाइ तवं जो खलु न करेइ कारणज्जाए । गुरुवेयावच्चेणं तवस्सि गेलन्नया चेव ॥१॥ सो दाइ तवोकम्मं पडिवज्जइ तं

कासी । सन्वजिणाणं पडिमा वन्नपमाणेहिं नियएहिं ॥१॥ तथेह बहुवक्तव्यमस्ति 'चत्तारि अट्ट दस दो य' इत्यस्य तन्न लिख्यते ग्रन्थगौरवभयात्, तथा श्रीशत्रुंजयसिद्धक्षेत्रस्मरणं, तथा सम्मेतगिरिप्रभुत्वाणि समस्तप्रशस्ततीर्थान्यहं परमभक्त्या वन्दे, जिनानां दीक्षादिकल्याणकस्थानत्वात्, यदाहुः—'अद्यावयमि उसभो वीरो पात्राइ वंप वसुपुज्जो । उज्जयंतम्मि नेमी संमेए सेसया सिद्धा ॥१॥१४४॥ अथ पुनः तीर्थस्मरणे शाश्वतजिननामान्याह—

उसभं चंदाणण वारिसेण सिरिवद्धमाण तित्थयरं । सीमंधर जुगमंधर बाहु सुबाहुं च वंदामि ॥१४५॥

तत्र ऋषभचन्द्राननवारिणेषुवर्द्धमानतीर्थकरान् वन्दे स्वर्गमृत्युपातालप्रासादगतान् अनुसरामि, तथा श्रीसीमंधरादीन् विंशतिं विहरमाणजिनान् वंदे, तथा जंबूद्वीपे महाविदेहक्षेत्रे सीमंधर १ जुगमंधर २ चाहु ३ सुत्राहु ४ प्रभृतयश्चत्वारो जिना विहरमाणाः— विहारं कुर्वाणास्सन्ति, तथा धातकीखंडे महाविदेहक्षेत्रयुग्मं तत्राष्टौ तीर्थकराः संति, यथा श्रीसुजात १ श्रीस्वयंभु २ श्रीऋषभानन ३ श्रीअनंतवीर्य ४ श्रीस्वरप्रभ ५ श्रीविशाल ६ श्रीवज्रधर ७ श्रीचन्द्राननाः ८, तथा पुष्करवर्द्धीपादौ महाविदेहक्षेत्रयुग्मं, तत्राप्यष्ट तीर्थकराः, श्रीचन्द्रबाहु १ श्रीशुजंगमस्वामी २ ईश्वर ३ श्रीनेमिप्रभ ४ श्रीवीरसेन ५ श्रीमहाभद्र ६ श्रीदेवयशाः ७ श्रीअजितवीर्यः ८, एवं विंशतिर्जिनाः ॥१४५॥ अथ संस्कारकथः अकृतनिद्रः पूर्वभुनीन् सरति तद्गाथायुग्मेनाह—

पुंडरियं बाहुबलिं भरहं सगरं सणंकुमारमुणिं । विण्हुं गयसुकुमालं पसन्नमेअज्जसालिसुणिं ॥१४६॥

धन्नं दसन्नभदं चिलाइपुत्तं उदायणं जंबु । सुदरिसणं धूलिभदं अवंतिवइराइ सुणिचंदे ॥१४७॥

आदौ पुंडरीकनामानं गणधरं, तदनु बाहुबलिं भरतं सगरं—सगरनामानं सनत्कुमारं विष्णुकुमारं गयसुकुमारं—गयसुकुमालं

अइच्छिण काले । एयं पच्चक्खवाणं अइकंतं होइ नायव्वं ॥२॥” अथ तृतीयं कीटीसहितं प्रत्याख्यानं, एकस्य निष्ठाकाले अन्यस्य च ग्रहणकाले प्रत्याख्यानस्याद्यन्तकीटिद्वयमीलनात् कीटीसहितं ३, यदाहुः—पष्ठवणओ य दिवसो पच्चक्खवाणस्स निष्ठवणओ अ । जाहियं समंति दुन्नवि तं भन्नइ कोडिसहिय तु ॥१॥ अथ चतुर्थं नियन्त्रितप्रत्याख्यानं—मासे २ अमुष्मिन् दिवसे यदष्टमादि विधेयं हृष्टेन ग्लानेन वा तन्नियन्त्रितं, यदाहुः—मासे २ उ तवो अमुगो अमुगोत्ति अमुगदिवसंमि । हृष्टेण गिलाणेणवि कायव्वो जाव उस्सासो ॥१॥ विशेषश्चायं—तच्चतुर्दशपूर्वेषु जिनकल्पिकेषु प्रथमसंहनेन सह व्यवच्छिन्नं, उक्तं च—“चउदसपुव्वी जिणकल्पिएसु पढमंमि चेव संघयणे । एयं बुच्छिन्नं खलु थेरावि तथा करेसी या ॥१॥ ४, अथ पंचमं साकारं—साकारप्रत्याख्यानं, सहाकारैर्महत्तराद्यैर्यद् वर्तते, यदाहुः—मह्यरयागारेहि अन्नत्थ य कारणंमि जायंमि । जो भत्तपरिच्चायं करेइ सागारकडमेयं ॥१॥ ५। अथ षष्ठमनाकार-प्रत्याख्यानं, न विद्यते महत्तरादिकारणं यत्र तदनाकारं, अथवा न कुर्वन्ति आकारान्—अपवादान्, वने दुर्भिक्षतायां च भोजना-भावात्त जीविष्यामीति ज्ञात्वा अनाकारप्रत्याख्यानं प्रत्याख्याति, तदाहुः—“निज्जायकारणंमी मह्यरया नो करंति आगारं । कंतार-विच्चिदुब्बिभक्खयाइए तं निरागारं ॥१॥ अपर नाम निराकारमपि ६ । अथ सप्तमं परिमाणकृतं, परिमाणकृते प्रत्याख्यानं दत्तिकाव-लआदीयत्तया परिमाणं यत्र तत्, दत्तीहिं कचलेहि य घरेहिं भिक्खवाहि अहव दव्वेहिं । जो भत्तपरिच्चायं करेइ परिमाणकडमेयं ॥१॥ ७। अथाष्टमं निरवशेषं—निरवशेषप्रत्याख्यानं सर्वांशनपानत्यागान्निरवशेषं, यदाहुः—“सव्वं असणं सव्वं च पाणयं सव्वखज्ज-पिज्जविही । वोसिरइ मव्वभावेण इय भणियं निरवसेसं तु ॥१॥ ८। तथा नवमं संकेतं—संकेतप्रत्याख्यानं अगुष्ठमुष्टिग्रन्थ्यादिचिह्नो-पलक्षितं, यदाहुः—“अंगुष्ठ मुष्ठी गंठी घरसेज्जामाथिजुगोइक्खे । भणियं संकेयमेयं धीरेहि अणंतनाणीहिं ॥ १ ॥” अंगुष्ठमुष्टि-

सुसाधवः जिनमतं च मम प्रमाणं इति लक्षणं समयत्तं यत्र धर्मं सः ॥१५१॥ पूर्वोक्तविधिना साधुः शयनं कथं कुरुते तदाह—
 इच्छाद् भणिय समरियनवकारो सुअइ अप्पनिहाण । समए जग्गिय एवं कुणइ सुणी पुणावि दिणचरियं ॥१५२॥
 इत्यादि पूर्वोक्तविधिना भणित्वा तथा च स्मृतनमस्कारः अल्पनिद्रया-स्तोकनिद्रया स्वपिति-शयनं करोति, तथा च समये-
 प्रस्तावे जाग्रयित्वा मुनिः-साधुः पुनरपि दिनचर्यां दिवसक्रियां करोति-विधत्ते ॥१५२॥ अथ दिनचर्यायाः फलमाह—
 इय सुद्धसमायारो बहुधम्ममणोरहुत्तहसियच्चित्तो । तिन्नभवजलहिमप्पं मन्नंतो लहइ सिद्धिसुहं ॥१५३॥
 इति-पूर्वोक्तविधिना शुद्धसमाचारो-निर्मलक्रियाविशेषः प्राणी बहुधर्ममनोरथोल्हसितचित्तः तीर्णजलधिमात्मानं मन्यमानः
 सिद्धिसुखं-शिवसुखं लभते-प्राप्नोति ॥१५३॥ अथ ग्रन्थकृत् ग्रन्थमुपसंहरन् निजगुलनामांकितां गाथां चाह—
 स्त्रिकालियसूरीणं वंसुवभवभावदेवसूरीहं । संकलिया दिणचरिया एसा थोवमइजइजोगा ॥१५४॥
 श्रीकालिकहरीणां-कालिकाचार्याणां वंशोद्भवैः-अन्वयोत्पन्नैः श्रीभावदेवसूरिभिः संकलितेयं दिनचर्या, कथंभूता ?-
 स्तोकमतियतियोग्या ॥१५४॥ समाप्ता यतिदिनचर्या सावचूरिः ॥

इति श्रीकालिकाचार्यसन्तानीथश्रीभावदेवसूत्रिता श्रीमतिसागरसूरिविद्युता

श्रीयतिदिनचर्या समाप्ता

मुनि अंशुम विजय
 श्री शिष्य मुनि दक्षम
 ज्ञान ल ३१२

मोचनं ग्रंथिच्छोटनं गृहप्रवेशं स्वेदशोषं उच्छ्वासान् थिबुगशोषं प्रदीपज्वलनं इत्यादि संकेतयति तत् ९ । तथा दशमं अद्वाप्रत्याख्यानं, तत्र अद्वा-कालस्तदुपलक्षितं शुहूर्तादिकालसहितं यत् तत् १० । स्वयमेवानुपालनीयं, न कारणादिनिषेधः, आहारदानोपदेशयोः यथा समाधिः ॥ पुनस्तदद्वाप्रत्याख्यानं दशधा भवति, यदाहुः-अद्वापञ्चखाणं तं जं कालप्पमाणछेएण । पुरिमदूपोरिसीए शुहुचमासद्धमासेहिं ॥१॥ ॥१६॥ तदद्वाप्रत्याख्यानं कथं दशधा तदाह—

नवकारपोरिसीए पुरिसुट्टिक्कासणेगठाणेसुं । आयंविलअभत्तठ्ठे चरिमे य अभिग्गहे विगई ॥१७॥

तत्र दशविधप्रत्याख्याने प्रथमं नवकारसहितं १ द्वितीयं प्रत्याख्यानं पौरुषी २ तृतीयं पुरिमार्द्धप्रत्याख्यानं ३ चतुर्थमेकाशनप्रत्याख्यानं ४ पंचमं एकस्थानप्रत्याख्यानं ५ पष्ठमाचाम्लप्रत्याख्यानं ६ सप्तममभक्तप्रत्याख्यानं ७ अष्टमं चरमप्रत्याख्यानं, तद् द्वेधा-भवचरमं दिवसचरमं च ८ नवममभिग्रहप्रत्याख्यानं ९ दशमं विकृतिप्रत्याख्यानं १० ॥१७॥ अत्र उद्देशनिर्देशयुक्त्या कानि तानि दश प्रत्याख्यानानी(के ते दशसु प्रत्याख्यानेषु आकारा इ)त्याशंश्याह—

दो चेव णसुक्कारे आगारा छच्च पोरिसीए उ । सत्तेव य पुरिमहे एगासणंगंमि अट्टेव ॥१८॥

सत्तेगट्ठाणेसु अ अट्टेव य अंबिलंमि आगारा । पंचेव अभत्तठ्ठे छप्पाणे चरिम चत्तारि ॥१९॥

तत्र आकारद्विकसहितं नमस्कारप्रत्याख्यानं, तच्चेदं-उग्गए मूरे नमुक्कारसहियं पच्चक्खाइ चउव्विहंमि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेणं वोसिरइ १, व्याख्या-उद्गते मूर्ये-सूर्योदयादारम्य नमस्कारसहितं प्रत्याख्यानं करोति, इदं गुरोर्वचः, छात्रस्तु प्रत्याख्यामीति वदति, एवं व्युत्सृजतीत्यत्रापि वाच्यं, कथं ?-चतुर्विधमप्याहारं अशनं पानं स्वाद्यं स्वाद्यं

तिविहं चउविहं वा आहारं असणं पा० खा० सा० अ० सह० पच्छन्नकालिणं दिसामोहेणं साहुवयणेणं सब्व-
 समाह्वित्तियागारेणं वोसिरइ ३, अर्थश्च पुरुषः प्रमाणमस्याः सा पौरुषी-छाया तद्युक्तः कालोऽपि पौरुषी, प्रहर इत्यर्थः,
 केवलं याम्योत्तरेखायाः आत्मनश्चान्तरे पूर्वपश्चिमरेखैव छायेति ग्राह्या, तां पौरुषीं प्रत्याख्याति, अत्र षडाकारणां मध्ये प्रथमौ द्वौ
 पूर्ववत्, अन्यत्र प्रच्छन्नकालात् दिङ्मोहात् साधुवचनात् सर्वसमाधिप्रत्यायाकाराच्च, प्रच्छन्नता च कालस्य मेघेन रजसा गिरिणा
 वाऽन्तरितत्वात्स्वर्यस्यादर्शने, तेन अपूर्णामपि पौरुषीं ज्ञात्वा पूर्णां भुंजानस्य न भंगः, ज्ञात्वा त्वर्थभुक्तेनापि तथैव स्थातव्यं यावत्
 पौरुषी पूर्यते, ततः परं भोक्तव्यं, अन्यथा तु भंग एव ३, दिङ्मोहादिषु यदा पूर्वामपि पश्चिमेति जानाति तदा पौरुष्यामपूर्णा-
 यामपि न भंगः, मोहविगमे तु पूर्वविधिः ४, साधुवचनं-उद्घाटापौरुषीत्यादिकं भ्रान्तिकारणं तत् श्रुत्वा भुंजानस्य न भंगः,
 भुंजानेन तु ज्ञाते अन्येन वा कथिते प्राग्विधिविधेयः, सर्वसमाधिः-गाढांतकादिरहितत्वं, गाढांतकादौ च तत्प्रत्यय आकारः-प्र-
 त्याख्यानापवादो भवति, अयमभिप्रायः-आकस्मिकतीव्रशूलादिदुःखोद्भवतारौद्रध्यानोपशमाय सर्वेन्द्रियसमाध्यर्थं पथ्यौषधादि
 कुर्वाणस्य अपूर्णायामपि पौरुष्यां न भंगः, जाते तु समाधौ पूर्वविधिः, उक्तं च-चउहाऽऽहारं तु नमो रत्तिपि मुणीण सेस तिय
 चउहा । निसिपोरिसि पुरिमेगासणाइ सहुण दुतिचउहा ॥१॥ तथा सार्द्धपौरुषीप्रत्याख्यानं तु पौरुपीतुल्यमाकारैः, परन्तु कालतो
 भेदः ३ । अथ पूर्वार्द्धप्रत्याख्याने तस्मिन् सप्ताकाराः, तत्त्वत्रिमिदं-सूरे उग्गए पुरिमहं पच्चक्खाइ दुविहं तिविहं चउव्वि-
 हंपि आहारं असणं पाणं खा० सा० अ० सह० दिसा० साहु० महत्तरागारेणं सब्व० वोसिरइ, अर्थश्च-
 पूर्वं च तदर्धं च पूर्वार्धं-दिनस्यार्धं प्रहरद्वयं तत् प्रत्याख्याति, अत्र षडाकारणामर्थः प्राग्वत्, महत्त० महत्तरं-प्रत्याख्यानानुपालना-

दपि बहुतरनिर्जरानिभिन्नं पुराणान्तरासाध्यं ग्लानचैत्यसंधादिकार्यं तदेवाकारः-अपवादो महत्तराकारः तस्मादवर्गगपि भुंजानस्य न भंगः, यथात्रैव महत्तराकारपाठो न नमस्कारसहितादौ तत्र कालमहत्त्वाल्पत्वे हेतू, तथा अपार्थप्रत्याख्यानमभ्येततुल्यमाकारैः, परमिहापि कालतो भेदः ४ । अथैकाशनप्रत्याख्यानं, एकाशनप्रत्याख्याने अष्टावाकाराः, तत्सत्रं-एगासणं पञ्चक्वाइ दु-
 स्ति० चउविहंपि आहारं असणं ४ अन्न० सह० सागारिआगारेणं आउंटणपसारेणं गुरुअब्भुट्टाणेणं पारिट्ठाव-
 णियाणरेणं मह० सव्व० वोसिरइ अर्थश्च-एकं-सकृत् अशनं-भोजनं एकं वा आसनं-पुताचालनतो यत्र तदेकाशनं एकासनं
 वा, प्राकृते द्वयोरप्येकासणमितिरूपं, एवं द्वयासनमपि, अत्र प्रथमावन्त्यौ चाकारौ मिलितौ चत्वारस्तपामर्थः प्राग्वत्, सहागारेण
 वर्तते सागारः स एव सागारिको-गृहस्थः स एवाकारः-तस्य पश्यतोऽन्यत्रापि गत्वा भुंजानस्य न भंगः, तत्समक्षं भोजने तु महा-
 दोषः, यदार्प-छक्कायदयावंतोऽवि संजओ दुछ्हं कुणइ बोहिं । आहारे नीहारे दुगुच्छिए पिंङ्गहणे य ॥ १ ॥” गृहस्थस्य यदृष्टं
 तु भोजनं न जीर्यते स सागारिको बंदिकादिर्वा, ‘आउंटण’ इति आहुंचनं-जंघासनसंकोचनं प्रसारणं-तस्या एव ऋजुकरणं, आहुंचने
 प्रसारणे च क्रियमाणे किंचिदासनं चलति तत्रापि न भंगः, ‘गुरु०’ इति गुरोः-आचार्यस्य प्राघूर्णकस्य वा साधोरागच्छतोऽभ्यु-
 त्थानं विधाय पंथाद् भुंजतोऽपि न भंगः, ‘पारिट्ठा’ इति परिष्ठापनं-सर्वथा त्यजनं प्रयोजनमस्येति पारिष्ठापनिकं-अधिकीभूतं
 वस्तु तदेवाकारः पारिष्ठापनिकाकारः अयमाकारः साधोरेव, उक्तं च-“विहिगहियं विहिसुत्तं उव्वरियं जं भवे असणमाई । तं
 गुरुणाऽणुन्नार्यं कप्पइ आथंविलाईणं ॥१॥” श्रावकस्त्वखंडंस्त्वत्त्वादुच्चरति, तत्र हि त्यज्यमाने महान् दोषः, गुर्वाज्ञया भुज्यमाने
 गुणः, ततस्तस्य भुंजानस्यापि न भंगः, अनेकाशनं परिहरति ४ ॥१०॥ अथैकस्थानप्रत्याख्यानं, तस्मिन् सप्ताकाराः, तत्सत्रमिदं-

अपरेषामाकाराणामर्थस्तु प्राग्वत् ॥

अथ प्रत्याख्यानभंगकाः, ते च स सप्तचत्वारिंशत् शतं भंगका भवन्ति १४७, ते चैवं-तिन्नि त्रिया तिन्नि दुया तिन्नि इका य हुंति जोगेषु । तिदुएगं तिदुएकं चैव करणाई ॥१॥ न्यासः ३ ३ ३ २ २ २ १ १ १ । ३ २ १ ३ २ १ ३ २ १ ३ २ १ पहमे लब्भइ एगो सेसेसु तिएसु तिय तिय तियं च । दो नव तिय दो नवगा तिगाल सीयालभंगसयं ॥२॥ न्यासः १ ३ ३ ३ ९ ३ ९ ३ ९ तथाहि-मणवयणकाय १ मणवयण २ मणतणु ३ वयतणु ४ मण ५ वयण ६ काय ७ जोगि सग सत्त । करणकाराणणुमय इति जुय तिकाल सीयाळभंगसयं ॥१॥ ३ ३ ३ २ २ १ १ १, ३ २ १ ३ २ १ ३ २ १, १ ३ ३ ३ ९ ९ ३ ९ ९ मनसा वचसा कायेण न करोति न कारयति नानुमतिं दत्ते १, मनसा वचसा कायेन न कारयति १ मनसा वचसा कायेन न करोति न अनुमतिं दत्ते २, मनसा वचसा कायेन न कारयति न अनुमतिं दत्ते ३, त्रयोऽमी एकस्तु पाश्चात्यः एवं चत्वारः ४, मनसा वचसा कायेन न करोति १ मनसा वचसा कायेन न कारयति २ मनसा वचसा कायेन न अनुमतिं दत्ते ३, त्रयोऽमी चत्वारः पूर्वोक्ताः एवं सप्त भंगकाः ७, तथा मनसा वचसा न कारयति न अनुमतिं दत्ते १ मनसा कायेन न करोति न कारयति न अनुमतिं दत्ते २ मनसा वचसा न कारयति न अनुमतिं दत्ते ३ एते त्रयः, सप्त च पूर्वोक्ता इति दश, मनसा वचसा न करोति न कारयति १ मनसा कायेन न करोति न कारयति २ वचसा कायेन न करोति कारयति ३ मनसा वचसा न करोति नानुमतिं दत्ते ४ मनसा कायेन न करोति नानुमतिं दत्ते ५ वचसा कायेन न करोति नानुमतिं दत्ते ६ मनसा कायेन न कारयति नानुमतिं दत्ते ७ मनसा वचसा न कारयति न अनुमतिं दत्ते ८ वचसा कायेन न कारयति नानुमतिं दत्ते

९ एते नव, दश पूर्वोक्ताः, एवं एकोनविंशतिर्भङ्गाः १९, मनसा वचसा न करोति १ मनसा कायेन न करोति २ वचसा कायेन न करोति ३ मनसा वचसान कारयति ४ मनसा कायेन न कारयति ५ वचसा कायेन न कारयति ६ मनसा वचसान अनुमतिं दत्ते ७ मनसा कायेन न अनुमतिं दत्ते ८ वचसा कायेन न अनुमतिं दत्ते ९, एते नव, एकोनविंशतिः पूर्वोक्ताः, एवं अष्टाविंशतिर्भङ्गाः २८, तथा मनसा न करोति न कारयति नानुमतिं दत्ते १ वचसा न करोति न कारयति नानुमतिं दत्ते २ कायेन न करोति न कारयति नानुमतिं दत्ते ३, त्रयोऽमी, अष्टाविंशतिः पूर्वोक्ताः, एवं भङ्गाः एकत्रिंशत् ३१, तथा मनसा न करोति न कारयति १ वचसा न करोति न कारयति २ कायेन न कारयति ३ मनसा न क० न अनुमन्यते ४ वचसा न करोति न अनुमतिं दत्ते ५ कायेन न करोति न अनुमतिं दत्ते ६ मनसा न कारयति न अनु० ७ वचसा न कारयति न अनु० ८ कायेन न कारयति न अनु० ९, एते नव, एकत्रिंशत् पूर्वोक्ताः, एवं चत्वारिंशत् ४०, तथा मनसा न करोति १ वचसान करोति २ कायेन न करोति ३ मनसा न कारयति ४ वचसान कारयति ५ कायेन न कारयति ६ मनसा न अनुमतिं दत्ते ७ वचसान अनुमतिं दत्ते ८ कायेन न अनुमतिं दत्ते ९, एते नव, पूर्वोक्ताः चत्वारिंशत्, एवं भङ्गाः एकोनपंचाशत्, एते एव अतीतानागतवर्तमानैः कालैर्गुणिताः सप्तचत्वारिंशत् शतं १४७ भङ्गा भवन्ति, ते च प्रत्याख्यानभङ्गा ज्ञेयाः, उक्ताः प्रत्याख्यानभङ्गाकाः, अधुना तच्छुद्धिमाह—

सा च षोडश, यदाहुः—“सोही पचक्खाणस्स छुव्विहा समणसमयकेऊहिं । पन्नत्ता तित्थयेरहिं तमहं बुच्छं समासेणं ॥१॥” यथा श्रद्धानशुद्धिः १ ज्ञानशुद्धिः २ विनयशुद्धिः ३ अनुभाषणाशुद्धिः ४ अनुपालनाशुद्धिः ५ भावनाशुद्धिश्च ६, यदाहुः—“सा

पुण सहहणा १ जाणणा य २ विणय ३ ऽणुभासणा चैव ४ । अणुपालणाविसोही ५ भावविसोही भवे छठा ६ ॥१॥” तत्र श्रद्धा-
 नशुद्धिमाह-पञ्चस्वाणं सव्वबुदेसियं जं जहिं जया काले । तं जइ सहहइ नरो तं जाणसु जाणणासुद्धिं ॥१॥” अथ ज्ञानशुद्धिमाह-
 ‘पञ्चस्वाणं जाणइ कप्पे जं जंमि होइ कायव्वं । मूलगुण उत्तरगुणे तं जाणसुजाणणासुद्धिं ॥२॥’ अथ विनयशुद्धिमाह-‘कियकम्मस्स
 विसुद्धिं पउंजई जो अहीणमइरित्तं । मणवयणकायगुत्तो तं जाणसु विणयसुद्धिं तु ॥३॥’ अथ अनुभाषणाशुद्धिमाह-‘अणुभासइ
 गुरुवयणं अस्वरपरयंजणेहिं परिसुद्धं । पंअलिउडो अभिसुहो तं जाणसु भावणासुद्धिं ॥४॥’ अथ अनुपालनाशुद्धिमाह-‘कंतारे
 दुब्भक्खे आयंके वा महइ समुप्पन्ने । जं पालियं न भगं तं जाणसु पालणासुद्धिं ॥५॥ अथ भावविशुद्धिमाह-‘रणेण व दोसेण
 व परिणामेण व न दूसियं जं तु । तं खलु पञ्चस्वाणं भावविसुद्धं गुणेयव्वं ॥६॥ अथ प्रत्याख्यानशुद्ध्यन्तरमाह-‘फासियं १
 पालियं चैव २, सोहियं ३ तीरियं तथा ४ । किट्टिय ५ माराहियं चैव ६, जइज्ज एयारिसंमि य ॥१॥ अर्थश्च-स्पृष्टं-विधिना
 काले प्राप्तं १ पालियं-पुनः २ उपयोगप्रतिजागरितं ३, उक्तं च-‘उच्चिए काले विहिणा पत्तं जं फासियं तयं भणियं । तह
 पालियं च असई सम्मं उवओगपडियरियं ॥१॥’ अथ शोधितं गुरुदत्तशेषभोजनसेवनेन ३, तीरितं पूर्णेऽप्यवधौ किञ्चित्काला-
 वस्थानेन ४, उक्तं च-‘गुरुदत्तसेसभोअणसेवणे तं विसोहियं जाण । पुन्नेऽवि शैवकालावत्थाणा तीरियं होइ ॥१॥” तथा कीर्तितं
 भोजनकाले अमुकं प्रत्याख्यातं मयेति न भोक्ष्ये इति स्मरणेन ५, आराधितं-सर्वैरभिः प्रकारैर्निष्ठां नीतं ६, उक्तं च-‘भोयण-
 काले अमुगं पञ्चस्वायंति सरइ किट्टियं । आराहियं पयारेहिं सम्ममेएहिं पडियरियं ॥१॥” अथ प्रत्याख्यानफलमाह-पञ्चस्वा-
 णंमि कए आसवदाराइं हुंति पिहियाइं । आसवबुच्छेएणं तण्हाबुच्छेएणं तण्हाबुच्छेएणं अउलोवसमो भवे मणुस्साणं ।

अउलोवसमेण पुणो पच्चखाणं हवइ सुद्धं ॥२॥

अथ प्रत्याख्यानप्रधानफलमाह-पच्चक्खाणमिणं सेविऊण भावेण जिणवरुद्धिं । पत्ता अणंतजीवा सासयसुक्खं अणावाहं ॥१॥ अथ प्रत्याख्यानं कथं करोति ? , कियकम्ममाइविहिन्नू उवओगपरो अ असढभावो अं । संविग्गंथिरपइनो पच्चक्खावित्तओ होइ ॥१॥ तथा 'एत्थं पच्चक्खायापच्चक्खावित्तयाण चउभंगी । जाणगज्जाणपएहिं निप्फन्ना होइ नायव्वा ॥१॥ यथा ज्ञो ज्ञस्य पार्थे प्रत्याख्यातीति शुद्धः १ ज्ञोऽज्ञस्य-मूर्खस्य पार्थे प्रत्याख्यातीति शुद्धः २ अज्ञो ज्ञस्य पार्थे प्रत्याख्यातीति शुद्धः ३, अज्ञोऽज्ञस्य पार्थे करोतीति न शुद्धः ४ चतुर्भंगी ॥२०॥ अथ नमस्कारसहितादिषु प्रत्याख्यानेषु कान्याद्याक्षराणीत्याशंक्याह—

नवकारसहिय १ पोरसि २ सड्डा ३ पुरिसि ४ अवद्ध ५ उववासो ६ ।

उ १ पो २ सा ३ सू ४ सू ५ सू ६ नेया पढमक्खरा कमसो ॥ २१ ॥

नमस्कारसहिते तूथा पौरुख्यां पुरिसाद्धे अपार्थे उपवासे च एतानि क्रमशः-अनुक्रमेण प्रथमाक्षराणि ज्ञातव्यानि, एतानि कानि ? , उ पो सा सू सू सू, यथा उग्गए खरे नमुक्कारसहियं पच्चक्खाइ ? पोरसिअं० उग्गए सू० चउ० २ साढपोरसी० उग्गए० ३ खरे उग्गए पुरिसिद्धं प० ४ खरे उग्गए अवहुं० प० ५ खरे उग्गए अभत्तहं पच्चक्खाइ ६ ॥ अथ यथासंख्यं व्याख्यानं बोद्धव्यम् ॥२१॥ अथ प्रत्याख्याने पौरुख्यादौ कृते कियान् कर्मक्षयः तदाह—

पोरिसि चउत्थ छट्ठं काउं कम्मं खवंति जे सुणिणो । तं नहु नारयजीवा वाससयसहस्सलक्खेहिं ॥२२॥

पौरुषी-पुरुषच्छाया चतुर्थ-एकोपवासरूपं षष्ठं-उपवासयुग्मरूपं एतल्लक्षणं तपः कृत्वा यत् कर्म सत्तागतं मुनयः-साधवः

क्षिपन्ति-निराकुर्वन्ति तत् कर्म हु निश्चितं नारकिनो जीवा वर्षशतसहस्रलक्षैः-वर्षकोटिभिर्न क्षिपन्ति-न निष्ठां नयन्ति ॥ २२ ॥
 तर्हि तत्तपः कथंभूतेन मनसा विधेयमित्याशंक्थाह—

तं तु तवो कायब्धं जेण जिओ मंगुलं न चिन्तेइ । जेण न इंदियहाणी जेण य जोगा न हायंति ॥२३॥

तथा पुनः तत् तपः कर्तव्यं येन तपसा मनः-चित्तं अमंगलं-दुद्धानं न चिन्तयति-न स्मरति, तत् किं?, येन तपसा इन्द्रियाणां स्पर्शनादीनां पंचानामपि हानिर्न भवति-निजनिजविषयक्षयो न स्यात्, येन च तपसा योगा-मनोवाक्कायरूपाः प्रतिक्रमणादयो वा हीनतां न व्रजन्ति ॥२३॥ अथ संकेतप्रत्याख्यानमल्पकष्टसाध्यं कालानियमत्वात् तस्मिन् कृते किं फलमित्याशंक्थाह—
 संकेयं पुण गंठियपमुहं बद्धंमि तंमि मणबंधो । गंठिमि य सिवसोक्खं बद्धं तो तं सया कुणह ॥२४॥

संकेतप्रत्याख्यानं पुनर्ग्रन्थिप्रभृति-ग्रन्थ्याद्यष्टधोक्तं तदेवावसेयं, तस्मिन् ग्रन्थ्यादौ बद्धे मनसो बंधो भवति, गन्थिमि च शिवसौख्यं-मोक्षः स्यात्, ततो हेतोस्तद्ग्रन्थिसहितं प्रत्याख्यानं सदा कुरुत, भो भव्या इति शेषः॥ उक्तं च-“जे निच्चमप्पसत्ता गंठि बंधंति गंठिसहियंमि । सग्गापवग्गसुक्खं तेहिं निवद्धं सगंठिमि ॥१॥ भणिउण नमुक्कारं निच्चं विम्हरणवज्जिया धम्मा । पारंति गंठिमहियं गंठिं सह कम्मगंठीहिं ॥ २ ॥ मंमासी मज्जरओ एक्केणं चैव गंठिसहिएणं । साहंतु तंतुवाओ सुसाहुवाओ सुरो जाओ ॥३॥ इह चिंतसु अब्भासं अणसणसरिसं पुणं व्रयंति एयस्सं समयम्मू ॥४॥२४॥ इतः—
 प्रभृति प्रत्याख्यानमाश्रित्य कियत् सर्वसुक्तं, तदनु साधुः किं करोतीत्याशंक्थाह—

पच्चक्खाणे सम्मं विहिण्ण अणुसट्ठि तित्ति य थुईओ । वडुंतियाउ चैइयवंदण बहुवेल पडिलेहा ॥२५॥

प्रत्याख्यानै सम्यग् विधिना-आकारविधिना विहिते-कृते पश्चात् अणुसद्वि इति इच्छामोऽणुसद्वि इति भणित्वा उपविश्यादौ गुरुरेव तिस्रो वर्द्धमानस्तुतयो 'विशाल [भाल] लोचनदल'मित्यादिरूपाः पठन्ति, पश्चाद् परोऽपि साधुवर्गः, कथंभूताः? -वर्द्धत्यः, छंदसेतिशेषः, तदनु चैत्यादि-ततश्चैत्येषु आचार्यपरम्परया गुरुक्रमरूपया स्तोत्रेषु पठितेषु ततश्चतुर्भिः क्षमाश्रमणैराचार्यादीन् वन्दते, पश्चात् क्षमाश्रमणद्वयेन साधुः कृतपौषधश्चाद्धश्च भगवन् बहुवेलं संदिसावतं?, द्वितीयेन क्षमाश्रमणेन बहुवेलं करेमि इति भणति, बहुवेलस्यायमर्थः-मर्वकार्याणि श्रीगुरुश्रमपूर्वकं कार्याणि, तेन च दिवसमध्ये लघुकार्येषु पुनः २ प्रश्नः कर्तुं दुःशक्यः, तत एतत्क्षमाश्रमणद्वयेन तत्तल्लघुकार्यविषये आचार्याणामनुमतिं मार्गयति, बहुवेलासंभवान्यपि कार्याणि बहुवेलेत्युच्यते उप-चारात्, गीतार्थैस्त्वन्यथापि यथागमं विचार्य, उक्तं च-"जम्हा किञ्च गुरवो वियंति विणयपडिवचिहेउं वा । ऊसासाइ पसुतुं तयणा-पुच्छाइ पडिसिद्धं ॥१॥ सव्वंपि पडिक्कमणं अकुणंतो लहइ चउगुरू समणो । देसेण विराहंतो लहइ पुणो मासलहुयाई ॥२॥ किं च-अविहिकया वरसकयं अस्सवणयं वयंति समयन्नू । पायञ्चित्तं जम्हा अकए गरुयं कए लहुयं ॥१॥ ततः प्रतिलेखनां विधत्ते ॥२५॥ संप्रति प्रतिलेखनाक्रमविधिः कथमित्याशंक्याह-

सुहपत्ती रयहरणं दुन्नि निसज्जाउ चोल कप्पतिगं । संथारुत्तरपट्टो दस पेहाऽणुगए सूरे ॥२६॥

तत्र क्षमाश्रमणद्वयेन पूर्वमादौ मुखवस्त्रिका प्रतिलेखनीया १ तदनु रजोहरणं २ पश्चाद् रजोहरणस्य द्वे निषधे ४ तदनु चोलपट्टः-अधःपरिधरणवस्त्रं ५ तदनु कल्पत्रिकं ८ पश्चात् संस्तारकः ९ पश्चादुत्तरपट्टः १०, एता दश प्रतिलेखना विधेयाः, कदा?-अनुद्गते सूर्ये, यदाहुः 'पडिलेहणाण गोसाऽवरणह उग्घाडपोरसीगु तिगं । तत्थ पहाएऽणुगयसूरे पडिक्कमणकरणाउ

॥१॥ इहागमे प्रतिलेखनात्रयं भणितं-एका प्रातरेव, द्वितीया उद्घाटपौरुष्यां पादोनप्रहरे, तृतीया अपराह्णे तृतीये यामे, एतास्त्रिः प्रतिलेखनाः यथा प्रातः प्रतिक्रमणाद्धूर्ध्वमनुदत्ते सूर्ये पूर्वोक्ता दश प्रतिलेखनाः सुखवस्त्रिकाद्याः स्युः, उद्घाटपौरुष्यां पादोने प्रहरे पात्रनिर्योगः-पात्रपरिकरः सप्तविधः प्रतिलेखनीयः, तथा तत्र सुखवस्त्रिका आसनोपविष्टैः प्रतिलिख्यते, ततः प्रथमं गोच्छकः १ ततः पटलानि २ तदनु पात्रकेसरिका ३ पश्चाद् पात्रबंधः ४ तदनु पात्रकं ५ ततोऽपि रजस्त्राणं ६ तस्मात् पात्रकस्थापनं ७, तथा तृतीयप्रहरे उपकरणचतुर्दशकं, यथा प्रथमं पोतिका १ तदनु चोलपट्टः २ पश्चात् चिलमली ४ तदनु पात्रकबंधः ५ पश्चात् पटलानि ६ ततो रजस्त्राणं ७ ततः परिष्ठापनकं ८ ततो मात्रकं ९ पश्चाद् पात्रकं १० ततोऽपि रजोहरणं ११ पश्चात् कल्पत्रिकं १४, इहान्योऽप्यौत्सर्गिकोपधिः प्रतिलिख्यः, उक्तं च-“उवगरणचउद्दसगं पडिलेहा ॥१॥” उक्तार्थेयं ॥ २६ ॥ तथा दशप्रकारप्रतिलेखनीयोपधेः परिमाणं किमित्याशंक्याह-

बत्तीसंगुलदीहं रयहरणं पुत्तिया य अद्धेणं । जीवाण रक्खणहा लिंगहा चोलपट्टो तु ॥२७॥
 कंचलमई निसिजा दसिया सहिया भणिज्ज रयहरणं । दुद्धि निसिजा इक्का खोमी पाउंछणं बीयं ॥२८॥
 तथा रजोहरणं द्वात्रिंशदंगुलदीर्घं भवति, उक्तं च-“बत्तीसंगुलदीहं चउवीसं अंगुलाइं दंडो से । अंठगुला दसाओ एग परं हीणमहियं वा ॥१॥ एयं ओहपमाणं भणियं निसीहस्स पंचमुद्देसे । छव्वीस वीस दंडो छव्वारस अंगुला दसिया ॥२॥ रजोहरण-कृत्यं च-आयाणे निक्खेवे ठाण निसीयण तुयडुसंकोए । पुवं पमज्जणहा लिंगहा चेव रयहरणं ॥ १ ॥ अथ रजोहरणपदस्यार्थ-माह-अब्भितर रयहरणं करेइ जं जीवरक्खणाहितो । बाहिररयं पमज्जइ रयहरणं तेण निद्धिं ॥१॥” तथा पोतिका च अद्धेन-

रजोहरणदीर्घतोऽर्द्धं भवतीत्यर्थः, तथा अर्धशब्दनिमित्तं सूत्रागतं क्रमसुल्लंघ्यादौ रजोहरणं पश्चान्मुखवस्त्रिकाया व्याख्यानं विहितं, तत्र पीतिका-मुखवस्त्ररूपा, सा तु पीडशांगुलमिता दीर्घा भवति, यदाहुः-“चउरंगुलं विहत्थी एयं मुहणंतगस्स उ पमाणं। वीअं मुहप्पमाणं गणणपमाणेण इक्किंकं ॥१॥” तत्प्रयोजनमाह-संपाइमरयरेणूपमज्जणघा वयंति मुहपत्तिं। नासं मुहं च बंधति तीए वसहिं पमजंतो ॥१॥” तथैव द्वयं रजोहरणमुखवस्त्रिकारूपं जीवानां रक्षार्थं च लिंगार्थमपि ॥२७॥ अतो रजोहरणस्याकृत्ति-माह-तथा कंबलमयी निपघा-वस्त्रविशेषो दसिकाभिः सहितं रजोहरणं भणयेत्-कथयेत्, तस्मिन् रजोहरणे अपरे द्वे निपघे भवतः, तत्र एका क्षौमी-सौत्री निपघा एकेन्द्रियावयवनिष्पन्नरूपा द्वितीया पादोच्छनकमयी-कंबलमयी, सा तु पञ्चेन्द्रियावयवनिष्पन्नरूपा, तथा सूत्रे वस्त्रं त्रेधा-एकेन्द्रियावयवनिष्पन्नं कार्पासादि १ विकलेन्द्रियावयवनिष्पन्नं कौशेयादि २ पञ्चेन्द्रियावयवनिष्पन्नं ऊर्णादि ३ ॥२८॥ साधोः कल्पप्रमाणं किं इति विचार्यह-

कप्पा आयपमाणा दु खोम चुक्खिक्क उन्निओ तइओ । संथारुत्तर दो करसड्डा चोलोट चउहत्थो ॥२९॥

तथा साधोः कल्पास्त्रयो भवन्ति, किंविशिष्टाः ?-आत्मप्रमाणाः, यात्राप्रवृत्तानां स्कंधस्योपरि क्षिप्तास्तिष्ठन्ति, एतदात्मप्र-माणाः अर्द्धतृतीयहस्तविस्तृताः स्युः, एतत्प्रमाणात् स्थविराणां मनाक् सातिरेका(यूतां)अनतिरेका भवन्ति, तत्र द्वौ क्षौमौ कल्पावात्म-प्रमाणौ भवतः, तृतीयस्तु चुक्खिक्क उन्निउ इति प्रधान ऊर्णानिष्पन्नो, नानावर्णभेदरहित इत्यर्थः, यदाहुः-“कप्पा आयपमाणा अड्डाइज्जा य वित्थडा हत्था । दो चेव सुत्तियाओ उन्नि तइओ मुणेयव्वो ॥१॥ कप्पेण जेण भिक्खा चेइयगमणं च तेण अन्नाणि । कज्जाणि नेव कुज्जा तचो दो सुत्तिया भणिया ॥ २ ॥ तणगहणाणलसेवानिवाणा धम्मसुकुझाणघा । दिठ्ठं कप्पगहणं गिलाण-

मरणव्या चैव ॥३॥ तथा संस्कारकः उत्तरपट्टः—संस्कारकाच्छादनमेतत् द्वितयं सार्द्धहस्तद्वयमानं, उक्तं च—“संथारुत्तरपट्टो अद्वाह-
जा य आयया हत्या । दुग्हंपि य वित्तारो हत्या चउरंगुलं चैव ॥१॥ तथा चोलपट्टश्चतुर्हस्तप्रमाणोपेतः, उक्तं च—“दुगुणो य चौगुणो
वा दुगुणो चउरंस चोलपट्टो उ । थेराण जुत्राणहा सण्हे थूलंमि य विभासा ॥१॥२१॥ अथ मुखवस्त्रिकादिदशविधोपधेः प्रमाणं
निरूप्य संग्रति तत्रतिलेखनाक्रम एव कथमित्याशंक्याह—

लहुवंदणेण पुत्तिं पडिलेहइ पढमंगंमि रयहरणं । अंतो निसिज्ज पढमं मज्झण्हे बाहिराइ पुणो ॥३०॥

तुण्हक्को इक्कमणो उवउत्तो चस्तअन्नवाचारो । दयपरिणामंमि ठिओ ताहे पडिलेहणं कुज्जा ॥३१॥

अंगपडिलेहणं लहुवंदणजुअलेण संदिसाविसा । पडिलेहइ ठवणगुरुं ठवणं ठाणे पुणो पुत्ती ॥३२॥

उवहिं संदेसाविय छोहावंदणजुएण पडिलेहे । छोहावंदण लहुवंदणा खमासमण एगट्ठा ॥३३॥

अह रविउदए वसहिं सुपमज्जिय पुंजसुद्धरेज्जण । परिसोहिता इरिया पडिक्कमिय पमज्जए वसहिं ॥३४॥

पडिलेहा दिट्ठिकया रयहरणाई पमज्जणं विति । कालग्गहणे पोत्तिय वसही कालप्पवेयणयं ॥३५॥

इह प्रतिलेखनासमये लघुवन्दनेन—इच्छामि खमासमणो इत्यादिरूपेण पोतिकां—मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति, उत्तरार्द्धेन तत्र-
तिलेखनाक्रममाह—प्रथमप्रतिलेखनायां—प्रभातप्रतिलेखनायां अन्तर्निषद्यां—अभ्यन्तरनिषद्यां प्रतिलेखयेत्, मध्याह्ने पुनः—तृतीय-
प्रहरप्रतिलेखनायां प्रथमं बाह्यनिषद्यां प्रतिलेखयेत् साधुरिति शेषः ॥३०॥ केन विधिना प्रतिलेखनां करोतीत्याशंक्याह—तस्मिन्
प्रतिलेखनासमये प्रतिलेखनां कुर्यात्, यतिरिति शेषः, कथंभूतः ?—दूष्णीको—मुखरतारहितः, पुनः कथंभूतः ?—एकमनाः—संकल्पविक-

लपरहितः, पुनरपि कथंभूतः ?-उद्यमपरः, पुनः क० ?-त्यक्तान्यव्यापारः, पुनः क० ?-दयापरिणामे स्थितः--सदयहृदयः ॥३१॥
 तथा पुनरपि प्रतिलेखनां केन क्रमेण करोतीत्याह-अंगप्रतिलेखनां लघुवन्दनयुगलेन-छोभावन्दनयुगमेन संदेशापयित्वा अंगप्र-
 तिलेखनां विधाय स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयति, तमेव स्थापनाचार्यं प्रतिलिख्य स्थाने स्थापयित्वा च पुनरुपधिमुखवस्त्रिकां प्रतिले-
 खयति ॥३२॥ तामुपधिमुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य पश्चात् किं करोतीत्याह-च पुनः छोभवन्दनयुगलेन-लघुक्षमाश्रमणद्वयेन उपधिं
 संदेशापयित्वा पश्चादुपधिं प्रतिलेखयेत्, उत्तराद्वैनैकार्थानाह-छोभावन्दनलघुवन्दनादयः क्षमाश्रमणएकार्थाः ॥३३॥ इतः प्रभृति
 रात्रिविधेरनुक्रमः कथितः, ततः सूर्योदयात् किं विधेयमित्याशंक्याह-अथ रात्रिप्रतिक्रमणादिविधिकरणानन्तरं सूर्योदये वसतिं-
 शय्यां सुप्रमार्जयित्वा-सुतरां यतनया यतनापूर्वकं प्रमार्जयित्वा पुंजं-कचवरं चोद्धृत्य-उद्धरयित्वा परि-सामसत्येन शोधयित्वा
 च पट्पदिकामाक्षिकाकीटिकादि मृतप्राणिवर्गः तत्संख्यां च विधाय कचवरं छायायां-शीतलस्थाने परिष्ठाप्य पश्चादुपाश्रयाद् बहिः
 शतहस्तमात्रं शोधनीयं, तत्र नारीणां तिरश्चां च प्रसवमवबुद्ध्य अस्थयादिकं चोद्धृत्य पश्चादीर्यापथिकीं प्रतिक्रामति, पश्चात् स
 एव शिष्यः वसतिं प्रवेदयति, यथा गुरोः पुरस्तादिति, भणति-भगवन् वसति संदिसां ? , वसतिं पवेउं ? ॥३४॥ अथ प्रतिलेख-
 नाप्रमार्जनयोः पदार्थनिरूपणं किमित्याशंक्याह-तत्र प्रतिलेखनां दृष्टिकृतां वदन्ति, ओघो रजोहरणादिभिः प्रमार्जनां वदन्ति,
 गीतार्था इति शेषः, यदाहुः-“चक्रुइ निरिक्षिज्जइ जं किर पडिलेहणा भवे एसा । रयहरणमाइएहिं पमज्जणं विंति गीयस्था
 ॥१॥” तथा कालग्रहणे-कालग्रहणविशेषे ये योगवाहिनो मुनयस्ते पौतिकां प्रतिलिख्य च कृत्वा वसतिं प्रवेदयित्वा
 पश्चात् कालप्रवेदनं कुर्वन्ति, उक्तं च-जे उण कालग्गाही ते पुत्तिं पेहिऊण किइकम्मं । काउं वसहिं तत्तो कालग्गहणं पवेयंति

॥१॥”॥५॥ काले प्रवेदिते पुनः को विधिर्विधेय इत्याशङ्कथाह—

विहिणा वाणायरिओ सज्झायं पट्टवेइ तह इयरे । अह उवओगो एसो आयारो सुत्तपोरिसीए ॥३६॥
अथ तथा विधिना-आगमोक्तमार्गेण वाचनाचार्यो-ब्रताधिकः स्वाध्यायं प्रथमं प्रस्थापयतीति, तथा पश्चादितरे-अन्ये सामान्यसाधवः स्वाध्यायं प्रस्थापयन्तीति शेषः, अथ स्वाध्यायानन्तरमुपयोगकरणं एष आचारः-क्रियाविशेषः सूत्रपौरुष्यां भवति, उक्तं च-“उवओगकरणकाले गीअत्था जं करंति सज्झायं । सो सुत्तपोरिसीए आयारो दंसिओ तेहिं ॥१॥”॥३६॥ अथ स्वाध्यायसंबंधात् साधूनां सप्तमंडलीनियममाह—

सुत्ते अत्थे भोअण काले आवस्सए य सज्झाए । संधारे चेव तहा सत्तेया मंडली जइणो ॥३७॥

यतिनो-मुनेः सप्तैता मण्डल्यः-पंक्तयो भवन्ति, श्रेणीरूपा मंडली इत्यर्थः, कुत्र २ ?-प्रथमा मंडली सूत्रे-सूत्रवाचनायां १ द्वितीया अर्थे-आगमार्थग्रहणे २ सा त्वर्थपौरुष्यां भवति, तृतीया भोजने-अशने ३ चतुर्थी कालग्रहणे ४ पंचमी आवश्यके-प्रतिक्रमणे ५ षष्ठी स्वाध्याये-स्वाध्यायप्रस्थापने ६ सप्तमी संस्तारके चैव-शयनवेलायां ७, एता एव सप्त मंडल्यः, एतास्त्रैव मंडलीषु एकैकेनाचाम्लेन प्रवेष्टुं लभ्यते ॥३७॥ अथ पौरुषीणां विशेषमाह—

पहमा छग्घडिया सुत्तपोरसी अत्थपोरसी बीया । बालाण दोऽवि सुत्तस्स गहियसुत्ताण अत्थस ॥३८॥
अथ प्रथमा-आद्या पद्घट्टिकारूपा पादोनपौरुषी इत्यभिधाना सूत्रपौरुषी भवति, तस्माद् द्वितीया या पौरुषी सा अर्थपौरुषी भवति, अर्थो गृह्यते यस्यां सा०, तत्र बालानां-अनधीतशास्त्राणां लघुमुनीनां च द्वे अपि सूत्रपौरुष्यौ, गृहीतसूत्राणां च-अधी-

तागमानां द्वे अप्यर्थस्य—द्वे अर्थस्य पौरुष्यौ भवतः, यदाहु—“उस्सग्गेणं पहमा छग्घडिया सुत्तपोरिसी भणिया । बीया य अत्थ-
 विसया निदिट्ठा दिट्ठसमएहिं ॥१॥ विइयपयं बालाणं अगहियसुत्ताण दोऽवि सुत्तस्स । जे गहियसुत्तसारा तेसिं दो चेव अत्थ-
 स्स ॥२॥” ॥३८॥ तत्र पौरुष्यां साधवः किं कुर्वन्तीत्याशंक्त्वाह—

अज्झयणं उज्झाओ करेइ जुत्तीइ वायणं देइ । आयरिया सुत्तत्थं कहइ इय पयइई नाणं ॥३९॥

तत्रोपाध्यायः—पाठः. अध्ययनं कारयति, कया?—युत्तथा, वाचनां दत्ते, नन्वाचार्याः स्र्वार्थं कथयन्ति, इति—अमुना प्रका-
 रेण ज्ञानं—श्रुतज्ञानं प्रवर्तते, उक्तं च—“पुंविं पढिसु मुणियो पुत्थयसत्थं विणावि सिद्धंतं । अज्झावइ उज्झाओ आयरिओ कहइ
 सुत्तत्थं ॥१॥ संपइ पुण सुत्तत्था गुरूण सीसाण पुत्थयाऽऽयत्ता । दीसंति दूसमाए अहवा किं किं न संभवइ ? ॥२॥ उवविसइ
 उवज्झाओ सीसा वियरंति वंदणं तस्स । सो तेसि सव्वसुयं वायइ सामाइयप्पमुहं ॥३॥” ॥३९॥ तत्र गच्छे आचार्यादियः ग्रधा-
 नीभूताः कियन्तो भवन्तीत्याशंक्त्वाह—

आयरिय उवज्झाया पवित्ति थेरा तहेव गणवच्छा । एए पंच पहणा जत्थ नरा हुंति सो गच्छो ॥४०॥
 तथैते वक्ष्यमाणाः ग्रधाना—ग्रधानीभूताः यत्र गच्छे नराः—मनुष्याः भवन्ति—जायन्ते स गच्छः, एते के?—आदावाचार्यः १
 तदनु उपाध्यायः २ तथा श्रवर्तकः ३ तथैव स्वविराः—वृद्धवयस्काः ४ तथा गणावच्छेदकः ५, तस्मात् किमायांतं?, यत्रामी पंच
 न भवन्ति स गच्छो न, उक्तं च—सो किं गच्छो भन्नइ जत्थ न विज्जंति पंच वरपुरिसा? । आयरिय उवज्झाया पवित्ति थेरा
 गणावच्छा ॥१॥ तं किं भन्नइ गच्छं(रज्जं)जत्थ पहणा न सन्ति पंचइमे । रायक्कुमारामच्चा सेणावइ खंडरक्खाय ॥२॥” यथा स्वयं

पंचविधाचारवन्तः अन्येषामपि तत्प्रकाशकत्वात् आचारसाधवः आचार्याः, यदाहुः—“पंचविहं आचारं आयरमाणा तथा पहासंता । आचारं दंसंता आयरिया तेण बुचंति ॥१॥” तथा उपाध्यायः, उपेत्य—समीपमागत्य यत्सकाशादधीयते इत्युपाध्यायः, यदाहुः—“वारसंगो जिणक्खाओ सज्झाओ कहिओ बुहेहिं । तं उवइसंति जम्हा उज्झाया तेण बुचंति ॥२॥” प्रवर्तयति संयमयोगेषु प्रवर्तकः, यदाहुः—“तवसंयमजोगेसुं जो जोगो तत्थ तं पवत्तेई । असहुं च नियत्तेई गणतत्तिहो पवत्ती उ ॥३॥” तथा स्थिरकरणात् स्थविरः, यदाहुः—“थिरकरणा पुण थेरो पवत्तिवावारिएसु अत्थेसु । जो जत्थ सीयइ जई संतवलो तं थिरं कुणइ ॥४॥” गणावच्छेदको—रत्नाधिकः, यथा—“उद्धावणापहावणखितोवहिमगणासु अविसाई । सुत्तथतदुभयविळु गणवच्छो एरिसो होइ ॥५॥” ॥४०॥ यस्मिन् गच्छे अमी आचार्यादयः पंच भवन्ति तत्र किं भवतीत्याशंक्याह—

गच्छे अत्थं सुत्तं तवपसुहं जत्थ चेव य थिरत्तं । खित्तोवहिगहणाई स्वरिप्पसुहा पसाहंति ॥४१॥

गच्छे आचार्यादिपंचप्रधानपुरुषोपेते अर्थ—वृत्तिग्रन्थरूपं सूत्रं—वाचनामात्रं तपः—अनशनादि द्वादशविधं तत्प्रमुखं तथा चैव स्थिरत्वं—निश्चलीकरणं क्षेत्रोपधिग्रहणादिकं च स्वरिप्रमुखा—आचार्यादयः पंच साधयन्ति—कथयन्ति ॥४१॥ तत्र केचिन्मुनयो द्वाविंशतिपरीपहेभ्यो भग्नाः किं कुर्वन्तीत्याह—

केऽवि तथा मंदमई काउस्सग्गाइ आसणं झाणं । आयावणाइ कट्ठं कुब्वंति परीसहा भग्गा ॥४२॥

केऽपि मन्दमतयो—हीनबुद्धयः, साधव इति शेषः, तथा—तेन प्रकारेण कायोत्सर्गादि—प्रलंबितभुजद्वन्द्वक्रियादि, तथा आसनं—उपवेशनं ध्यानं—चिन्तनं आतापनादि कटं च कुर्वन्ति—विदधति, कथंभूताः—परीपहेभ्यो भग्नाः द्वाविंशतिपरीसहेभ्यः उद्दिग्नाः

॥४२॥ ते चागमप्रतीताः कति परीषहा एवेति विचार्य गाथायुगलेनाह—

खुहा पिवासा सीउण्हं, दंसाडचेला रइत्थीओ । चरिया निसीहिया सिज्जा, अक्कोस वह जायणा ॥४३॥
अलाभ रोग तणफासा, मल सक्कार परीसहा । पन्ना अन्नाण संमत्तं, इय बावीसं परीसहा ॥४४॥

तत्र चाशेषपरीषहाणां श्रुत्परीषह एव दुःसहः, उक्तं च “पंथसमा नत्थि जरा, दारिद्रसमो पराभवो नत्थि । मरणसमं नत्थि भयं खुहासमा वेयणा नत्थि ॥ १ ॥” इत्यादि, अतस्तमाह आदौ, श्रुत्परीसहो, ग्रन्थान्तरे त्वादौ दिगिंछाशब्देन देशीयभाषया बुभुक्षैवोच्यते, सैवात्यन्तव्याकुलताहेतुरपि संयमभीरुतया आहारपाकेषु प्रासुकान्नमेपणीयं, अस्य परीषह इति कथं संज्ञा ?, भुक्ति-वांछानिवर्तनेन परि-समंतात् सद्यते इति श्रुत्परीषहः ? तथा पिपासा-तृष्णा सैत्र परीषहः पिपासापरीषहः २ तथा शीतं-शीतस्पर्शपरीषहः ३ उष्णं-निदाघादितापात्मकं स एव परीषहः ४ तथा दंशमशकाः प्रतीताः, यू-काञ्चुपलक्षणं चैते ५ अचेलं-चेलाभावो जिनकल्पिकादीनां, अन्येषां त्वन्यथैव, भिन्नं अल्पमूल्यं चेलमपि अचेलम् ६ रतिः-संयमविपयाधृतिः तद्विपरीता त्वरतिः ७ तथा स्त्री-रामा तस्या एव तद्रतं रागहेतुविभ्रमंगिताकारविलोकनेऽपि तदभिलाषविनिवर्तनेन परीसद्यमाणत्वात् ८ चर्या ग्रामानुग्रामविहरणात्मिका ९ नैपेधिकी-श्मशानादिका स्वाध्यायभूमिः १० शय्या-उपाश्रयः संस्तारको वा तौ समविपसौ ग्राप्य नोद्विजते ? १ आक्रोशः-असभ्यभाषणात्मकः १२ वधो-लुकुटादिभित्ताडनम् १३ याज्जा-प्रार्थना धर्मोपकरणदिरूपा १४ अलाभः-अभिलषित-विषयाप्राप्तिः १५ रोगः-कुष्टादिरूपः १६ तृणस्पर्शो-दर्भकंठकादिस्पर्शः १७ मलो-जल्लः ? ८ सत्कारो-वस्त्रादिभिः पूजनं, परस्मात् तद् लब्ध्वा नोत्कर्षं कुर्यात्, असत्कारितो वा न द्वेषं १९ प्रज्ञापरीषहः-स्वयं विमर्शपूर्वको वस्तुपरिच्छेदः २० अज्ञानं-प्रज्ञाया अभावः

प्रतिलेखनायत्रकम्

आषाढ	२ ०	ज्येष्ठ	२ ५ १०
श्रावण	५०	आषाढ	२ ५ ६
भाद्रवंदं	५०	श्रावण	२ ५ १०
आसो	३	भाद्रवंदं	३ ५ ४
कार्तिक	३ ५ ४	आसो	३ ५ ८
मार्ग०	५०	कार्तिक	४ ५ ०
पौष	५०	मार्ग०	४ ५ ४
माघ	३ ५ ८	पौष	४ ५ १०
फागुण	५०	माघ	४ ५ ६
चैत्र	५०	फागुण	४ ५ ०
वैशाख	५०	चैत्र	३ ५ ८
ज्येष्ठ	२ ५ ४	वैशाख	३ ५ ४

आसाढे मासे दुपया, पोसे मासे चउण्पया । चित्तासोएसु मासेसु, तिपया हवई पोरसी ॥४६॥

२१. सम्यत्त्वपरीपहः—सम्यत्त्वं परिस-
ह्यमाणं निश्चलचित्तेन धार्यमाणस्वरूप-
मिति २२। एते नामतो द्वाविंशतिः
परीपहाः ॥ ४४ ॥ अप्राप्ते पौरुषीसमये
सा कथं दृश्यते इत्याशंक्याह—

अर्थः तथा समये—काले प्राप्ते सूर्ये
दक्षिणे श्रवणे—कर्णे कृत्वा—विधाय
दक्षिणजानौ अंगुलीर्धृत्वा प्रतिलेखना-
समयं जानीत, उक्तं च—“सूरं दाहिणस-
वणे दक्षखणजाणुमि अंगुलीं काडं।
पढमपयंपि गणिजा तं जाण पडिले-
हणासमयं ॥ १ ॥” ॥ ४५ ॥ अथ
कस्मिन् मासे कतिभिः पङ्क्तिः प्रतिले-
खना भवतीत्याशंक्याह—

अंगुलं सत्तरत्तेणं, पक्खेणं तु दुंरंगुलं । वड्डए हायए वावि, मासेणं चउरंगुलं ॥४७॥

तथा आपाढ्यां पौर्णमास्यां द्वौ पादौ भवतः, पौष्यां पौर्णमास्यां चत्वारः पादाः, चैत्राश्विनयोर्मासयोस्त्रिपदा पौरुषी भवति ॥४६॥ अथ प्रतिमासं हानेर्ध्वेः किं स्वरूपमित्याशंक्याह—आपाढपूर्णिमायाः आरभ्य समाहोरात्रेणांगुलं वर्द्धते, पक्षेण त्वंगुलद्विकं वर्द्धते, अनया पूर्वोक्तयुक्त्यैवांगुलद्विकं हीयते वर्द्धते च, तथा मासेन—पक्षद्वयरूपेण चतुरंगुलं वर्द्धते हीयते च, इयं व्यवहारपौरुषी ॥४७॥ एष पश्चिमग्रहरप्रतिलेखनान्यासः, अतः प्रातः पौरुषीनिर्णयं कर्तुमाशंकते—

जिह्वामूलेआसाढसावणे छहिं अंगुलेहिं पडिलेहा । अट्टहिं बीअतिअंमि अ ततिए दस अट्टहिं चउत्थे ॥४८॥
मूले आदौ ज्येष्ठ आपाढे श्रावणे च मासे पङ्क्तिंगुलैः प्रतिलेखना भवति, यथा या पूर्वं ज्येष्ठे आपाढे श्रावणे च त्रिके तृतीयग्रहरे प्रतिलेखना कथिता तत्र पद् २ अंगुलप्रक्षेपः कर्तव्यः, तथा द्वितीयत्रिके—भाद्रपदआसोकार्तिकरूपे तृतीयग्रहरप्रतिलेखनायां अंगुलाष्टकच्छायाप्रक्षेपः, तथा तृतीये त्रिके—मार्गशीर्षपौषमाधरूपे अंगुलदशच्छाया साधिकतया पौरुषी भणिता, चतुर्थे त्रिके—फाल्गुनचैत्रवैशाखरूपे अंगुलाष्टकच्छायाद्विः, असावागमप्रणीतः प्रान्तप्रतिलेखनाविधिः ॥४८॥ तथा ज्येष्ठामूलमत्र सूत्रे किमर्थनिश्चितं इत्याशंक्याह—

वइसाहपुणिणमाए समणंतरपडिचयाइ जो दियहो । तं चिय जिह्वामूलं छक्को पक्खेवओ तत्थ ॥४९॥

वैशाखपूर्णिमायाः पश्चाद् या प्रतिपत् सा ज्येष्ठामूलसंज्ञा तस्मिन्नेव ज्येष्ठामूले आदौ पद् प्रक्षेपः कर्तव्यः—पङ्गुलप्रक्षेपो विधेयः, अग्रेऽपि यथासूत्रं सर्वत्र बोद्धव्यम् ॥४९॥ अथ पूर्णिमायां २ पद्कादिप्रक्षेपः कथं स्वीकृत इत्याशंक्याह—

देवाण महर्षीणवि समप्पए पुण्णिमाइ खलु मासो । आसाढपुण्णिमाए दुन्नि पया तेण नायन्वा ॥५०॥

तथा देवानां-भवनपतिव्यन्तरज्योतिःकृत्रैमानिकरूपाणां तथा महर्षीणां च पूर्णिमायां खलु-निश्चितं मासः समर्प्यते-गच्छति तेन हेतुना आपाढपूर्णिमायां द्वौ पादौ ज्ञातव्यौ, तथा सूत्रेऽपि मासभेदाः पंचोदाहृताः, यदाहुः-“मारा य पंच सुत्ते नक्खवत्तो १ चंदिओ य २ रिउमासो ३ । आइचोऽविय अवरो ४ अभिण्डियओ य ५ पंचमओ ॥१॥ अर्थश्च-नक्षत्रे भवो नाक्षत्रः, कोऽर्थः?, चन्द्रश्चरं चरन् यावता कालेनाभिजिदारभ्योत्तरापाढान्तर्गच्छति तानन्नाधत्रमासः, यद्वा चन्द्रस्य नक्षत्रमंडले परिवर्तनतो निष्पन्नः इत्युपचारतो मासोऽपि नक्षत्रम् १, तथा चान्द्रो मासः, चन्द्रसंभवः चान्द्रो, युगादौ श्रावणे मासि कृष्णप्रतिपदारभ्य पौर्णमास्यन्तश्चान्द्रो मासः, यद्वा चन्द्रचारनिष्पन्नत्वादुपचारतो मासोऽपि चन्द्रः २ तथा ऋतुमासः, ऋतुः-लोकरूढ्या पृथ्यहोरात्रमानो मासद्वयात्मकः, तस्यार्द्धमप्यवयवे समुदायोपचारात् त्रिंशदहोरात्रप्रमाणो ऋतुमासः ३ आदित्यस्यायमादित्यः, स च एकस्य दक्षिणायनस्य उत्तरायणस्य वा अशीत्यधिकदिनशतप्रमाणस्य षष्ठभागमानः, यद्वा आदित्यचारनिष्पन्नत्वात् उपचारतो मासोऽप्यादित्यः ४, तथा पंचमौऽभिवर्द्धितो मासः, अभिवर्धितस्तु मुख्यतस्त्रयोदशचन्द्रमासमानः संवत्सरः, एकेन मासेन अभिवर्धितत्वात्, परं तद्द्वादशभागप्रमाणो मासोऽप्यवयवे समुदायोपचारात् अभिवर्धितः ५, एते च नक्षत्रादयः पंच मासाः, अतो वृत्तिकारः पंचमासानां यथासंख्यं दिनसंख्यां गाथाव्याख्ययाऽऽह-अहरत्त सत्तवीसं तिसत्तसत्तसष्टिभाग नक्खत्तो १ । चंदो अउणत्तीसं विसष्टिभागा उवत्तीसं ॥१॥ उउमासो तीसदिणो आइत्तो तीस होइ अद्धं च । अभिवट्ठिओ अ मासो चउवीससएण छेएण ॥२॥ भागाणिगवीससयं तीसा एगाहिया दिणणं च । एए जह निफत्तिं ल्हंति समयउ तह नेयं ॥३॥ नाक्षत्रो मासः सप्तविंशत्यहोरात्राः एकस्य

२ ७
२ १
६ ७

२९
३२
६२

चाहोरात्रस्य त्रिसप्तसप्तषष्टिभागाः, एकविंशतिरित्यर्थः, न्यासः, तथा चन्द्रमास एकोनत्रिंशदहोरात्राः द्वाषष्टिभाग्याहोरात्रस्य द्वात्रिंशत्, ऋतुमासः पूर्णानि त्रिंशदिति न्यासः ३०, तथा आदित्यमासे त्रिंशदहोरात्रा भवन्ति अर्द्धं चाहोरात्रस्य, न्यासः, तथा अभिवर्धितमासे दिनानां एकाधिकत्रिंशत्-एकत्रिंशदहोरात्राः एकस्य चाहोरात्रस्य

३ ०
३ ०
६ ०

३ १
? २ १
? २ ४

चतुर्विंशत्युत्तररूपेण छेदेन-भागेन विभक्तस्य एकोनविंशत्यधिकं शतं भागानां भवति, एते पंच मासा यथा निष्पत्तिं लभन्ते तथा समयादवसेयम् । उक्तं च रत्नमालायां-“दर्शविधिं मासमुशन्ति चान्द्रं, सौरं तथा भास्करराशिचारात् । त्रिंशदिनं सावनसंज्ञमार्या, नाक्षत्रमिन्दोर्भगणभ्रमाच्च ॥१॥” ॥५०॥

यथागमं पौरुषीस्वरूपमवगम्य प्राप्ते काले तां कथं भणति तदाह—

पढमपयंपि गणिज्जा तत्तो नमिऊण भणइ गीअत्थो । भयवं बहुपडिपुन्ना संजाया पोरसी पढमा ॥५१॥
तत्र पौरुषीछायामिननसमये प्रमाणकरणवेलायां प्रथमपादमपि गणयेत्, तद्गुणयित्वा ततोऽनन्तरं नमस्कृत्य-लघुवन्दनं दत्त्वा गीतार्थः-सूत्रवान् बहुश्रुतिपूर्णा प्रथमा पौरुषी संजातेत्युच्चैःस्वरेण भणति, उक्तं च-“गीयं भन्नइ सुत्तं अत्थो पुण होइ तस्स वक्खाणं । गीएण य अत्थेण य जुत्तो सो होइ गीयत्थो ॥१॥” तथा ‘सल्लुद्धरणनिमित्तं गीअत्थनेसणा उ उक्कोसा । जोयणस-याइं सत्त उ बारस वासा उ कायव्वा ॥२॥ ॥५१॥ इति गीतार्थभणित्यनन्तरं गुरवः किं कुर्वन्तीत्याशंक्याह—
उद्धिनित्त तओ गुरुणो सुणिणोऽवि य छोभवंदणं दाउं । पुत्तिं पेहिंति तओ पत्ताई मत्त उवविट्ठा ॥५२॥
तत उच्चिण्ठित्ति-ऊर्ध्वाभवन्ति गुरवः, सुनयोऽपि छोभवंदणं दत्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयन्ति, ततः पश्चात् पात्रादीनि मात्रकं

पडला पुण घणमसिणा गिम्हाइसु ति चऊ जहण्णेणं । पोत्तिव्व पडलगुच्छाइ पेहे पणवीसठाणेहिं ॥५४॥
 पडलानि पुनर्धनानि-दहानि मसुणानि भवन्तीति शेषः, तथा पंच चत्वारि जघन्यादीनि जायन्ते, अयमर्थः व्याख्यातपूर्वं
 एव, तत एव स्पष्टो बोद्धव्यः, उत्तरार्द्धेन पात्रादीनां प्रतिलेखनाविधिमाह-तत्र पोतिकेव-मुखपोतिकेव पडलानि गुच्छकादीनि च
 पंचविंशतिभिः स्थानैः-पंचविंशतिप्रतिलेखनाप्रकारैः प्रतिलेखयेत्, उक्तं च-“मुह वत्थे तह देहे गुच्छे पडलाइएसु पत्तेयं । पणवीसा
 पणवीसा ठाणा भणिया जिणिंदेहिं ॥१॥ चम्बुनिरिक्खणमेगं पुरिमा छवेव पुव्व कायन्ना । अक्खोडा पक्खोडा नव नव पणवीसं
 वत्थंमि ॥२॥ भुअसिरि मुहहियए तिय २ चउ पुठि छ पय पणवीसा । सिरपुठिहिययवजा तणु पनरस ठाण इत्थीणं ॥३॥ इत्ति
 प्रतिलेखनाविधिः । अथ पात्रकविशेषविधिश्चायं-आंगंतुग संमुच्छिमहरितणुपमुहाण जाणणठाए । पढमं करेइ दिट्ठिं नासा-
 पमुहेहिं उवओगं ॥१॥ मुहणंतएण गुच्छं गुच्छंगलयंगुलीहिं पडलाहिं । भूमीओ चउरंगुल पत्तमपत्तं च पेहिजा ॥२॥ गुच्छग-
 पडलग तह पत्तकेसरि पत्तबंध पत्ताई । रयताण पत्तठावण पडिलेहा पचनिजोगो ॥ ३ ॥ वारस वाहिं ठाणा वारस ठाणाइं हुंति
 मज्झंमि । पत्तपडिलेहणाए पणवीसइमो करप्फंसो ॥४॥ पत्ताणं पडिलेहा संमं जम्मंतरंमि तह विहिया । जह वक्कलचीरिजई जाई-
 सरणं समणुपत्तो ॥५॥ किं इह चिठइ सप्पो जं इत्तियमित्तयंमि पडिलेहा । इय जंपतो सासणदेवीए सासिओ खमओ ॥६॥ पडि-
 लेहणा सकाले देइ फलं किसिवलाइकमुव्व । उवओगं तं काले पदिजसु लगगसमयव्व ॥७॥ कालंमि कीरमाणं किसिकम्मं बहु-
 फलं जहा होइ । इय साहियावि किरिया नियनियकालंमि बोद्धवा ॥८॥ पुढवी आजकाओ तेऊ वाऊ वणस्सइतसाणं । पडिले-
 हणापमत्तो छण्हंपि विराहओ भणिओ ॥९॥ पडिलेहणं कुणंतो मिहो कंहं कुणइ जणवयरुहंवा । पच्चक्खणं वा देइवाएइ सयं पडि-

च्छइ वा ॥१०॥५४॥ अथ विधिना कृतप्रतिलेखनानन्तरं साधुः किं करोतीत्याशंक्याह—

इय काले कथयेहो अत्थं गिण्हज्ज वीयपोरिसीए । अक्खठवणाइविहिणा गुरूवि सुद्धं परूवेइ ॥५५॥
इति—पूर्वोक्तप्रकारेण काले—पौरुषीसमये कृतप्रतिलेखनो—विहितप्रतिलेखनाविधिः द्वितीयपौरुष्यां—अर्थपौरुष्यां अर्थं गृह्णीयात्, आगमार्थवाचनां गुरुरपि विधिना—कृतिकर्मादिना शुद्धां ग्ररूपयति, उत्सृजं न पाठयतीत्यर्थः, कथं यथा स्यात्?, अक्ष-
स्थापनादिपूर्वं यथा स्यात् तथा, यदाहुः—‘अक्खे वराडए वा क्खे पुत्थे०’ इत्यादि ॥५५॥ सूत्रवाचनायाः किं फलमित्याशंक्याह—

ओसन्नोऽवि विहारी कम्मं सोहेइ सुलभवोही य । चरणकरणं विसुद्धं उववूहंतो परूवंतो ॥५६॥
विहारी साधुः—विहारकरणशीलः साधुः अवमन्नोऽपि—प्रमाद्यपि अष्टविधं कर्म शोधयति—निराकरोति, तथा विहारे लाभोऽपि गरीयान्, उक्तं च—‘समणाणं सउणाणं भमरकुलाणं च गोकुलाणं च । अणिययाउ वसहीउ सारइयाणं च मेहाणं ॥१॥ दंसण-
सोही थिरभावभावणा अइसयत्थकुसलत्तं । जणवयपरिक्खणाविय अणीयवसहीगुणा हुंति ॥२॥’ अथाविहारपक्षे के दोषाः?, उक्तं च—‘पडिबंधो लहुयत्तं अजणुवयारो अदेसकुसलत्तं । नाणाईण अबुड्डी दोमा अविहारपक्खंमि ॥१॥’ अथ विहारोद्यतेन साधुना किं चिन्त्यं?, तदाह—तिहिकरणंमि पसत्थे नक्खत्ते अहव सयस्स अणुक्खेले । धित्त्ण निति वसहा अक्खे सउणे परिकखंता ॥१॥ ते शकुना एव के?, उक्तं च—‘जंबू चास मयूरे भारदाए तहेव नउले य । दंसणमेसि पसत्थं पयाहिणे सव्वसंपत्ती ॥१॥ नंदी तूरं संबुदंसणं संखपडहसदो अ । भिंगारछत्तचामर एवमाई पसत्थाणि ॥ २ ॥ समणं संजयं दंतं, सुमणं मोअगा दहिं । मीणं घंटा पडारं च, सिद्धमत्थं वियाणरे ॥३॥’ अतोऽग्रशस्तशकुनाः—मइलकुचेले अब्भिग इल्लीए साण खुज्जवडभे य । एए य अप्पसत्था,

हवति खेत्ताड नितानं ॥१॥ नारी पीवरगन्धा बहुकुमारी य कष्टभारी य कष्टंभारी अ । कासायवत्थ कुंतंधरा य कज्जं न साहंति ॥२॥ चक्य-
रंमि भमाडो भुक्खडहिमारो य पंडरंगमि । तच्चन्नि रुहिरपडणं बोहिय दिट्ठे धुवं मरणां॥३॥ तथा विहर्तुमुद्यतः साधुः सुलभवोधिश्च भवति,
किं कुर्वन् ?-विशुद्धं-निर्मलं चरणकरणसप्ततिकारूपं चारित्र्यसुपुंवृंहयन् प्ररूपयंश्च, यदाहुः-“वय ५ ससण ४ धम्म १
संजम १७ वेयावच्चं च १० बंभगुत्तीओ ९ । नाणाइतियं ३ तव १२ कोहनिग्गहाई ४ चरण ७० मेयं ॥१॥” अथ करणसप्ततिका
“पिंडविसोही ४ समिई ५ भावण १२ पडिमा य १२ इन्दियनिरोहो ५ । पडिलेहण ५ गुत्तीओ ३ अभिग्गहा चेव ४ करणं ७०
तु ॥१॥” अनयोर्विचरणमागमाद् बोद्धव्यं, तथा ‘अवसन्ने’ति कोऽर्थः?—अवसीदतीति क्रियाशैथिल्यात् मोक्षमार्गे श्रान्त इव अव-
सन्नः, उक्तं च-“ओसन्नोऽविय दुविहो सव्वे देसे य तत्थ सव्वंमि । उच्चद्वपीढफलगो ठवियगभोई य नायव्वो ॥१॥ आवस्सय-
सज्झाए पडिलेणझाणाभिव्खअभत्तठ्ठे । आगमणे निग्गमणे ठाणे य निसीयणतुयट्ठे ॥२॥ आवस्सयाइयाइं न करइ अहवावि
हीणमहियाइं । गुरुवयणवला य तहा भणिओ एसो उ ओसन्नो ॥३॥ ५६॥” अथ वाचनाश्रवणे विशेषफलं किमित्याशंक्थाह—
वक्ख्वाणं निसुणंता अगहियधम्ममावि तित्थियं कालं । हुंती आरंभविरया किं पुण गिण्हंति जे धम्मं ? ॥५७॥
तथा व्याख्यानं श्रुण्वंतः—सूत्रार्थश्रवणं धारयंतः प्राणिनस्तावन्मात्रकालं विरता भवन्ति—पापव्यापाररहिता जायन्ते, कथंभूताः ?-
अगृहीतधर्मा अपि, न गृहीतः—न स्वीकारितो धर्मो यैस्ते, धर्मांगीकार विनापि, किं पुनर्भण्यते चे पुनर्धर्मं गृह्णन्ति—अंगीकुर्वन्ति,
तेषामत्र का कथा ?, उक्तं च—“जे अगहियधम्मामिहु जत्थियकालं सुणंति वक्ख्वाणं । नियमा छज्जीवदया तेहिं कया तित्थियं कालं
॥१॥ जे उण सम्मत्तं वा गिहत्थधम्मं च समणधम्मं वा । गिण्हन्ति देसणाए परमत्थो तेहिं पडिच्चनो ॥२॥” ५७॥ तथा वर्षा-

दिषु यतीनां किमासनं कल्पनीयमित्याशंक्थाह—

पाठंछणमुडुबद्धे वासासमयंमि पीढफलगाई । आसणमिणं जईणं भूमी फलिहाणि सयणंमि ॥५८॥
यतीनामृबद्धे काले पादप्रोछनकं, तत्र पादप्रोछनकं रजोहरणमुच्यते, यदाहुः—“उन्नियं उद्वियं वावि, कंबलं पायपुंछणं ।
तिपरियहमाणमुद्धं, रयहरणं धारए इकं ॥१॥” तत्र वर्षासमये च पीठपट्टकादि इदमासनं ग्रहीतव्यं, शयनीये—संस्तारके भूमिफ-
लिहकादीनि, भूमिः प्रतीता फलिहकं—एककाष्ठनिष्पन्नं संस्तारकाश्रयं, तदभावे वंशादिवृद्धं दवरकबद्धमपि करोति, परं यदि
पश्चान्ते दवरकमुत्सार्य प्रतिलेखयति तदा तमपि कुर्यादित्यर्थः ॥५८॥ अथानुयोगे आरब्धे साधुः किं न कुर्यात् तदाह—
अणुओगे आढविए पच्चक्खाणंमि नेव कारवए । जावं न पडिक्कमई इइपुन्ना बीयपोरसिया ॥५९॥

अनुयोगे आरब्धे प्रत्याख्यानमपि नैव कारयति, अपिशब्दात् कथां च, यावत् तत् प्रतिक्रामति—परिपूर्णतां यावन्न गच्छति
तावत् किमपि न करोति, इति—पूर्वोक्तप्रकारेण द्वितीया पौरुष्यपि परिपूर्णा भवति, उक्तं च—“आरंभिय अणुओगं पच्चक्खाणं
न दिज्जए जत्थ । अन्नस्स तत्थ वत्तामितस्सवि नाम का वत्ता ? ॥१॥” ॥५९॥ द्वितीया पौरुषी कथं भवतीत्याशंक्थाह—

छायापएहिं सुणिसंजुएहिं नंदइवाहुधुवयंमि । लद्धं नयणविहूणं दलीकयं दिवसगयसेसं ॥६०॥

छायापदैः—शरीरछायाचरणैः सुनिसंयुक्तैः—सप्तसहितैः नंदाष्टबाहुधुवाकैः २८९ ‘अंकानां वामतो गति’रिति श्रीधराचार्यः
तथा एतस्मिन्नङ्केन भाजिते यल्लब्धं—यत् प्राप्तं तन्नयनविह्वनं—उभयहीनं पश्चाद् दलीकृतं—अर्द्धीकृतं, अर्धे कृते सति यत् स्थितं
तद्विनमानं, यदि ग्रहरद्वयादर्वाक् तदा तावन्मात्रं दिनं गतं, यदि ग्रहरद्वयादूर्ध्वं तदा तावन्मात्रं दिनं शेषं, तथाहि—छायापादाः

लंहाणी आसाढे निष्ठिया सन्वे ॥१॥ अर्थो यन्नादवसेयः ॥६१॥ तथा साधुः प्रतिदिनं चैत्यानि कथं नमस्करोति तदाह—

वंदिज्ज चेइयाइं सन्वसुवणे विसेसओ सन्वे । अट्टमिचउइसीसु सेसदिणे चेइयं इक्कं ॥६२॥

भुवनेषु-प्रासादेषु चैत्यानि-प्रतिमालक्षणानि वन्दयेत्, साधुरित्यन्याहारः, विशेषतोऽष्टमीचतुर्दशीषु सर्वेषु भवनेषु सर्वाणि चैत्यानि वन्दयेत्, शेषदिने-पर्यरहिते दिने एकं चैत्यं वन्दयेत्, तानि तु चैत्यानि आगमे पंचधा प्रोक्तानि, यदाहुः-“भक्ती १ मंगल २ चेइय निस्सानिस्मकडचेइए ४ नावि । सासयचेइय पंचम ५ मुवइठं जिणवरिंदेहिं ॥१॥” यथा-गिहि जिणपडिमा भक्ती चेइयं १ उत्तरंगघडियंमि । जिणविंवे मंगलचेइयं तु समयञ्चुणो विंति २ ॥२॥ निस्सकडं जं गच्छस्स संतियं ३ तदियरं अनिस्सकडं ४ । सिद्धाययणं च इमं ५ चेइयपणं विनिदिट्ठं ॥२॥” अथवा ‘नीयाइं सुरलोए भत्तिकयाइं च भरहमाइंहिं । निस्सानिस्सकयाइं मंगलकयमुत्तरंगंमि ॥१॥ वारत्तस्स य पुत्तो पडिमं कासीय चेइए रम्मे । तत्थ य थले अहेसी साहमीचेइयं तं तु ॥१॥ अत्रेयं कथा-वारत्तपुरं पुरं अभयसेनो राजा वारत्तको मंत्री, तद्रेहे धर्मघोषमुनिर्भिक्षां प्रहीतुं जगाम, तद्भार्या दृतखंडयुतं पात्रमुत्पाटितवती, विन्दुः पपात, छर्दितदोष इति निर्गतो मुनिः, मत्तवारणस्थो मंत्री किमेवंविधापि भिक्षा मुनिना न गृहीतेति यावत् चिन्तयति तावत् तत्र विन्दौ मक्षिकाः पेतुः, तद्भक्षणाय गृहगोधिका, तस्या अपि सरटः, तस्यापि मार्जारी, तस्या उपरि श्वा, तदुपरि तत्र वास्तव्यः श्वा, तत्कृते स्वामिनोऽभृच्छकुटालकुटि, तद् दृष्ट्वा मंत्री चिन्तयामास-अहो सुदृष्टो धर्मः साधूनामप्येष एव, त्रयाणामिति वैराग्याज्जातिस्मरणमुत्पन्नं, ततो देवतापितलिंगाश्चिरं संयममनुपाल्य समुत्पन्नकेवलः सिद्धः, तत्पुत्रेण स्नेहात् चैत्यं-कारयित्वा रजोहरणमुखवास्त्रिकासहिता पितृप्रतिमा तत्र स्थापिता, तत्र शाला च प्रवर्तिता, तत्र स्थलीति अभूत्, तत्र साधर्मिकचैत्यमभूत्

मध्यमचैत्यवन्दनादयो भेदाः, उत्कृष्टा-विधिपूर्वकशक्रस्तवपंचकनिर्मिता, यद्वा उत्कृष्टा तु शक्रस्तवादिपंचदंडकनिर्मिता जयवी-
 यरायेत्यादिप्रणिधानांता चैत्यवंदना स्यात्, अन्ये तु शक्रस्तवपंचकयुतामाहुः, तत्र वारद्वयं चैत्यवंदना प्रवेशद्वयं निष्क्रमणद्वयं चेति
 पंच शक्रस्तवाः ॥६४॥ अथ चैत्यवन्दनानन्तरं साधोगोचरचर्याकालः कथमित्याह—

खित्तंमि जत्थ जो खलु गोअरचरियाए वट्टए कालो । तं साहिज्जसु पोरसिज्जुअलं पुण तथणुसारेण ॥६५॥
 यस्मिन् क्षेत्रे-यत्र ग्रामादौ यः कालः अशनादिग्रहणलक्षणः खलु-निश्चितं गोचरचर्याया वर्तते तं कालं साधुः साधयेत्,
 तदनुसारेण पुनः-तस्य कालानुसारेण पोरसीयुगलं-सूत्रार्थलक्षणं विधेयम्, यदाहुः-“कालेण निक्खमे भिक्खू, कालेण य पडि-
 क्कमे। अकालं च विवज्जित्ता, काले कालं समायरे ॥ १ ॥ अकाले चरसि भिक्खू, कालं न पडिलेहसि। अप्पाणं च किलामेसि,
 सन्निवेशं च गरिहसि ॥२॥ सइ काले चरे भिक्खू, कुज्जा पुरिसकारियं। अलाभुत्ति न सोइज्जा, तवुत्ति अहियासए ॥३॥”६५॥
 अथ गोचरचर्याकाले ज्ञाते साधुना किं किं विधेयमित्याशङ्क्याह—

भिक्खवासमए पुत्तिं पेहिय ठाणंमि ठविय पत्ताइं । आवसियाइ भणित्ता गोअरियाए विणिक्खमइ ॥६६॥

भिक्षासमये-आहारग्रहणसमये लघुवंदनपूर्वं सुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति-भगवन्! पात्रकाणि
 स्थाने स्थापयामि?, ततः पात्रकादि सुप्रमाज्यं आवश्यकं भणित्वा गोचरचर्या निष्क्रामति-निःसरति, उक्तं च-“पत्ते भिक्खासमये
 पणमिय पडिलेहिज्जण मुहपोत्तिं । नमिज्जण भणइ भयवं! ठाणे ठवेमि पत्ताणि ॥१॥ पडिलेहिय सुपमज्जिय तत्तो पत्ताणि पड-
 लुत्ताणि। उग्गहिउं गुरुपुरओ उवओगं कुणइ संघाडो ॥२॥ एगाणियस्स दोसा इत्थी साणे तहेव पडणीए। भिक्खवऽविसेहि

महन्वयं तमहो सविहज्जए गमणं ॥३॥ आर्वस्सियं भणित्तां गुरुणा भणियंमि तहय उवउत्तो। सिरियोअमं सरित्ता संणियं उंक्खि-
विय तो दंडं ॥४॥ वाहवहनाडिपायं पंढमं उंण्याडिज्जण वच्चिज्जा। धरणियलं नो दंडं धरिज्ज जा लब्भंए भिक्खं ॥५॥” ॥६६॥
अथ पात्रकाणि करे विधाय निःसरन् कि वदति तद् गाथायुगलेनाह—

उसंभस्स य पारणए इक्खुरंसो आसिं लोगनाहस्स। सेसाण य परमन्नं अमियरसरसोवमं आसि ॥६७॥
अक्खीणमहाणस्सिल्हिसंजुओ जयउ गोअमो भयवं। जस्स पसाएणज्जवि साहुणो सुन्थिया भरहे ॥६८॥

तत्र साधुराहारार्थं गच्छन्नेतत् गाथाद्वयं पठति—उसभस्स—ऋगभस्य लोकनाथस्य भुवनगुरोः पारणके—तपसो द्वितीयदिने इक्षु-
रस आसीत्—अभवत्, शेषाणां तीर्थकृताममृतरसरसोपमं परमान्नं—पायसं आसीत् ॥६७॥ तथा गौतमोऽपि भगवान् गणभृत् जयत्,
कथंभूतः?—अक्षीणमहानसीलब्धिसंयुक्तः यस्य गौतमस्य प्रसादेनाद्यापि—वर्तमानकालं यावत् सुसाधवः—चारित्रिणः भरते—भरत-
क्षेत्रे सुस्थिताः समाधिभाजो वर्तन्ते ॥६८॥ तथेदं गाथायुगलं भणित्वा साधुः कथं विचरति तदाह—

इय भणिउं उवउत्तो अदीणवयणो पसन्नमणदिट्ठी। उंछवित्तीइ विहरइ इच्छाकाराइजयणाए ॥६९॥
इति—पूर्वोक्तं प्रथमप्रणीतं गाथायुगलं भणित्वा उद्युक्तः—आलस्यरहितोऽदीनवदनो—विकसितवदनः तथा प्रसन्नमनोदृष्टिः,
प्रसन्नं—निर्मलं मनः—चित्तं दृष्टिर्यस्यासौ, उंछवृत्त्या—स्तोकादानव्यापारेण विचरन् अशनादि गृह्णाति, यदाहुः—“जहा दुमस्स पुण्फेसु,
भमरो आवियइ रसं। न य पुण्फं किलामेइ, सो अ पीणेइ अप्पयं ॥१॥ इत्याद्यत्र दुमपुप्पिकाध्ययनं बोद्धव्यं, ग्रन्थगौरवम-
यान् लिख्यते, तत्राशनग्रहणे गौचरचर्यायामष्टौ वीययः—अष्टौ मार्गाः, यदाहुः—“उज्जू गंतुं ? पच्चागई य २ गोमुत्तिया ३ पयंग-

विही ४। पेडा य ५ अद्रपेडा ६ अंबंतरं ७ बाहिसंबुका ८ ॥१। ठाणाउ उज्जुगइए भिखंतो बलइ अनडंतो पढमाए १ वीयाए एमेव य पविसइ निस्सरइ भिखंतो २ ॥१॥ वामाउ दाहिणगिहे भिखिबजइ दाहिणाउ वामंमि । जीए सा गोमुत्ती ३ अइवियदा पयंगविही ४ ॥२॥ चउदिसि सेणीभमणे मज्जे मुंक्कंमि भन्नाए पेडा ५ । दिसिदुगसेणीसंबद्धभिखवणे अद्रपेडात्ति ६ ॥४॥ अंबंतरसंबुका जीए भमिरो बहि विणिम्मंग ७ । बहिसंबुका भन्नइ एयविवरीयभिक्खाए ८ ॥५॥ तथा च पंचाशाकवृत्तौ-शंबूकः-शंखः तद्वत् वृत्तागमनं, तच्च द्विधा-प्रदक्षिणतः अप्रदक्षिणतश्च, इह प्रत्यागतिकायां रथ्याप्रक्षेपात् शंबूकायामेकत्वविवक्षणाच्च पडेव वीथयो ग्रन्थान्तरे । तथा पुनः कथं विचरति ?-इच्छाकारादियतनया-इच्छाकारपूर्वं यतनया विचरति ॥६९॥ अथात्रेच्छाकारादियतना का इति वितर्क्याह-

इच्छा १ मिच्छ २ तहक्कारी ३ आवसिया ४ य निसीहिया ५ । आपुच्छणा ६ वि पडिपुच्छा

७ छंदणा य ८ निमंतणा ९ ॥ उवसंपया १० य काले, सामायारी भवे दसहा ॥७०॥

पद्पदीछंदः, संप्रतिइच्छाकारसंबंधादशथा सामाचारी, तत्रादौ इच्छाकारेण ममेदं कृत्यं कुरु १ यदाहुः-“जइ अब्भत्थेज परं कारणजाए करिज्ज से कोई । तत्थ य इच्छाकारो न कप्पइ बलाभिओगो अ ॥१॥ अर्थश्च-साधुना स्वकार्यार्थं निष्कारणं परो नाभ्यर्थनीयो, यदि तु कारणे-गजानादौ परमभ्यर्थयते-इच्छाकारेण ममेदं कुर्वति, यद्वा से-तस्य कुर्वतः किञ्चित् कश्चिन्निर्जराधीं ब्रूते, यथा कार्यमहं विधासे तत्रापीच्छाकारो, न बलात्कारः १, अथ मिथ्याकाररूपा द्वितीया सामाचारी, यदाहुः-संजमजोए अब्भुट्टियस्स जं किञ्चि विवहमाथरियं । मिच्छा एयंति वियाणिऊण मिच्छत्ति कायव्वं-॥२॥ अथ-तृतीया तथाकारसामाचारी, यदाहुः-कप्पा-

कल्पे परिनिष्ठियस्स षाण्णेषु पंचसु ठियस्स । संजमतवहुगस्स उ अविगग्घेणं तथांगारो ॥ ३ ॥ अर्थश्च-कल्पाकल्पे परिनिष्ठितस्य, कल्पः-आचारस्तद्विपरीतोऽकल्पः; यद्वा जिनकल्पादीनां कल्पः चरकसुगतादीनां अकल्पः; तस्मिन् परिनिष्ठितस्य-ज्ञाननिष्ठां प्राप्तस्य, साधवस्तिष्ठन्ति येषु तानि स्थानानि-महाव्रतानि तेषु स्थितस्य, संयमतपोभ्यामाल्ढस्य गुरोर्निर्विकल्पं वाचनादौ निश्चयेन तथाकारः; तदुक्ते तथेति भगवन् ३ तथा चतुर्थी आवश्यकीसामाचारी ४ पंचमी नैषेधिकीसामाचारी ५ यदाहुः-“आवस्सिसया विहेया अवस्सगंतव्वकारणे सुणिणा । तंमि निस्सीहिया जत्थ सेज्जाठाणाह आयरई ॥१॥ अर्थश्च-मुनेः-साधोः अवश्यगंतव्ये कारणे-निश्चितगंतव्ये निमित्ते ज्ञानाद्यर्थगमने आवश्यकी विधेया ४ यत्र शय्यास्थानं शय्या-वसतिस्तस्याः स्थानं प्रस्तावात् प्रवेशरूपं, आदेशैत्यादौ प्रवेशने, नैषेधिकीं कुर्यादिति भावः ५ अथ षष्ठी आपृच्छा ६ सप्तमी प्रतिपृच्छा ७ अष्टमी छंदना ८ नवमी निमंत्रणा ९, यदाहुः-‘आपुच्छणा उ कज्जे पुव्वनिसिद्धेण होइ पडिपुच्छा । पुव्वगहिएण छंदण ८ निमंत्रणा तो अगहिएणं ९ ॥१॥ अर्थश्च कार्ये सति गुरोरापृच्छा कार्या, प्रभो! इदमहं करोमीति ६ गुरुणा पूर्वं निषेधितेनावश्यक्यकार्यत्वात् प्रतिपृच्छा, यद्वा पूर्वं निरूपितेन करणकाले पुनः पृच्छा प्रतिपृच्छा ७ पूर्वगृहीतेन अशनादिना साधूनां छंदनं-आह्वानं गृह्णन्वेतदिति ८ अगृहीतेन तु निमंत्रणा ९, यत्तवेदमिदं वा योग्यमानयामीति, उवसंपया उ तिविहा नाणे तह ढंसणे चरित्ते य । एसा हु दसपयारा सामायारी तहड्धा य ॥१॥ अर्थश्च-उपसंपद् ज्ञानाद्यर्थमन्यगुरोर्निश्चाश्रयणं, सा तु त्रेधा-ज्ञान १ दर्शन २ चारित्र ३ रूपा, एतदर्थं युष्मानहमाश्रितः, एषा तु निश्चितं दशप्रकारा सामाचारी, अन्याप्यस्ति, यदाहुः-पडिलेहणा १ पमज्जण २ भिक्खे ३ रिय ४ षड्लोअ ५ भुंजणा चेव ६ । पत्तगंधुवण ७ वियारा ८ थंडिल ९ आवस्सयईया १० ॥ १ ॥ अर्थश्च-अन्या निशीथोक्ता दशधा सामाचारी, तत्र प्रातःप्रभृति

क्रमशः प्रतिलेखनोपधेः १ ततः प्रमार्जनं वसतेः २ ततोऽपि भिक्षाचर्या ३ आगतैरीर्या प्रतिक्रम्या ४ आलोचनं कार्यं गृहादीनां
 ५ असुरसुरमिति भोक्तव्यं ६ कल्पत्रयेण पात्रकाणां धावनं कार्यं ७ विचारः—संज्ञोत्सर्गार्थं बहिर्योनं ८ स्थंडिलानि द्वादश द्वादश
 त्रीणि च एवं सप्तविंशतिः २७, ९ आवश्यकं—प्रतिक्रमणं कार्यं १०, एषा चक्रवालनामिका दशधा सामाचार्यन्या ॥७०॥ तथा
 दशधा सामाचारीं प्रतिदिनं २ पालयन् साधुः कथमवतिष्ठते इत्याशंभयाह—

तह वदमाणजोगं भविस्सकज्जे परंमि नियजोगं । वोसिरणं चाकज्जे अणुजाणिज्जा य भासिज्जा ॥७१॥

अर्थः—तथा भविष्यत्कार्ये परसिन्—अन्यसिन् वर्तमानयोगमनुज्ञापयेत्—वर्तमानयोगमिति भणयेत्, तथा निजयोगं—आत्म-
 संयोगं, अकार्यविषये व्युत्सर्गं परित्यज्य पश्चादनुज्ञापयेत् भाषयेद्वा ॥ तथा प्रतिदिनं पुनरप्यात्मानं कथं स्थापयतीत्याह—

हियकरवत्तियाए समजलभरियाह पावमलच्छिन्नं । अप्पं मिच्छाउक्खड्डुल्लुण्ण खणं खणं सोहे ॥७२॥

अर्थः—तथा हृदयकरपत्रिकायां, चर्मसंयं जलपात्रं करपत्रिकेत्युच्यते, सा चेह हृदयरूपैव, तस्यां शमजलभरितायां—उपशमनीर-
 पूरितायां आत्मानं पापमलच्छन्नं—पापकश्मलव्याप्तं मिध्येति तुल्येन क्षणे २—समये २ शोधयेद्, आत्मानं निर्मलं कुर्यादित्यर्थः
 ॥७२॥ तथा पूर्वोक्तयुक्त्या पुनरपि साधुः किं करोतीत्याह—

इय वयणामयरससायभावियण्णा सयावि गीयत्थो । जहजुत्तसमायारो गिण्हइ पिंडं विगयदोसं ॥७३॥

इति—पूर्वोक्तेन प्रथमप्रणीतेन वचनामृतरसास्वादभावितात्मा सदापि—निरंतरमपि ‘गीतार्थः’ गीतं—सूत्रं अर्थः—तस्य व्याख्यानं
 तद्विद्मन्नार्थवित् यथायुक्तसमाचारो—यथोक्तक्रियासहितो विगतदोषं—द्विचत्वारिंशद्वोपरहितं पिंडं—अशनादिकं गृह्णति—आदत्ते

प्रभवः जन्मेति पर्यायाः ॥७४॥७५॥ अर्थात्पादनादोषाः षोडश, नामतः संख्यातश्च तान् गाथायुगलेनाह—

धाई १ दूई २ निमित्ते ३ आजीव ४ वणीमगे ५ तिगिच्छा य ६ ।

सुनि २५ दोदय विग्न

कोहे ७ माणे ८ माया ९ लोभे य १० ह्वंति दस एण ॥ ७६ ॥

अग्निस्थ सुनि ६६

पुढिंवे पच्छा संथव ११ विजा १२ मंते य १३ चुन्न १४ जोगे य १५

ज्ञान ७१३

उत्पायणाइ दोसा सोलसमे मूलकम्ये य १६ ॥ ७७ ॥

तत्रादौ धात्रीदोषः, धयन्ति-पिबन्ति तामिति धात्री, सा तु बालानां, तस्याः कर्म धात्रीकर्म करोति कारयति च १ द्वितीयं दूतीकर्म, परस्परं संदिष्टार्थाभिधायिका स्त्री दूती तत्करणत् २ तथा तृतीयं निमित्तं-अतीताद्यर्थसूचनं ३ चतुर्थं आजीवनं, आजीवो-जाल्यादीनां गृहस्थात्मसमानानामिधानतः उपजीवनं ४ पंचमं वनीपकं-अभीष्टजनप्रशंसनं ५ षष्ठं चिकित्सा-रोगप्रतीकारः, चः समुच्चये ६, तथा क्रोधः-कोपः ७ मानो-गर्वः ८ माया-वंचना ९ लोभो-लुब्धता १० चः समुच्चये, भवन्ति-जायन्ते दर्शते-अनन्तरोक्ताः उत्पादनादोषाः इति योगः ॥७६॥ तथा एकादशं पूर्वपश्चात्संस्तोद्धवं-दानात् प्राक् पश्चाच्च दातुः श्लाघादि ११ तथा द्वादशं विद्या देवताधिष्ठिता संसाधना च १२ त्रयोदशं मंत्रप्रयोगः मंत्रो-देवाधिष्ठितो असाधनो वा अक्षररचनाविशेषः, चः समुच्चये १३ तथा चतुर्दशं-चूर्णः, चूर्णो-नयनांजनरूपः अटश्यीकरणं वा १४ पंचदशं योगः—सौभाग्यादिहेतुर्द्वयसंयोगः, चः समुच्चये १५ एते उत्पादनादोषाः-दूषणानि षोडश च-पुनर्मूलकर्म-गर्भोत्पादादि वा इति-गाथाद्वयार्थः ॥ यदाहुः—

इयं बुत्ता सुत्ताओ बत्तीस गवेसणेसणादोसा । गंहणेसणदोसे दस लेसेण भणाभि ते अ इमे ॥७८॥

अणिसिद्धं बहुसंतिथमेगेणं दिन्नमहज्जसोयरो । आयरियस्स नियट्ठा साहु निमित्तं उंवारि पूरो । ८६॥

यत्र गृही-गृहस्थो यदा भक्तादि-चतुर्विधमशन १ पान २ खादिम ३ स्वादिम ४ रूपं, तत्राशनं शालितंडुलरूपादि १ पानं सौवीरतन्दुलधावनादि २ खादिमं-फलपुष्पादि ३ स्वादिमं-हरितकीशुंभ्यादि ४ साधोर्निमित्तं यतियोग्यं करोति-निष्पादयति तद् आधाकर्म, अथवा सचित्तस्य-अप्रासुकस्य अचितीकरणं वा-अथवा अचित्तस्य प्रासुकस्य प्रकटीकरणं तदप्याधा-कर्म, अस्य चत्वारि नामानि, यथा आधाकर्म १ अधःकर्म २ आत्मघ्नं ३ आत्मकर्म चेति ४, एतेषामेतन्नयार्थः पिंडविशुद्धे-खसेयः, यदाहुः-‘अष्टवि कम्माइं अहे बंधइ’ इत्यादि १ । तथा च तत्खन्नं-आहाकम्मणं भुंजमाणे समणे निगंथे किं बंधइ किं पकरेइ किं चिणइ ?, गोः! आहाकम्मं भुंजमाणे आउअवजाओ सत्त कम्मपगडीओ सिट्ठिलबंधणवद्धाओ धणियबंधणवद्धाओ पक-रेइ, हस्सकालठितीआओ दीहकालठितीआओ पकरेइ, मंदाणुभावाओ तिब्वाणुभावाओ पकरेइ, अप्पएसग्गाओ बहुपएसग्गाओ पकरेइ, आउयं च णं कम्मं सिय बंधइ सिय नो बंधइ, असायावेयणिज्जं च णं कम्मं भुजो २ उवचिणइ” इत्यादि ॥८०॥ अथ द्वितीयमौद्देशिकाख्यमाह-तु पुनः तदौद्देशिकं यत्र कूरादि-ओदनादि दग्धा सार्धं साधुमुद्दिश्य उल्लवणं-पवित्रीकरणं ?, इदमौद्देशिकं त्रयोदशधा भवति २, अथ तृतीयं पूतीकर्म, अधःकर्मयुतं-सहितं पूति-अपवित्रं ३ अथ मिश्रं-आत्मयोग्यं यतियोग्यं च कृतं ४ ॥८१॥ अथ पंचमं दूषणमाह-गृही यन्मुनियोग्यं पृथक् स्थापयति सा(स्थापना ५) एषा तु पुनः प्राभृतिका (प्रकरणस्योत्त्व-ब्जणाषण्यक्वणे) स्थापना प्राभृतिकेत्यर्थः ५ अथ षष्ठं (सप्तमं) प्रादुष्करणं, तद् द्विभेदं-प्रकटकरणं प्रकाशकरणं च, तत्र प्रकटकरणं साधूपयोगार्थं देयं वस्तु स्थितं निश्चलं द्रुतं शीघ्रं यत् प्रकटनं सांधकारगृहात् बहिस्तात् करणं अथवा चुल्लस्य प्रकटकरणम् ॥८२॥

अथ द्वितीयं प्रकाशकरणाल्यं निरूपयति-यत्र दीपादिना यद्गस्तुनो गवाक्षकुड्याच्छिद्रादिकरणेन प्रकटनं तत् प्रकाशकरणाल्यं, असोभयथापि प्रादुर्करणं नाम, यत् सतिभिरे गृहे-सान्धकारगृहे अचक्षुर्विषयमिक्षाया अग्रहणात् श्रमणार्थमशनादीनां प्रकटनमिति योगः७, अथ क्रीतमष्टमं, यत् देयवस्तुनः क्रयणं क्रीतेन-मूल्येन ८। अथ नवमं प्रामित्यं यत् यतियोग्यमुच्छिन्नं गृहीत्वा ददाति ९ ॥८२॥ अथ दशममाह-दशमं परावर्तितं यद् द्रव्यं दुर्गंधं घृतादि दत्त्वा सुगंधं घृतं गृहीत्वा ददाति वस्तुना-द्रव्येण घृतादिरूपेण वस्तु-घृतादिरूपं परावृत्त्य गृह्णाति तत् १०। अथैकादशमभ्याहृतं यद् गृहिणा स्वपग्रामादेः आदिशब्दाद् देशपाटकगृहादेरपि (आनीय) सुनये यदीयते ११॥८३॥ अथ द्वादशं भणति-अथ द्वादशमुद्भिन्नं यत्र कुटादिषु-घृततैलभाजनेषु तैलादिदानार्थं छंगणमृत्तिकादि विलिप्तं उद्भिद्य-उद्घाट्य ददाति तद् उद्भिन्नं १२। अथ त्रयोदशं मालापहृतं तत्र माले-मंचे गृहोपरितनभागे शिककादिषु च भूमिगृहादिषु वा कुंभीकोष्ठकादिषु च पाणिजत्पाटनात् अधोबाहुप्रसारणाच्च यद् दीयते तत् १३। अथ चतुर्दशमाच्छेद्य-उद्घाल्य भृत्यादिभ्यः सकाशात् बलादपि गृहीत्वा ददाति १४॥८५॥ अथ पंचदशं वृत्ति-पंचदशं अनिसृष्टं स्यात् यत्र बहुसंतिकं-अनेकसत्कं बहूनां वस्तु बहुभिरदत्तमनुमतं वा तेषां मध्यादेकेन दत्तं तत्, यदाहुः-“दुण्हं तु भुंजमाणानं, एगो तत्थं निमतए । दिज्जमाणं न इच्छिजा, जं तत्थेसणियं भवे ॥१॥” १५। अथ षोडशमध्यवपूरकाल्यं, यत्र यावदर्थिनो याचकाः साधवो सुनयो वा सतीर्थिकाश्च तदर्थं स्थाल्यामवतारयति प्रक्षिपति पश्चात् तत्, अयमर्थो-निजार्थं स्थाल्यां धान्यं प्रक्षिप्य पश्चात् साधुनिमित्तं तदुपरि क्षेपः १६ ॥८६॥ एते षोडशोद्गमदोषाः गृहस्थाश्रिता उक्ताः, संग्रति उत्पादनायाः षोडश दोषान् गाथापंचकेनाह-

धाइयद्दइयकम्मं सुणी निमित्तं च कुण्ड भिक्खवट्टा । आजीवी कुलसिप्पाइं परेसु अग्गा तथा कहितो ॥८७॥

विष्पाईणं भक्तेसु तस्सरिसं पयडंतु जं गिण्हे । वणिमंगपिंडो ओसहकरणेण तिगिच्छपिंडो उ ॥८८॥
कोहो तप्फलकहणं माणो सेहुच्च लळितुडिकरणं । मायाड विविहवेसो लोभो भिक्खवड्ड बहुभमणं ॥८९॥
पुट्ठिं व पिंयाड समुराइ पच्छिमं कुणइ सरिससंबंधं । जो सो संथवपिंडो विज्जाइपंडजणे पंच ॥९०॥
विज्जा जवाइसज्जा मंतो एमेव अंजणाड पुण चुन्नं । जोगो लेवाइकम्मं मूलकम्मं तु रक्खवाई ॥९१॥

यत्र मुनिः—माधुः धात्रीकर्म दूतीकर्म तृतीयं निमित्तं—निमित्तकरणं च यत्र भिक्षार्थं—आहारार्थं करोति तत्रैतदोपत्रयं स्यात्,
तद्यथा—यत्र बालस्य धात्रीकर्मणि—धात्रीकार्याणि भिक्षुस्तनोति आत्मना परेण वा कारयति तानि धात्रीकर्मणि, तास्त्वागमे
धात्र्यः पंचधा, यदाहुः—“बालस्म खीरमज्जणे”त्यादि, तत्र क्षीरधात्री १ मज्जनधात्री २ क्रीडोत्पाटनधात्री ३—४ अंक्रधात्री ५ ।
अर्थं द्वितीयं दूतीकर्म, यत्रान्योऽन्यस्य संदिष्टार्थं गुप्तं वा निरूप्यते तत्, यदाहुः—“कहियं मिहो संदेसं पयडं छण्णं च मपरगामेसु ।
जं कहइ लिगजीवी स दूडपिडो अणत्थफलो ॥ १ । २, तृतीयं निमित्तं कर्म, यत्र भिक्षुर्भिक्षार्थंमाहारवस्त्रपात्रादीनां लिप्सया
निमित्तं—ज्ञानविशेषं लाभालाभं निरूपयति तत्, यदाहुः—“जो पिंडाइनिमित्तं कहइ निमित्तं तिकालविसयंपि । लाभालाभसुहासुह-
जीवियमरणाइ सो पावो ॥१२ अथाजीवाख्यं चतुर्थं, यत्र यतिरात्मनः कुलं कथयंस्तथा परेषु शिल्पादि दर्शयन् पिंडं गृह्णाति
तत्, यदाहुः—“जच्चाइधणाण पुरो तग्गुणमप्पंपि कहिय जं लहइ । सो जाडकुलगणकम्मसिप्पआजीवणापिंडो ॥१॥ ४, अथ पंचमं
वनीपंकाख्यं निरूपयति—विद्यादीनां भक्तेषु—ब्राह्मणादीनां वत्सलेषु जनेषु तत्सदृशं तद्भक्तं वाऽऽत्मानं प्रकटयन्—स्पष्टीकुर्वन् पिंडं
गृह्णाति अभिलषति च तत्, यदाहुः—पिंडवा समणातिहिमाहणकिंविणसुणगाइभत्ताणं । अप्पाणं तच्च भत्त दसइ जं सो वणीमगुत्ति ॥१॥

तत्र विप्राः—ब्राह्मणाः श्रमणाः निग्रंथवौद्धतापसपरित्राजकादयश्च ते पंच प्रोक्ताः, यदाहुः—“निग्रंथ १ सक २ तावस ३ गेरुअ ४
 आजीव ५ पंचहा समणा । तंमि य निग्रंथा ते जे जिणसासणभन्ना मुणिणो ॥१॥ सक्का य सुगयसिस्सा जे जडिला ते उ तावसा
 गीया । जे धाउरत्तवत्था तिदंढिणो गेरुआ ते उ ॥२॥ जे गोसालगमयमणुसरंति भन्नंति ते उ आजीवा । समणत्तणं खु भवणे पंच-
 विहं ता पसिद्धमिमं ॥३॥ ५ अथ षष्ठं चिकित्साख्यं आचिक्करोति—असौ चिकित्सापिंडो भवति, असौ कः ?—यं पिंडं साधुरौषध-
 करणेन—भेयजविधानेन कथनेन वा लभते सः, तत्र सा चिकित्सा द्वेषा—सूक्ष्मा १ बादरा च २, यदाहुः—“भेसञ्ज विञ्जस्रअण
 उवसमण वमणमाइकिरियं वा । आहारकारणेणवि दुविह तिगिच्छं कुणइ मूढो ॥१॥” ६ ॥ ७ ॥ क्रोधादिपिंडस्वरूपं निरूपयति—क्रोध-
 पिंडः क्रोधयोगात् पिंडोऽपि क्रोधः, यथा दंडयोगात् पुरुषोऽपि दंडः, तर्हि क्रोधपिंडः, यदाहुः—विजातवप्पभावं निवाइधृअं बलं
 च से नाडं । दृष्टणवि कोहफलं देति भया कोहपिंडो सो ॥१॥” तत्र क्रोधे घृतपूरोपलक्षितस्य क्षपकतपस्विनो निदर्शनं, तच्चेदं—हस्त-
 कल्पे नगरे यतिरेको मासक्षपणपारणकदिने मृतकभक्तोत्सवे धिग्ज्जातीयगृहं गतः, विभ्रेभ्यो दीयमानेषु घृतपूरेषु चिरेणाप्यलब्ध-
 मिधः कोषादन्यस्मिन् दास्यति इत्युक्त्वा निर्गतो, दैववशात् तत्र द्वितीयं मानुषं विपन्नं, साधुरपि तथैव तन्मासिकेऽपि गतः,
 तथैव दृष्ट्वा तदेवोक्त्वा पुनश्चलितो यावत् तृतीयं मृतं, साधुरपि तथैवान्यस्मिन् दास्यतीति जल्पन् गतः, तृतीयवारं द्वारपालेन दृष्टः,
 तेन च गृहाधिपस्य निवेदितं, सोऽपि मरणभयात् साधुं क्षमयित्वा यथेच्छं घृतपूरैः प्रतिलाभितवानिति क्रोधपिंडः ७ ॥ अथ मान-
 पिंडमाह—मानो—मानपिंडः, कोऽर्थः ?—मानेन उत्पादितः पिंडः मानपिंडः, स च शिष्यवत् लद्धितुडीकरणं लब्ध्याः स्पृद्धीकरणं,
 यदाहुः—“लद्धिपसंसुत्तइओ परेण उच्छाहिओ अवमओ अ । गिहिणोऽभिमाणकारी जं मग्गइ-माणपिंडो सो ॥ १ ॥ अत्र माने

सेवतिकाभिरुपलक्षितस्य क्षुल्लकस्य निदर्शनं, तदिदं-कोशलादिदेशे गिरिपुष्पिते नगरे सेवतिकोत्सवे तरुणश्रमणादीनां संलापः,
 एकेनोक्तं-अथ बह्व्योऽपि सेवतिका लभ्यन्ते, परं यः प्रातरप्यानयति स लब्धिमान्, अपरेणोक्तं-किं घृतगुडरहिताभिः स्तोका-
 मिश्र ? , तत एकः क्षुल्लकोऽवादीत्-अहमिदृशीस्ता आनेष्यामीति कृतप्रतिज्ञो द्वितीयदिने तदर्था इभ्यगृहे तादृशीस्ता निरीक्ष्य
 तद्गृहिणीं विविधोक्तिभिः प्रार्थितामप्यदतीं साहंकारमाह-यथातथाऽप्यहमिमा गृहीष्ये, तयोक्तं-यद्येवं भवति तदा नासा धर्म-
 णीया, क्षुल्लकोऽपि तत्पति सभासीनं कुतोऽपि ज्ञात्वा को भवतां देवदत्ताख्य इति अपृच्छत्, तैरुक्तः-किं तेन ? , सोऽप्याह-किञ्चित्तं
 याचिष्ये, तेऽप्युचुः-शून्यगृहेषु सुकुमारिकां विलोकयति, तदपहासामर्षद्वेदत्तः स्वयमाह-वद भो अहमस्मि, यदि तेषां पण्णां
 न सप्तमः तदा वच्मि, ते सर्वेऽपि सविस्मयमूचुः-के ते षट् ? , स आह-श्वेतांगुलि १ वंकोड्यायी २, तीर्थस्नाता च ३ किंकरः
 ४ । हृदनो ५ गृध्रावरीपी ६, षडेते गृहिणीवशाः ॥ १ ॥ तत्राद्यः-एकः कुलपुत्रकः प्रियानिर्देशकारी प्रणेऽपि क्षुधातो याचित्त-
 भोजनः शयनस्थया पत्न्या भणितो-यदि भोक्ष्यते तदा बुद्धीभस्मापनीय ज्वलनेन्धनाद्यानययेन शीघ्रं भोजयामि इति नित्यं तथा
 कुर्वन् बुद्धीभस्मापनयनात् जातश्वेतांगुलिलोकेन श्वेतांगुलिरुच्यते १ । वगोड्यायी यथा कश्चित् प्रियाभक्तः पत्न्या भणितः-तडा-
 गात् प्रत्यहं त्वैव जलमानेयं, ततः स तत् कुर्वन् दिने लज्जमानः अन्धकारे तडागं याति, वकाश्रोड्डीयन्ते, इति लोकेन वको-
 ड्यायीत्युच्यते २ । अथ तीर्थस्नातो यथा कश्चित् कान्तायत्तदेहो याचित्तस्नानः पत्न्योचे-गच्छ सामग्रीं गृहीत्वा तत्रैव सरित्तीरे
 स्नात्वा शीघ्रमागच्छेः इति, स तत्र स्नानकरणात् लोकेन तीर्थस्नात इत्युच्यते ३ । अथ किंकरो, यथा एकः प्रियानुरागी प्रात-
 रुत्थाय-प्रिये ! किं करोमीत्याह, तथा च पंडणपिपणजलाद्यानयनादेशानां करणं, तेषु किंकरोमीति भणनात् लोकेन किंकर इत्युच्यते

वीक्षिता नटेन नटीस्तावत्पीतमद्याः, विसंस्थुलां स्रपलीं विलोक्य विषयविरक्तो निर्गच्छन्नसौ नटीभिस्ताभिर्याचितो जीवनोपायः,
 सप्ताहेन श्रीभरतचक्रिनाटकं नव्यगक्ररोत्, तच्च राज्ञे निवेद्य लब्धाभरणपात्रादिसमुदायः स्वयं भरतीभूय चक्रोत्पत्तिदिग्विजयरा-
 ज्याभिषेकादिचरितं नाटितवान् यावदादर्शगृहं गतः, तत्र चांगुलीयकरलपातात् तथैव भरतभावनया लब्धकेनलालोको गृहीत-
 द्रव्यलिंगो राजादीन् संबोध्य पात्रीकृतराजसुतपंचशत्याः प्रदत्तवतो भव्यो लोकमबोधयत्, एवं मोदकग्रहणात् स मायापिंडः ९।
 अथ लोभपिंडः, यत्र लोभेन-लपटतया भिक्षार्थं भिक्षाकुलेषु बहु-ग्रभूतं भ्रमणं-अटनं सः, तत्र लोभे केसरकयतेरुदाहरणं, यथा
 चंपायां यतिरेको मासक्षमणपारणे उत्सवदिने सिंहकेसरकमोदकाभिग्रही विहरन् तदलाभात् संजातक्लिष्टाध्यवसायः केसरानेव ध्या-
 यन् रजनीयामद्वयं बभ्राम, यानंदकेन श्रावकेण विज्ञाततद्भावेन गदत्तं मोदकं स्थालेन, भगवन् ! पुरिमार्द्धी ममास्ति पूर्णो न वेति
 पृष्टः, रा दत्तोपयोगो यावदूर्ध्वमीक्षते तावच्चन्द्रदर्शनादर्घरात्रं विज्ञाय लज्जितः सम्यग्बोधितोऽस्मीति श्रावकं जल्पन् नगरान्तेऽति-
 क्रम्य मोदकान् विधिना परिष्ठापयन् शुद्धाध्यवसायवशात् केवलालोकमाप, यदाहुः-“कोहे धेवरखवगो माणे सेवइयखुडुगो नायं।
 मायाइ अमाढभुई लोभे केसरीय साहुत्ति ॥१॥ १० ॥८९॥ अथ संस्तवदोषं निरूपयति-संस्तवपिंडः सः, कः?, यत्र पूर्वसिन्-
 आदौ दातारं दानात् पूर्वकाले संस्तवनं पूर्वसंस्तवः तथा पश्चाद्-उत्तरकाले दानानन्तरं संस्तवनं पश्चात्संस्तवः, पूर्वं पिताजननी-
 भ्रातृभगिन्यादिपूर्वसंबंधात् पूर्वसंस्तवः, तथा श्वशुरकश्चश्रूकलत्रपुत्रादीनामात्मपरयोर्वयस्ताण्यरूपाद्यवस्थासदृशीं-समानां निरूप्य
 ज्ञात्वा संबंधपूर्वकं स्तौति स पश्चात्संस्तवः, रा च पुनर्मूलतो गुणस्तुतिरूपः संस्तवश्च, तथा विद्यादिप्रयोज्ये पंच दोषा भवन्ति ॥ विद्या-
 दयः पंच.दोषारत्वमी ॥९०॥ विद्या १ मंत्र २ अंजनं.३ चूर्णयोगः.४ रक्षादिश्च ५, तत्र देव्यधिष्ठिताक्षरपंक्तिर्विद्या जापहोमादि-

साध्या स्त्रीदेवता च, पिंडार्थं दोषा यस्यां तत् तथा, मंत्रो विद्याया विपर्ययलक्षणोऽसाधनः देवताधिष्ठितश्च, तस्यापि पिंडार्थकरणाद् दोषः, तथा अजनादयः अन्तर्धानादिफलाः तिरोधानवशीकरणादिकार्यमाधकाः ३ तथा चूर्णानि-लोचनांजनभालतिलकादीनि तथा सौभाग्यदौर्भाग्यकराः श्रीचंदनधूपद्रव्यादिविशेषाः पादप्रलेपचरणलेपमुख्या योगाः स्युः, तथा तु पुनर्मूलकर्म रक्षादिमूलिकाभिः प्रसिद्धाभिः सौभाग्यार्थं रक्षाकरणमिदं मूलकर्म, एते विद्यादयः पंच दोषाः, यदाहुः-इय बुत्ता सुत्ताओ वत्तीस गवेसणे-सणादोसा। गहणेसणदोसे दस लेसेण भणामि ते य इमे ॥१॥ ९१ ॥

दोसा संकाइ संकिय मक्खियं महुदगाइसंसिद्धं । तसथावरेसु ठवियं अचित्तमवि होइ निक्खित्तं ॥९२॥
 पिहियं सच्चित्तथगियं साहरियं भायणट्टियमजोगं । निक्खिविऊण सच्चित्ते वियरइ जं तेण पत्तेण ॥९३॥
 दायगयं जं दिन्नं निगडिय कंपंत पाउयठिण्हिं । बालथविरंधंपंडगमतकुणिवंजजरिण्हिं ॥९४॥

खंडगपीसगलोढगपिंजगकत्तगविलोडगाईहिं । वेलामासवईए सवालवच्छाइ इत्थीए ॥९५॥

खंडाइकणाइजुयं उम्मिस्सं परिणयं न जं फासुं । महुमाइविलित्तेणं कराइणा देइ तं लित्तं ॥९६॥
 छंडुंतेण य दिन्नं छड्डियमिय हुंति दोस थायाला । गिहिजइउभयप्पभवा उग्गममाई तहा कमसो ॥९७॥

अथ गवेपणाया दश दोषाः प्ररूप्यन्ते, दोषाणामाधाकर्मादीनां शंकायां पिंडग्रहणे शंकितग्रहणे शंकितं स्यात्, अस्य चत्वारो भंगाः, तद्यथा-शंकितग्रहणं शंकितभोगः १ अशंकितग्रहणं शंकितभोगः २ शंकितग्रहणमशंकितभोगः ३ निःशंकितग्रहणं निःशं-कितभोगः ४। अथ अशिक्षितं, अशिक्षितं द्वेषा-सच्चित्ताच्चित्तयोर्मधूकादिवस्तुनोर्योगात्, संसृष्टं सच्चिचअशिक्षितं यत् करादि तत् अशिक्षितमि-

त्यर्थः, तथा त्रसस्थावरेषु स्थापितं समस्तमचित्तमपि-प्रासुकमपि निक्षिप्तं भवति तत्, तत्र त्रसा द्वीन्द्रियादयः स्थावरा एवेन्द्रिया-
 दयः तैर्युक्ते अचित्तेऽपि ॥९२॥ अथ पिहितारख्यं दूषणं निरूपयति, तत्र सचिचाचित्ताभ्या स्थगितं-आच्छादितं, एतच्चतुर्भंगं, तद्यथा-
 सचिचेन सचित्तं पिहितं १ अचित्तेन सचित्तं २ सचिचेन अचित्तं ३ अचित्तेन अचित्तमिति ४, तत्र भंगत्रयमशुद्धं, चतुर्थं भंगे गुरुलघु-
 रूपाश्चत्वारो भंगास्तेऽपि पिंडविशुद्धेज्ञेयाः, ग्रन्थगौरवभयान्नेह लिखिताः, अथ संहृताख्यदोषमाह-तत् संहृताख्यं यत् पृथ्वीकायादौ
 भाजने अयोग्यं दानानुचितं मृत्तिकाजलतुपादि दातुमनभिप्रेतं वा करोटिकादेर्भाजनादपरेण रिक्तीकृतमातृकेणैव ददाति-देयं वस्तु
 साधुभ्यो यच्छति, गृहस्थ इति शेषः॥९३॥ अथ दायकाख्यदूषणं गाथायुग्मेन निरूपयति, तत्र यदि दातुर्गतमेवंविधेन वक्ष्यमाणेन दत्तं
 तदायकाख्यमित्यर्थः, केन ?-निगडितादिना, निगडितो-लोहमयादिपादबंधनादितः कम्पमानांगः पादुकारूढः-काष्ठादिमयोपानच-
 दितः तैः, तथा बालस्थविरांधंपंडकमत्कुब्जकखंज्वरितैरपि, तद्यथा-बालोऽव्यक्तो वा पष्टिकान्तर्वर्ती, स्थविरो वृद्धः, स च सप्तते-
 र्वर्षाणामुपरि, अंधो दृष्टिरहितः, पंडगो नपुंसको, मत्तो मदिराविह्वलः, क्लृणिकः-कुब्जः, खंजः-चरणरहितः, ज्वरितो-रोगवान्, तैः
 ॥९४॥ तथा उदूखलशुशलाभ्यां या सचित्तं श्लक्ष्णयति खंडीकरोति तथा दीयमानं न गृह्यते, तथा या च पिनाष्टि-शिलायां तिललवण-
 जीरकादि मृद्नाति, तथा लोढकः कर्पासलोडिन्या कणकेन निष्कुलं करोति, पिजकः-रुतं पिंजनेन मृदुकरणपरः कर्तकः-पुणिकाभिः
 सूत्रकरणपरः, विलोडगाभिर्विलोडनं कराभ्यां पुनः पुनः रुतसूक्ष्मकरणमेभिरपि देयं न ग्राह्यं, तथा विलोडनं दध्यादिमथनं च तथा
 वेलामासवत्या कालः, रजस्रलाया इत्यर्थः, तथा च या स्त्री सवाला-स्तनोपजीविशिशुका तथा प्रस्तावात् गर्भिण्या अष्टमासकगर्भवत्याः,
 एभिर्दोषैः साधुना दातुः सकाशात् पिंडो न ग्राह्यः ॥९५॥ अथोन्मिश्राख्यं विवृणोति, अथ खंडाद्युचितं-योग्यं कणाद्यैः सचित्त-

असणाईया चउरो पाउंछण वत्थ पत्ताकंबलया । सिजायरपिंडो उण न कप्पण रायपिंडव्व ॥९९॥
हणणं पयणं कयणं न कुणइ न य कारवेइ अन्नंपि । अणुजाणइ न कुणंतं एया नव हुंति कोडीउ ॥१००॥
सुविमुद्धाहारेणं साह्वणं निच्चमेव उववासो । देसूणपुव्वकोडिंपि पालयंताण सामन्नं ॥१०१॥

अथ तत्र पिंडे नव कोटयो भवन्ति, तास्त्विमा वक्ष्यमाणाः, हननं वधः पचनं पाकः क्रीतं-मूल्यगृहीतं आत्मना न करोति अपरेणं न कारयति अन्यं कुर्वन्तं नाजुज्ञापयति, एकस्मिन् हनने त्रयः करणकारणानुमतिरूपाः, एवं पचने क्रीतेऽपि, मीलिताः नव कोटयो भवन्ति, यदाहुः-“ए ए पुव्वाभिहिया दोसा सव्वेवि नवसु कोडीसु । भेयप्पभेयजुत्ता संखेवेणं अबयरंति ॥ १ ॥” ॥९९-१००॥ निर्दोषपिंडग्रहणे साधूनां यो लाभस्तमाह-सुतरां-अतिशयेन विशुद्धो-निर्दोषः सुविशुद्धः एवंभूतो य आहारः प्राणाधारस्तेन साधूनां-महात्मनां नित्यमेव-सदैवोपवासः-अभक्तार्थः, कथंभूतानां साधूनां ?-देशोनपूर्वकोटिं श्रामण्यं-चारित्रं साधुत्वं पालयतां ॥१०१॥ अथ पिंडाधिकारे पानकग्रहणविधिमाह-

गिण्हज्ज आरनालं अंबिलधोअणतिदंडउक्कलियं । वन्नंतरापत्तं फासुअसलिलंपि तदभावे ॥१०२॥
पिंडग्रहणसमये साधुरारनालं-अवश्रावणं गृह्णीयात् आंबिलं-कांजिकं तंदुलादिधावनं त्रिदंडोत्कलितमुष्णोदकं वर्णान्तरादि प्राप्तं अन्यत् प्रासुकजलमपि गृह्णीयादिति योगः, परं तदभावे-तस्योष्णोदकस्याप्राप्तौ, यदाहुः-उस्सेइम १ संसेइम २ तंदुल ३ तिल ४ तुस ५ जवोदगा ६ ऽऽयामं ७ । सेवीरं ८ सुद्धवियडं ९ अंबड १० अंबाडय ११ कविठं १२ ॥ १ ॥ माउलिंग १३ दक्खला १४ दाडिम १५ खज्जुर १६ नालियर १७ कयर १८ बदरफलं १९ । आमलयं २० चिंचापाणगाइं २१ पढमंगभणियाइं

आए एवमईयं । उच्चारिऊण सुत्तं कयउत्सग्गो विचित्तेइ ॥ ९ ॥ अहो जिणेहिं अरावजा, विची साहूण देसिया । मोक्खसाहाण-
हेउत्स, साहुदेहस्स धारणा ॥१०॥ पारेइ नमुक्कारेण तयणु चउवीसजिणथवं भणइ । पच्चदखाणं नियमं पुव्वकयं इत्थ पारेइ ॥११॥
असुं पूर्वोक्तविधिं निष्पाद्य पुनः किं कुरुते तदाह—

कयसज्झाओ य खणं वीसमिय निमंतिउं गिलाणाई । पोत्तिं पेहिय भणिउं नवकारं भुंजइ पयासे ॥१०४॥

कृतस्वाध्यायो मुनिर्जघन्यतो गाथापोडशकविहितस्वाध्यायः क्षणं-क्षणमात्रं विश्रम्य ग्लानादीन् निमंत्रयित्वा-आकार्यं पौतिकां
प्रतिलिख्य नमस्कारं च भणित्वा-नमस्कारमंत्रमुच्चार्य प्रकाशे-नांधकारे भोजनं करोति, साधुरिति शेषः, यदाहुः-“भुञ्जइ भत्तं
पाणं सम्मं जिणगाहवंदणं कुणइ । सोलससिलोगमाणं जहन्यं कुणइ सज्झायं ॥१॥ खणमित्तं वीसामं करेइ चिंते अणुगहं जइ
मे । कुव्वंति गिलाणाई तत्तो हुज्जामि कयकिच्चो ॥२॥ जह अब्भंगणलेवो सगडक्खवणाण जुत्तीओ होइ । इय संजमभवहणठ्ठ-
याए साहूणमाहारो ॥३॥ जे चैव अंधयारे दोसा ते चैव संकडहुंमि । परसाडीवहुलेवाडणं च तम्हा पगासमुहे ॥४॥ ॥ १०४ ॥
अथ पिडदोषाधिकारादिह द्विचत्वारिंशदोषाः निरूपिताः, शेषाः संयोजनादयो त्रसैषणादोषाः पञ्च, यतेर्विधिना गृहीतस्साहारस्य
विधिनैव त्रसः कार्यः, अतस्ते निरूप्यन्ते—

संजोयणा पमाणे इंगाले धूमस्कारणे चैव । भोयणदोसे पंच उ समयपसिद्धा इमे वज्जे ॥१०५॥

खंडाइ मंडगाइसु संजोयइ भुंजइ पमाणऽहियं । संसंतो निंदंतो जिमइ य छक्कारणाभावे ॥१०६॥

तत्र पंचसु त्रसैषणादोषेषु आदौ संयोजनादोषः १ तथा प्रमाणं-प्रमाणातिक्रमरूपं स एव द्वितीयः २ तथा तृतीयः अंगारनामा

३ चतुर्थो धूमनामा ४ पंचमस्तु कारणनामा ५, एते पंच दोषाः समयग्रसिद्धाः—आगमनिरूपिताः तान् वर्जयेत् साधुरिति शेषः ॥१०५॥
 तेषामेव पंचदोषाणां व्याख्यानं कुरुते, खंडादिं मंडकरसगृह्या गुणान्तरोत्पादनाय मंडादिषु संयोजयति—एकत्रीकरोति सा संयो-
 जना, सा च द्विधा—उपधानविषया भक्तपानविषया च, पुनरैकैका द्विविधा—बाह्या अभ्यन्तरा च, तत्र उपकरणे बहिर्भव्यं चोल्पदुं-
 लब्ध्वा भूषार्थं पटीं भव्यां याचयित्वा बहिरेव परिधत्ते सा बाह्या, वसतौ त्वभ्यन्तरा, तथा द्वितीया भक्तपानविषया, साऽपि द्वेधा—
 वसतेर्बहिरन्तश्च, यस्यां विशिष्टास्वादनिमित्तं दुग्धदध्योदनदीनां मीलनं सा बहिःसंयोजना, तथा भिक्षामटित्वाऽन्तर्भक्तपानसं-
 योजना पात्रे मंडकगुडघृतादि संयोज्य भक्षयतो द्वितीया, इह च रसहेतोरिति विशेषणेन कारणतः संयोजनायामपि न दोषः,
 यदाहुः—“रसहेतुं संजोगो पडिसिद्धो कप्पए गिलाणट्ठा । जस्स व अभत्तच्छंदो असहोचियभाविओ जो य ॥ १ ॥ सुगमा, नवरं
 यथाहारे अरुचिः तथा शुभाहारोचितो राजपुत्रादिश्च साधूचिचाहारेणाभावितस्तस्य संयोजना अनुज्ञाता । अथ द्वितीयं प्रमाणं—
 यन्वागमे द्वात्रिंशत् कवलादिरूपं तेन हीनमधिकं वा भुंक्ते इत्यर्थः, तत्र पुरुषस्य हस्त्रे कुकुट्यंडकमात्रकवलापेक्षमाहारमानं, यदाहुः—
 कुकुडिअंडयमिता कवला बत्तीस भोअणपमाणे । रागेणासायंतो संगारं करइ सचरितं ॥१॥ अर्थश्च कुकुटी द्रव्यभावभेदाद् द्विधा,
 तत्र द्रव्यतः कुकुटी—साधोः शरीरं तन्मुखं अंडकं तत्राक्षिकपोलादीनां विकृतिमनापाद्याहारः यद्वा कुकुटी—पक्षिणी अंडकं प्रमाणं
 कवलस्य अतो, भावकुकुटी तु यावन्मात्रेण न न्यूनं नाप्यधिकं चोदरं स्यात् ज्ञानादीनां च वृद्धिः स्यात् तावन्मात्रं भक्तमिति, तथा
 तस्य द्वात्रिंशत्तमो भागः अंडकं तन्मानः कवलः ४ यथा पुरुषस्य द्वात्रिंशत् कवलाः स्त्रियोऽष्टाविंशतिः नपुंसकस्य चतुर्विंशतिः, पुनर-
 प्याहुः—बत्तीसं किर कवला आहारो कुच्छिपूरओ भणिओ । पुरिसस्स महिलियाए अट्ठावीसं भवे कवला ॥१॥ उत्तानार्थैव, अत्रो-

दरभागापेक्षं त्वेवं—'अद्धमसर्णस्स सव्वजणस्स कुञ्जा दवस्स दो भाणे । वायपवियारणहा छब्भागं ऊणगं कुञ्जा ॥१॥ विहिगहियं विहिभुत्तं इयभंगं जिणवरेहिणुन्नायं । सेसा नाणुन्नाया गहणे दिते य निज्जुहणा ॥२॥' तथा—'विदलं जिमिउं पच्छा पत्तं च मुहं च दोऽवि धोविञ्जा । अहवा अन्नयपत्ते भुंजिञ्जा गोरसं नियमा ॥१॥ किं च—अत्थि अणंता जीवा जेहिं न पत्तो तसाइपरिणामो । तेऽवि अणंताणंता निगोअवासं अणुहवति ॥१॥ तत्र त्रसाः बादराः द्वीन्द्रियादयः, अन्यच्च—ये निगोदवासमनुभवन्ति तेऽप्यनंता-स्सन्ति, तत्र केचन दुग्धदधितक्रादीनां मध्ये मुद्गादिद्विदलान्ने मिलिते कालान्तरेण त्रसजीवानामुत्पत्तिः एवं त्रिदिने दधि चलिते कुथितान्ने च, अत्र सर्वत्र सूक्ष्मत्रसजीवानामुत्पत्तिर्ज्ञानिभिर्दृष्टा, अथांगारधूमलक्षणं दोषद्वयं व्यनक्ति—यत्र माधुर्यमाहारदातारं वा शंसन् भुंक्ते तदिह प्रवचने अंगारोपमचरणेधनकरणभावादंगारमिति कथ्यते, यच्चसुंदरमितिकृत्वा निन्दन् द्विष्टोऽभ्यवहरति तस्य धूमोपमचरणेन्धनकरणभावात् धूममिति, आह च—“तं होइ सइगालं जं आहारेसुच्छिओ संतो । तं पुण होइ सधूमं जं आहारेइ निंदंतो ॥१॥ अथ पट्कारणाभावे भोजनं कुर्वतोऽकारणदोषं स्पष्टयति ॥१०६॥ अथ तानि पट् कारणानि कानीत्याशंक्याह—

वेयण वेयावचे इरियट्ठाए य संजमट्ठाए । तह पाणवत्तियाए छहं पुण धम्मचिंताए ॥१०७॥

तत्र पणानां कारणानां मध्ये आदौ वेदनाकारणं—क्षुद्धेदनोपशमनाय भुंक्ते, क्षुद्-बुभुक्षा तस्याः वेदना तद्रूपा वा वेदना क्षुद्धे-दना तन्निवारणाय भुंजीत साधुः, यदाहुः—“णत्थि छुहाए सरिसा वियणा भुंजिज तप्पसमणह”त्ति १ । तथा वैयावृत्त्यं—आचा-र्यादिप्रतिचरणं तद्रक्षार्थं तद्धानिनिवारणार्थं भुंक्ते साधुः, आह च—छाओ वेयावचं न तरइ काउं अओ भुंजे' छाउत्ति स्फातो बुभु-क्षितः, तथा इर्यार्थं इर्याशुद्धये, अत्र इर्या इर्यासमिति वा विशोधयितुं—निर्मलीकर्तुं भुंक्ते साधुः, बुभुक्षितो हि ध्यामललोचनस्तां

तथा कर्तुं न शक्नोति, तथा संयमार्थं-सप्तदशसंयमरक्षायै, तत्र संयमः-प्रत्युपेक्षणाप्रमार्जनानादिलक्षणः साधुव्यपारः तत्पालनार्थं, बुभुक्षितोऽपि तं कर्तुं न शक्नोति, तथा प्राणवृत्त्यर्थं-दशप्राणवर्तनाय, अथवा प्राणस्य-जीवितस्य रक्षार्थं-परिपालननिमित्तं यतिभुक्ते, षष्ठं पुनः कारणं धर्मचिन्तार्थं-धर्मध्यानचिन्तार्थै, धर्मस्य ध्यानं धर्मध्यानं, एतदपि बुभुक्षितः कर्तुं न शक्नोति ॥१०७॥ अथ साधु-भोजनं कुर्वन्वात्मानमेवं तर्जयतीत्याशंक्याह-

बायालीसेसण संकडमि गहणंमि जीव ! न हु छल्लिओ । इण्हि जइ न छल्लिज्जसि भुंजंतो रागदोसेहिं ॥१०८॥
जीवति-प्राणिति दशभिः प्राणैः इति जीवः तदामंत्रणं भो जीव !, द्विचत्वारिंशद्दोषाणां गहने संकटे विपमस्थाने हि-निश्चितं न छलितोऽसि यदि चेदिदानीं-अधुना भुंजानः-आहारं कुर्वन् रागद्वेषाभ्यां न छलित्यसि ॥१०८॥ तथा आहारं कथं कुरुते इत्याशंक्याह-
असुरसुरं अचवचवं अहुअमविलंबियं अपडिसाडि । अविक्रियमुहो जिमित्ता पक्खालिय पियइ पत्तजलं । १०९।

साधुरनया युक्त्या सुप्रणीतया वक्ष्यमाणया आत्मानं प्रीणाति तर्पयति, यथा असुरसुर-सुरडकानकुर्वन् अचवचवं चबचबम-कुर्वन् चर्वयति अहुअं-अद्रुतं अविलंबितं-अमंथरं अपरिशाटि-परिसाटनारहितं अविक्रियं-अविकृतं विकाररहितं मुलं मनो यस्य तादृक् वाक्कायगुप्तो भुंजीत, अथो भुक्त्या-जिमयित्वा त्रिः पात्रं प्रक्षाल्य पात्रजलं पिबति, यदाहुः-“पचाणं पक्खालणसलिलं मुण्णिणो पियंति तिक्खुत्तो । सोहंति मुहं तत्तो सागरिए पत्तमुह धुवणं ॥१॥ जे मुण्णिणो विहिणुव्वं जेमंति सयावि सयलपत्ताणि । धोवणसलिलेण धुवं अवेंति दोसा असेसावि ॥२॥ तह परिसाडिविमुक्कं जिमंति जइणो जिइंदिया निच्चं । जह जिमियाजिमियाणं ठाणविसेसं न लक्खंति ॥३॥ ॥१०९॥ अथ पात्रक्षालनक्रमविधिं विवृणोति-

गुरुणो पत्तं भिन्नं कल्पिय आहागडं तु सेसेसुं । पढमं पक्खालिज्जइ जहाविसुद्धं तु सेसाणि ॥११०॥
 गुरोः पात्रकं-भोजनभाजनं भिन्नं-पृथक् कल्पयेत्-त्रेपयेत्, कल्पत्रयं कुर्यात्, शेषपात्रकेषु यथाक्रमं-क्रमस्थानुल्लंघनेन प्रक्षाल-
 यित्वा तु पुनः शेषाणि पात्रकाणि यथाविशुद्धं प्रक्षालयेत् ॥११०॥ अथोद्धरितस्याहारस्य को विधिरित्याह—

जं गहियमणाभोगाइणा असुद्धं तहेव उच्चरियं । छारेणमक्कमित्ता परिद्धवेउं उचियदेसे ॥१११॥
 अथ यदशनादि अनाभोगादिना-प्रमादादियोगेन असुद्धं-सदूपणं गृहीतं तथैवोद्धरितं च तदशनं छारेण-रक्षापुंजेनाक्रमयित्वा-
 मर्दयित्वा परिष्ठापयेत्, क ?-उचितदेशे-प्राणिवर्जितप्रदेशे-आतपे वा, यदाहुः-“जं च असुद्धं गहियं संकियदव्वं विगिंचए थरो ।
 बालाइपरिष्ठवणे उड्डाहवहाइया दोसा ॥११॥” ॥१११॥ अथ कृताहारो मुनिः किं कुरुते इत्याशंभ्याह—

इरियपडिकमणसक्कत्थयपुत्तिवंदणयसंवरण पुत्तिं व । निम्मज्जिऊण पत्ते ठविज्ज पेहाइ जा समओ ॥११२॥
 तथा कृतभोजनो मुनिरादावीर्यां प्रतिक्रामति, तदनु शकस्त्वं पठति, चैत्यवंदनां करोति इत्यर्थः, पश्चात्संवरणपूर्वं मुखवस्त्रिकां
 प्रतिलिख्य वंदनकं ददाति, तत्र च प्रत्याख्यानं करोति, ततोऽपि पात्रकाणि मार्जयित्वा-भाजनानि जलविंदुरहितानि कृत्वा स्थाप-
 येत् यावत् प्रतिलेखनासमयः-तृतीयग्रहरप्रतिलेखनाकालः स्यात्, यदाहुः-“विहिणा जेमिय उट्टिय इरियं पडिकमिय भणइ
 सक्कथं । पुत्तिं पेहिय वंदणमिह दाउं कुणइ संवरणं ॥१॥ सोहिय पत्ताबंधे सम्मं निम्मज्जियाणि पत्ताणि । बंधित्तु तेण ठाविज्ज होइ
 पडिलेहणं जाव ॥२॥ कहविहु पमायवसओ पत्ताबंधो खरंटिओ हुज्जा । पडलाणि अहव कप्पा कप्पिजसु ताणि जयणाए ॥३॥
 पढमं ल्हिज्जंते चीवरखंडेण जेण पत्ताणि । तं निच्चं धोविज्जसु अनह कुच्छाइया दोसा ॥४॥” ॥११२॥ अथैवं पात्रकाणि निधाय

बहिर्भूमिकृत्यं कुर्यात् तद्वाधाद्रयेनाह—

अह बाहिरभूमीओ दिसाइ ईसाणजम्बज्जाए । गंतूणमसंलोए जणस्स मत्तगनिहियनीरो ॥११३॥
पुट्टिमदंतो पुररविवायाणं थंडिलं च संडासे । पेहिय अणुजाणावियं उच्चाराई जई कुणइ । ११४॥

अथानन्तरं कृतभोजनानन्तरं तृतीययामपौरुष्यन्तः बहिर्भूमिं गच्छति, तत्र-बहिर्भूमौ ईशानयमवर्जितायां दिशि गत्वा, ईशानविदिग्दक्षिणदिग्रहितां दिशं गत्वा, जनस्य-लोकस्यासंलोक्रे-समर्द्धरहिते मात्रके-तृप्तिकरे न्यस्तनीरः—प्रक्षिप्तजलो नगर-सूर्यवातानां—पुरतपनपवनानां त्रयाणां पृष्ठिमददत् संडासेन सप्रकाशे स्थंडिलं प्रतिलेख्य दृष्टिप्रतिलेखनां विधाय क्षेत्रदेवता-मनुज्ञापयित्वा च यतिः-साधुः उचारादि कुरुते, यतः सूत्रे—“वच्चमुत्तं न धारए” यदाहुः—“अह बाहिरभूमीए जलपत्ताणिं गहाय गच्छन्ति । आवस्सियं तु कुब्वं इरियासमिया अभासंता ॥१॥ विच्छिन्ने दूरमोगाडे, नासने विलवज्जिए । तसपाणवीयरहिए, उच्चारईणि वोसिरे ॥२॥ ॥११३॥ तथा दृत्तोच्चारादिकर्मणःपश्चात् साधुः किं करोति ? तदाह—

वोसिरिऊण तिखुत्तो वसहिं आगम्म कुणइ किच्चाई । पच्छिमजामे पभणइ पत्तो पडिलेहणासमओ ॥११५॥
ततः उचारादिकं विधाय पश्चात् वोसिरइ इति वारत्रयं भणित्वा पश्चाद्दसतिं-उपाश्रयं ईर्यासमिति विधिना आगत्य अपराणि धर्मकृत्यानि करोति, तत्रापि ईर्यापथिकी प्रतिक्रमितव्या, यदाहुः-गंतूण वमहिदारे पाय पमज्जिय निसीहियं काउं । इरियापडिक-मणेणं गमणागमणाइ वियडंति ॥१॥ हत्थसयादागंतुं गंतुं व सुहुत्तगं जहिं चिठ्ठे । पंथे वा वट्ठे नइसंतरणे य पडिकमणं ॥२॥ कजस्स य २ समये २ करिजमाणस्स । जइ हुज्ज समयसेसं तो तत्थ करिज सज्जायं ॥ ३ ॥” इति पूर्वोक्तस्वरूपां क्रियां कुर्वतः

साधोः पश्चिमयामे-ग्रान्ते पश्चिमग्रहरे आगते भणति-कथयत्युच्चैःस्वरेण प्रतिलेखनासमयः प्राप्तः-तृतीयग्रहरप्रतिलेखनायाः कालः आगतः, यदाहुः-“पच्छिमजामं सेसं सम्मं जाणितु समयतत्तन्नु। वागः खमासमणा ! पत्तो पडिलेहणासमओ ॥१॥ ११४ ॥ ततः प्रतिलेखनां कथं कुर्वन्ति तदाह—

पडिलेहणवसहिपमज्जणाउ दाऊण दो ग्वमासमणे । पुत्तिं पेहिय दोहिं तणुपेहं संदिसावेइ ॥११६॥
 (इयां कृत्वा प्रतिलेखनावसतिप्रमार्जनयोः) तथेह क्षमाश्रमणद्वयं दत्त्वा पौतिकां मुखवस्त्रिकां-प्रतिलेखयित्वा तदनु पुनरपि द्वाभ्यां क्षमाश्रमणाभ्यां लघुवंदनरूपाभ्यां तदनु प्रतिलेखनावगम्य प्रतिलेखनां संदेशापयति ॥११५॥ अथात्र प्रतिलेखनायां विशेषमाह-
 उचवासिय सञ्चोव्हिपज्जंते चोलपट्टगं पेहे । इयरो पढमं पटं रयहरणं सञ्चओ पञ्छा ॥११७॥

इह तृतीयग्रहरप्रतिलेखनासमयेः खु निश्चितं सर्वोऽपि-सकलोऽपि उपोषितः साधुवर्गः--कृताभक्तप्रत्याख्यानः पर्यन्ते-सकलो-पधिपर्यन्ते चोलपट्टं-अधःपरिधानवस्त्रं प्रतिलेखयति, सर्वसाधुरिति शेषः, यदाहुः-“पभणंति खमासमणे गुरू तओ साहुणोवि पढमंमि । पडिलेहणं करेमो वीए वसहिं पमजेमो ॥१॥ पुत्तिं पट्टग गुच्छग केसरिया पत्तबंध पडलाई । रयताण पत्तठावण मत्त-गपत्तं च पेहंति ॥१॥ ॥११६॥ ततोऽपि को विधिर्विधेयः तदाह—

वसहि पमज्जण ठवणागुरु उव्हिं कट्टु पेहए पुत्तिं । कट्टु सज्जायमोही थंडिल्लं संदिसावेइ ॥११८॥
 ततस्तदनन्तरं वसतेः-उपाश्रयस्य प्रमार्जनं तदनु स्नापनाचार्यप्रतिलेखनं, तत उपधिमुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनं, पश्चात् स्वाध्या-यकरणं, स्वाध्यायादनु उवही थंडिल्लं संदेशापयति, यदाहुः-“तो वसहिं च पमज्जिय ठवणायरियं तहेव पेहिचा । दाऊण खमा-

समणं पुत्तिं पेहिंति उवउत्तो ॥१॥ अह लहुयवंदणेणं सम्मं कुव्वन्ति तयणु सज्झायं । सुत्तत्थगाहिणो जे तेसिं सो चेव सज्झाओ ॥२॥ चत्तारि खमासमणा देइत्थं दो उ थंडिलाण पेहाए । दुन्नि य गोअरचरियापडिकमणे काउसग्गे य ॥ ३ ॥” ११८॥ अथ कस्मिन् काले किं किति लिख्यते तदाह—

गोसे दसगं पेहे उग्घाडापोरिसीइ पत्ताई । सब्वं तु चरिमजामे पक्खाइसु तदभिहा एव ॥११९॥

गोसे-प्रत्युपे उपस्येव दश मुखवस्त्रिकारजोहरणप्रभृति प्रतिलेखयेत्, तथा उद्घाटपौरुष्यां पात्रादिकं-पात्रं पात्रबंधइत्यादि, प्रति-लेखयेत् तु-पुनश्चरमयामे-तृतीयग्रहरपौरुष्यां सर्व-सर्वमपि प्रतिलेखयेत्, पक्षादिषु-पाक्षिकचातुर्मासिकसांवत्सरिकादिषु तदभिधा एव ॥११९॥ अथ पुनः प्रतिलेखनाया विशेषमाह—

अह पत्ताणुवगरणं पडिलेहिय निक्खिवंति तो उवहिं । पेहिंति गुरुपरिन्ना गिलाण सेहाइ अप्पस्सा ॥१२०॥

अथ पात्रकाणामुपकरणं-उपस्करं प्रतिलेखयित्वा ततः उपधिं निक्षिपन्ति, ततो गुरुणामुपधि प्रतिलेखयति, ततो ग्लान-शैक्षादीनां ततश्चात्मन उपधिं प्रतिलेखयतीति योगः ॥१२०॥ अथ स्थविरकल्पिकानामुपधिसंख्यामाह—
पोत्तिय रयहरणं चिय कप्पतिगं सत्त पत्त उवगरणा । मत्तं च चोलपट्टो उवही थेराण चउदसहा ॥१२१॥

स्थविरकल्पिकानामुपधिश्चतुर्दशधा भवति, तद्यथा-पोतिका १ रजोहरणं २ चैत्र कल्पत्रिकं ५ सप्त पात्रकोपस्करणानि १२ मात्रकं १३ चोलपट्टश्च १४ इति चतुर्दशधा उपधिः स्थविराणां, स चोत्कृष्टमध्यमजघन्यभेदात् प्रायश्चित्तादीनां कार्ये बोद्धव्यः, तथा उत्कृष्टाद्योपधेहिं अप्रतिलेखनादौ प्रायश्चित्तं पृथक् पृथक् भवति, तत्र जिनकल्पिनां त्रयः प्रच्छादिकाः पतद्रुहश्च एव उत्कृष्टः,

तथा गोच्छकः पात्रकस्थापनं मुखवस्त्रिका पात्रकेसरी चाद्यः-चतुर्विधो जघन्यः, पात्रबंधः पटलानि रजस्त्राणं रजोहरणं च एष
 मध्यमः, यदाहुः-उक्कोसगो जिणाणं चउव्विहो मज्झिमोऽवि एमेव । जहन्नो चउव्विहो खलु इत्तो थेराण बुच्छामि ॥१॥” तत्र
 स्थविराणामुपधिक्षेधा-उत्कृष्टो ? मध्यमो २ जघन्यश्चेति ३, तत्रोत्कृष्टः प्रच्छादकाः-कल्पाः पतद्ग्रहश्च, तथा जघन्यो गोच्छकः
 पात्रस्थापनं मुखवस्त्रिका पात्रकेसरी च, अथो मध्यमः-पात्रबन्धः पटलानि रजस्त्राणं रजोहरणं चोलपट्टः मात्रकश्च एष षड्विधो
 मध्यमः, संमीलिते चतुर्दश, यदाहुः-“तिन्नेध य पच्छागा पडिग्गहो चेव होइ इक्को सो । गुच्छग पत्तगठवणं मुहणंतय केसरि
 जहन्नो ॥१॥ पडलाइं रयत्ताणं पत्ताबंधो य चोलपट्टो य । रयहरण मत्तओऽविय थेराणं छव्विहो मज्झो ॥२॥ इह प्रस्तावादुपधेरे-
 कार्थाः लिख्यंते, तत्र उपधिक्षेधा-द्रव्यतो भावतश्च, तत्र द्रव्यतः शरीरं भावतो ज्ञानादीनि, तत्रोपधिः १ उपग्रहः २ संग्रहः ३
 प्रग्रहः ४ अवग्रहः ५ भांडं ६ उपकरणं ७ करणं ८ एते एकार्थाः, यदाहुः-“उवही १ उवग्गहे २ संगहे य ३ तह पग्गहु ४-
 ग्गहे चेव ५ । भंडग ६ उवगरणेऽविय ७ करणेऽविय ८ हुंति एग्गहा ॥ १ ॥” तथा जिनकल्पिकानां द्वादशधा उपधिरुक्तः,
 तस्य जिनकल्पस्य जंबूतो दशकव्यवच्छित्तौ विच्छेद एव, यदाहुः-“मण १ परमोहि २ पुलाए ३ आहारग ४ खवग ५ उवसमे
 ६ कप्पे ७ । संजमतिय ८ केवल ९ सिज्झणा य १० जंबूमि वोच्छिन्ना ॥१॥” ‘मण’त्ति मनःपर्यायज्ञानं १ परमावधिः केव-
 लावधिविचारी २ पुलाकलब्धिः, चुन्निजेत्तीत्यादिकः ३ आहारकतनुकरणलब्धिः ४ क्षपकश्रेणिः ५ उपशमश्रेणिः ६ जिनकल्पः ७
 संयमत्रिकं परिहारविशुद्धिः १ स्रक्ष्मसंपरायः २ यथाख्यातरूपं च ३, ८ केवलं ९ सिद्धिश्च १० जंबूखामिनि विच्छिन्नाः, तथा
 आर्यकाणां-साध्वीनां पात्रादीनि पंचविंशतिरूपाणि उपकरणानि उत्सर्गतो भवन्ति, आह च-“जिणा चउदसरूवाणि, थेरा चउद-

रुकः परसूर्वोऽन्तरे उरुद्वये च कशावद्भूः, तथा अर्धोरुकः अवग्रहानन्तकः पट्टश्च कटीभागमाच्छादयति ३ तथा जानुप्रमाणा चलि-
 णी, साऽपि अस्यूता-सूचीसंगहिता नर्तकीपरिधानवस्त्रसदृशी, लंसिका-वंशोपरिनर्तकी तत्परिधानवस्त्रवत्, यदाहुः-अद्भोरुओ व
 ते दोऽवि गिण्हय पच्छायए कडीभागं । जाणुपमाणा चलणी असीविया लंसियाइब्ब ॥१॥ ४॥ अथ अभ्यन्तरनिवसनी, अंत-
 निवसनी-अभ्यन्तरनिवसनी लीनतरा सुश्लिष्टा सूक्ष्मतरा अर्धजंघां यावद्भवति, वह्निनिवसनी-उपरि कटीभागात् गुल्फौ यावत्
 कटीदवरकेन चद्वा, एष पट्टिध उपधिर्नाभिरधो भवति ६, तथा कंचुकः, स च हृदयोद्भवाच्छादकः अनुकुञ्चितः श्लथः इत्थमेवाव-
 कक्षिका दक्षिणे पार्श्वे भवति, यदाहुः-छाएइ अणुदुडए उरूहे कंचुए असीवियओ । एमेव य ओगच्छिय सा नवरं दाहिणे पासे
 ॥१॥ ८ । अथ वैकक्षिका, वैकक्षिका पुनः पट्टवदीर्घा भवति ९ । अथ संघाटी, ताः संघाट्यथतस्रो भवन्ति, एका द्विहस्ता द्वे
 त्रिहस्ते एका चतुर्हस्ता, एवं च तत्र द्विहस्ता उपाश्रये प्रात्रियते, यदाहुः-“वैकच्छियओ पट्टो कंचुंगमोगच्छियं च छाएइ । संघा-
 डीओ चउरो तत्थ दुहत्था उवमयंमि ॥ १ ॥ दुन्नि तिहत्थायामा भिवख्वा एग एग उच्चारं । ओसरणे चउहत्था निसन्नपच्छा-
 यणी मसिणा ॥ १० ॥ तथा स्कंधकरणी, चतुर्हस्ता विस्तृता भवति, वातविध्नितनस्तरक्षार्थं च, यदाहुः-“स्कंधकरणी य चउ-
 हत्थ चित्थडा वायविहूयक्खवा । खुज्जकरणी य कीरइ रूवईणं कुडहेहं ॥११॥ अत्र आर्यकाणामुपधौ उत्कृष्टमध्यमजघन्यभेदा
 अपि सन्ति, यदाहुः-“उक्कोसो अट्टविहो मज्झिमओ होइ नेरसविहो य । जहनो चउव्विहो खलु अज्जाणं होइ विन्नेओ ॥१॥ तत्रो-
 त्कृष्टोऽप्यविधोऽसौ-त्रयः प्रच्छादकाः-कल्पाः ३ अम्भितरनिवसनी ४ वह्निनिवसनी ५ संघाट्यः ६ स्कंधकरणी ७ पात्रकं च ८,
 आह च-“तिन्नेव य पच्छाणा अम्भितरवाहिनिसणी चैव । संघाडी स्कंधकरणी पत्तं उक्कोसउवहिंमि ॥१॥ अथ मध्यमाह, स त्रयो-

दशधा-पात्रबंधः १ पटलानि १ रजस्त्राणं ३ रजोहरणं ४ मात्रं ५ उपग्रहानन्तकं ६ पट्टकः ७ अर्धोरुकः ८ चलणी ९ कंचुकः
 १० उपकक्षिणी ११ वैकक्षिकी १२ कमढकः १३, आह च-पचाबंधो पडला रयहरणं मत्त मढक रयताणं। उगह पद्यो अद्धोर
 चलणि ओकच्छि कंचु वेकच्छो ॥१॥ अथ जवन्यमाह-पात्रस्थापनं १ पात्रकेसरिका २ गुच्छकः ३ मुखवस्त्रिका ४ च, अयं चतु-
 ष्रकारः, आह च-“मुहपत्ती केसरियं पचद्ववणं च गुच्छओ चैव। एसो चउव्विहो खलु अज्जाण जहनओ उवही ॥१॥१२३॥

उक्तः औधिक उपधिः, औपग्रहिक उच्यते—

संथारुत्तरपट्टो लठीपमुहो उवगगहो उवही। फलहाइं पाडिहेरू आयपमाणा भवे लठी ॥१२५॥
 संस्तारकः तथा उत्तरपट्टकः-उत्तरीयवस्त्रं अन्यच्च यष्टिप्रमुखो-यष्टिप्रभृतिः सर्वोऽप्ययमौपग्रहिक एव, तथा फलहकानि-पट्टि-
 कारूपाणि पाडिहेरूकश्च-कम्बलादिविशेषः, तत्रोपधौ यष्टिरात्सप्रमाणा, देहप्रमाणा भवेदित्यर्थः, यदाहुः-“लठी विलठी दंडो विदं-
 डओ नालिया य पंचमिया। संथारुत्तरपट्टो इच्चाइ उवगगहं उवही ॥१॥ लठी आयपमाणा विलठी चउरंगुलेण परिहीणा। दंडो
 चाहुपमाणो विदंडओ कक्खमित्तो अ ॥२॥ लठीए चउरगुलमूसिया दडपंचगे नाली। नइपमुहजलुत्तारे तीए थग्गिजए सलिलं॥३॥
 चज्जइ लठीए जवणियाइ विलठीइ कत्थइ दुवार। घट्टिजइ य उवस्सयस्स तेणाइरक्खट्ठा ॥४॥ उडुवद्धंमि य दंडो विदंडओ घिप्पए
 वरसयाले। जं सो लहु ओलिजइ कप्पंतरिओ जलभाएण ॥५॥ ॥१२५॥ अथ तस्मिन् दंडे स्त्रोक्तयुक्त्या गाथापंचकेन पर्व-

नियमं निरूपयति—

एगपव्वं पसंसंति दोपव्वा कलहकारिया। तिपव्वा लाभसंपन्ना चउपव्वा मारणंतिया ॥१२६॥

पंचपन्वा य जा ल्ही पंथे कलहनिवारिणी । छपन्वा य आर्यका सत्तपन्वा अरोगिया ॥१२७॥
 अट्टपन्वा असंपत्ती नवपन्वा जसकारिया । दसपन्वा उ जा ल्ही तइयं सन्वसंपया ॥१२८॥
 वंका कीडक्खइया फुल्लइया चैव तहय द्हु य । ल्ही य उब्भसुक्का वल्लेयन्वा पयत्तेणं ॥१२९॥

दुट्टपसुसाणसावयविज्जलविसमेसु उदयमग्गेसु । ल्ही सरीरक्खा तवसंजमसाहिणी भणिया ॥१३०॥
 एकपर्वा-एककत्तलिकारूपां यष्टिं प्रशंसन्ति, पूर्वचार्या इति शेषः; द्विपर्वा-द्वेपर्वे-कत्तलिके यस्यां सा द्विपर्वा तां कलहकारिकां-
 राटीकरणहेतुकां वदन्ति, त्रिपर्वा-त्रीणि पर्वाणि यस्यां सा त्रिपर्वा लाभेन संपन्नां-लाभकारिकां भणन्ति, चतुर्ण्यो-
 चत्वारि पर्वाणि यस्यां सा चतुर्ण्यो तां चतुर्ण्यो मारणान्तिकां-म्राणत्यागकारिणीं वदन्ति ॥१२६॥ तथा पंच पर्वाणि यस्यां सा
 पंचपर्वा यष्टिः-दंडरूपा सा पथि-मार्गे कलहनिवारिणीं-राटीनिराकरिणीं कथयन्ति, षट् पर्वाणि यस्यां सा षट्पर्वा तस्याः सका-
 शात् करग्रहणयोगात् आतंको, भयं भवतीत्यर्थः; सप्त पर्वाणि यस्यां सा सप्तपर्वा सा आरोगिका-रोगाभावरूपा ॥१२७॥ अष्टौ
 पर्वाणि यस्यां सा अष्टपर्वा असंपत्-असंपद्योगाद् यष्टिरपि असंपत् उपचारात्, यथा दंडयोगात् पुरुषोऽपि दंडः; नव पर्वाणि यस्यां
 सा नवपर्वा यशःकारिका-यशःकर्तुं शीला, नवशब्दस्य अन्यार्थप्रतिपादकत्वात् संख्याशब्देन सह योगः अन्यथा (नवपर्वा) नवै-
 वेत्यपि भवति, दश पर्वाणि यस्यां सा दशपर्वा तस्याः सकाशात् सर्वसंपदो भवन्ति ॥१२८॥ अथ अशुभलक्षणां यष्टिं वर्जयेदित्याह-
 एवंभूता यष्टिर्वर्जनीया, प्रयत्नेनेति योज्यं, कथंभूता?-वक्रा-असरला, कुब्जाकारेत्यर्थः; तथा कीटकभक्षिता-कीटकलादिता रेखा-
 दिना, फुल्लानि-शिखराणि यस्यां सा, तथैव दग्धा च यष्टिः; ताग्दूर्ध्वशुष्का-स्थानस्थितशुष्का, शुभलक्षणानि च यदाहुः-“घणवद्दु-

दिकृत्यः पश्चाद्गोचरचर्याप्रतिक्रमणकायोत्सर्गं करोति, आह च—‘परिठविय पाणगाई विम्हरिउं वसहिवत्थपडिलेहं। काउं कुणंति गोअरचरियापडिक्कमणउस्सगं ॥१॥ अत्र कायोत्सर्गे—कालो गोअरचरिया थंडिल वसहि वत्थपत्तपडिलेहा। संभरई सो साहू जस्सवि जं किचि उवउत्तं ॥१॥ इयं गाथा चिन्तनीया, तथा यत्किंचिदनाचरितं क्रियाकृत्यं तत् स्मृत्वा—हृदि चिन्तयित्वा प्रायश्चित्तमालोचनारूपं विदधाति—करोति ॥१३३॥ अथ दैवसिक्कप्रतिक्रमणकालनिर्णयमाह—

तो पडिक्कमई सूरे अद्धनिबुड्डे जहा भणइ सुत्तं । संमत्ते पडिक्कमणे ताराउ वि तिन्नि दीसंति ॥१३४॥

चेइयवंदण भयवं सूरिउवज्जायसुणिखसासमणा । सव्वस्सवि सामाइय देवसियइयारउस्सगो ॥१३५॥
ततः प्रतिक्रमणसमये प्राप्ते प्रतिक्रमणं तथा वरोति यथा सूयं—रवौ अर्द्धनिर्बूडिते विम्बे प्राप्ते सूत्रं—प्रतिक्रमणसूत्रं भणति—कथयति, समाप्ते—परिपूर्णं प्रतिक्रमणे—आवश्यके ताराः-तारकाः द्वे तिस्रो वा दृश्यन्ते, आह च—‘अद्धनिबुड्डे सूरे सुत्तं कडुंति नवरि गीयत्था । इय वयणपमाणेणं देवसियावस्मए कालो ॥१॥ अहवावि पडिक्कमणे पुन्ने ताराउ तिन्नि दीसंति । देवसियं आवस्सियमेयं तुलिऊण कुव्वंति ॥२॥ पुव्वाभिमुहा उचरमुहा व आवस्सयं पकुव्वंति । सिरिवच्छमंडलीए अहवा परिवाडिमंडल्लिए ॥३॥ १३४॥ अथ दैवसिक्कप्रतिक्रमणं निरूपयति—तत्रादौ चैत्यवंदनं—अरिहंतचेइयाणमित्यादि पश्चात् चत्वारि क्षमाश्रमणानि भगवान् सूरिः उपाध्यायः मुनिरित्यादिरूपाणि, तदनु भून्यस्तमस्तकः ‘सव्वस्सवि देवसिय’इत्यादि भणति, तदनु ज्ञानादिषु चारित्रं गरिष्ठं तेनादौ चारित्राचारविशुद्धयर्थं सामादिकं—‘करेमि भंते ! सामायिक’मिति सूत्रं पठति, तस्मात् कायोत्सर्गं एकोनविंशदोपरहिते प्रातस्त्यायाः प्रतिलेखनायाः प्रभृति-दिवसातिचारांश्चेत्यति मनसा संग्रधारयेच्च तस्मादसौ दैवसिकातिचार उत्सर्गः ॥१३४॥ तर्हि अत्र ते

क्षमाश्रमणपूर्वमेव बोद्धव्यं, कृतवन्दनः पश्चात् पादैरवग्रहाद् बहिर्निःसृत्य 'आयरिउवज्झाए' इति गाथात्रयं पठति, केषांचिन्मते न पठंति च ॥१३६॥ तदनु प्रतिक्रमणे को विधिर्विधेयः इत्याशंबंध्याह—

चरणाइतिउस्सग्गा तेसु उज्जोअचित्तणं कमसो । सुअदेवयाइथुइओ पुत्ति च्चिय वंदणा तिथुई ॥१३७॥
तदनु चारित्रादयः—चारित्रदर्शनज्ञानप्रभृतयः त्रयः कायोत्सर्गाः तेषु क्रमशः—अनुक्रमेण द्वौ एक एकः पृथक् उद्योतचिन्तनं, चतुर्विंशतिस्तवचिन्तनं, यदाहुः—दुन्नि य हुंति चरित्ते दंसणनाणे य हुन्ति[इक्क]इक्को य । सुयखित्तेवयाए थुइ अंते पंचमंगलयं ॥१॥
तदनु श्रुतदेवतादिस्तुतयः, ततश्च गणनिश्रायाः अस(ज्झा)या उहडावणिय कायोत्सर्गः, तस्मिन्नेकनमस्कारचिन्तनं, ततः पोतिक्राप्रतिलेखनं ततः कृतिकर्म-वन्दकं दत्ते, पश्चात् 'इच्छामो अणुसद्धिं' इति भणित्वा जानुभ्यां स्थित्वा कृतांजलिर्नमोऽर्हत्सिद्धेति पूर्वकं स्तुतित्रयं पठति, तत्र साध्व्यस्तु नमोऽर्हत्सिद्धेति न पठन्ति, तदर्थश्चायं—इच्छामः—अभिलषामः अनुशासित—श्रीगुर्वाज्ञां प्रतिक्रमणं कार्यमित्येवंरूपां, तां च वयं कृतवन्तः स्वामिलापपूर्वकं, यदाहुः—“पुत्ती वंदणदाणे भणन्ति भालयलभिलियकरजुयलो । इच्छामो अणुसद्धिं गुरुथुइग्गणे थुई तिन्नि ॥१॥ अत्र 'नमोऽस्तु वर्द्धमानाय' इत्यादि अभावे वा 'संसारदावानले'त्यादि स्तुतित्रयं पठन्ति ॥१३७॥ एतस्मादपि किं विधेयमित्याह—

सक्कत्थय पायच्छित्त सज्झाओ इय दिणस्स पडिकमणं । तं पुण पविस्सयमाईसु अह्लियावणियपज्जंते ॥१३८॥

तदनु शक्रस्तत्रपाठः 'नमुत्थुण'मित्यादि, ततः स्तोत्रे निरूपिते दिवसग्रायश्चित्तकायोत्सर्गो विधेयः, तस्मिन् चतुर्विंशति-जिनस्तवचतुर्गं चिन्तनीयं, एकमेकं पञ्चविंशत्युच्छ्वाससमयं, अत्रान्तरे गणनिश्रया कायोत्सर्गादिविशेषस्वरूपं स्वयं बोद्धव्यं, पश्चात्

स्वाध्यायः, इति 'गतं दिवसस्य प्रतिक्रमणं; देवसिक्कप्रतिक्रमणं' गतमित्यर्थः यदाहुः—'देवसियपडिक्कमणे कयंमि गिण्हंति तयणु कयकरणा । तारातियसंपेक्खणसमए पाओसियं कालं ॥१॥ पियधम्मो दहधम्मो संविग्गो चेव वज्जभीरू अ । खेयन्नो य अभीरू कालं पडिलेहए साहू ॥२॥ अह वाघाइयकाले सुद्धंमि पढंति कालियं सुत्तं । पुव्वगहियं गुणंति य अनह अन्नंपि अत्थं वा ॥३॥ कालियसुअस्स कालो भणिओ अज्झयणगुणणविसयाइं । दिवसस्स पढमपच्छिमजामा एवं तिजामाए ॥ ४ ॥ इकारस अंगंइ कालियसुत्तं वयंति तत्तन्नू । दिट्ठीवाओ सव्वो न होइ कालियसुअं नियमा ॥५॥ ततः पुनः पाक्षिकचातुर्मासिकसंवत्सरेषु अयमेव विधिर्वक्ष्यमाणः ॥ अथ पाक्षिकप्रतिक्रमणं गाथायुग्मेन निरूपयति—

पोत्तिचियवंदमालोयणं च पक्खियगसुत्तसुत्तं च । वंदण पत्तेयं खामणं च वंदणय सामहयं ॥१३९॥

मूलोत्तरगुणसोही उस्सग्गुज्जोअ पुत्ति वंदणयं । पज्जंतखामणाणि य पुणोऽवि पडिक्कमइ देवसियं ॥१४०॥

अत्र देवसिक्कप्रतिक्रमणवंदनान्तरं पाक्षिकमुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वंदनकं च दत्त्वा पाक्षिकमालोचनं विधेयं, आलोचिते च पाक्षिकचातुर्मासिकसांवत्सरिकादिषु चतुर्थषष्ठाष्टमरूपं तपो देयं, पश्चात् पाक्षिकखनं, पुनस्ततोऽपि प्रतिक्रमणखनं, पश्चात् वंदनकं, पश्चात् प्रत्येकं क्षामणं, संबुद्धा क्षामणमिति 'जं किंचिअपत्तियं' इत्यादि पठति, तत्र जघन्यतस्त्रयः साधवः क्षाम्यन्ति, उत्कर्षतः सर्वेऽपि, यदाहुः—'देवसियचउम्मासियसंवच्छरिएसु पडिक्कमण मज्जे । मुणिणो खामिजंति तिन्नि तथा पंच सत्त कमा ॥१॥ ततोऽपि गुरुरूध्वीभूय प्रत्येकक्षामणकं च कारयति, ततः पुनरपि वंदनं, पश्चात् करेमि भंते ! सामाहयं पठन्ति ॥ १३९ ॥ तत्पठिते मूलोत्तरगुणशुद्धये—मूलोत्तरगुणविशोधनार्थं करेमि कायोत्सर्गं, ततः उच्छ्वासाशतत्रयमानं कायोत्सर्गं कुर्पन्ति, द्वादशवा-

रांश्चतुर्विंशतिस्तत्रं चिन्तयतीत्यर्थः, सर्वेऽपीति शेषः, पारिते चतुर्विंशतिसप्तत्रिंशत्कीर्त्यं मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वंदनकं च दत्त्वा पर्यन्तक्षामणाः क्षाम्यन्ते-सामप्रिक्षामणाः क्रियन्ते, अहमपि क्षाम्यामीति गुरोर्वर्च्यं, पाक्षिकक्षामणाचतुष्टयं कुर्वन्ति, तत्र इच्छामि स्वमासमणो इत्यादिपूर्वकं पियं च मे जं मे इत्यादि पठति, अथ द्वितीयं-इच्छामि स्व० पुत्रं चेइयाइं इत्यादि, अथ तृतीयं-इच्छामि स्व० अबभुष्टिओहमित्यादि, अथ चतुर्थं-इच्छामि० कयाइं च इत्यादि, ततः परिहारेण आत्मानं संक्षिप्य निःस्तरकाः परेषां पारणा आत्मानः संसारसमुद्रात् भवतेति गुरुवचनं, शेषं सर्वं स्पष्टम् । अत्र संग्रहगाथा-अहमपि स्वामेति तुभ्ये तुभ्येहिं समं मत्थएण वंदामि । आयरिय संति नित्यारपरगउ गुरूण वयणाइं ॥ १ ॥ उत्तानार्थं, एवं गतं पाक्षिकं, अनयैव परिपाठ्या चातुर्मासिकं सांवत्सरिकं च, नवरं तत्र पंचशतोच्छ्वासमानः कायोत्सर्गः, विंशतिवारंश्चतुर्विंशतिस्त्रं चिन्तयन्तीत्यर्थः, तथा सांवत्सरिके अष्टो-चरसहस्रश्वासः कायोत्सर्गः, चत्वारिंशतं वारान् सनमस्कारांश्चतुर्विंशतिरूपांश्चिन्तयन्तीत्यर्थः, ततः पुनरपि दैवसिकं प्रतिक्रामति, सर्वत्रायमेव विधिः ॥१४०॥ अथ चतुर्विंशतिसप्तत्रिंशत् पाक्षिकादिषु संख्यामाह-

पत्रखे वारस चउमासिःसु वीसं तथा वरसियंमि । उरसग्ने चालीसा सनमुक्कारा य उज्जीया ॥१४२॥

पक्षे-पाक्षिकप्रतिक्रामणे द्वादश चातुर्मासिके विंशतिः सांवत्सरिके चत्वारिंशत् उद्योतकाः सनमस्काराः, उत्सर्गे-कायोत्सर्गे इति सर्वत्र योज्यं, यदाहुः-“सायसयं गोसद्धं तिन्नेव सया हवंति पक्खंते । पंच सया चउमासे अष्टसहस्रं च वरिसंमि ॥१॥ आह च-“चचारिदो दुवालस वीसं चत्ता य हुति उज्जीआ । देसियराइयपक्खियचाउम्मासे य वरिसे य ॥२॥ किं च-तथा भवनदेवतायाः क्षेत्रदेवतायाः कायोत्सर्गं कुर्वन्ति, प्रतिक्रामणग्रान्ते च अजितशान्तिस्तत्रं पठन्ति, आह च-चउमासिय वरिसिए य आलोअणा-

ऽऽलोए ॥ ७ ॥ इच्चाइ चिंतयंता निहासुकूलं करंति खणमित्तं । तत्थवि निम्भरनिहं पसायभीरू विवजंति ॥८॥ तथा विधिकृतसंस्तारकस्थितः चैत्यानि-शाश्वतचैत्यानि वन्दयित्वा जिनान् अपरान् अनुसरति ॥१४३॥ अथ अत्र कान् जिनान् अनुसरति तदाह—
 नंदीसर अष्टावय सिंतुंजय उज्जयंल सममेयं । पमुहाइं तित्थाइं वंदेऽहं परमभत्तीए ॥१४४॥

तत्र तीर्थं सरणीयं अष्टमद्वीपे नंदीश्वररे द्वीपे द्विपंचाशत् प्रासादाः, मतान्तरे विशतिथ, तत्र चतुःषष्टिशताष्टचत्वारिंशद् अशीत्यधिकचतुर्विंशशतं वा विम्बनमस्कारकरणं, ततोऽष्टापदस्सरणं, स च अयोध्यातो द्वादशयोजनैः प्रमाणांगुलनिष्पन्नैः, तथाऽत्र अष्टापदनामा पर्वतः; कोशलावासिजनक्रीडनस्थानं, तस्मिन् श्रीभरतचक्रिकारितं अष्टापदनाम चैत्यं शाश्वतं वर्तते, तस्मिंश्च चतुर्मुखे प्रासादे चत्वारः; अष्टौ दश द्वौ च जिनेश्वरा वंदनीयाः, यथा पूर्वद्वारे ऋगभजितौ, दक्षिणदिग्द्वारे संभवादिपद्मप्रभान्ताश्रत्वारो जिनाः, तथा पश्चिमद्वारे सुपार्थाद्या अनन्तपर्यन्ता अष्टौ तीर्थकराः, तथोत्तरदिग्द्वारे धर्माद्या वीरजिनपर्यन्ता दश जिनवरा विजयन्ते, तेषां स्सरणं विधेयं, इह श्रीउत्तराध्ययने अष्टादशाध्ययने भरतवक्तव्यतायां इदं भणितं, यदाहुः—“एयं पुन्नपयं सोच्चा, अत्थ-धम्मोवसोहिंयं । भरहोऽवि भारहं वासं, चिच्चा कामाहं पव्वए ॥ १ ॥ तथाहि-अत्थि उवज्झाए नयरीए सिरिउसभनाहपढमपुत्तो पुव्वभवकयमुणीयणवेयावच्चनिवत्तियचक्किभोओ भरहो नाम चक्कवड्डी, तस्स नवण्हं निहीणं चउदसरयणाणं बत्तीसाए महानरवइ-सहस्साणं छवंडस्स य भरहस्साहेवचं करंतस्स वत्थाहारदाणेण सामीवच्छलं कुणमाणस्स उसभजिणनेव्वाणगसणाणंतरं च सयं कारियअष्टावयसिहरसंठवियजिणायणपट्ठावियाणं नियनियवन्नपमाणेववेयाणं उसभाइचउवीसजिणपडिमाणं वंदणच्चणं समायर-तस्स अइकंता पंच पुव्वलवखा, तथा च श्रीआवड्यनिर्मुत्तो द्वितीयनरवरिकायां मूलसूत्रे-थूभसय भाउयाणं चउवीसं चैव जिणघरे

प्रसन्नं-प्रसन्नचंद्रं मेतार्यमुनिं शालिमुनिं-शालिभद्रं दृढकुमारं च मुनिं ॥१४६॥ तथा धन्नाभिधं-धन्नुनिं दशार्णभद्रं चिलातीपुत्रं उदायनं जंबूस्वामिनं सुदर्शनं स्थूलभद्रं अवंतिसुकुमारं वज्रादीन्-वज्रस्वामिप्रभृतीन् मुनीनाहं वन्दे-नमस्करोमीति सर्वत्र योज्यम् ॥१४७॥ अथ तद्भवविहितमधिकरणमालोचयति—

जं अइयभवनिबद्धं अहिगरणं जेण जाव न हु कज्जं । तमिह मए वोसरियं देहपमायंसि पुण सत्त्वं ॥१४८॥

यद् अतीतभवनिबद्धं-गतभवोपाजितमधिकरणं-क्रोधादिलक्षणं येन हु निश्चितं यावन्न कार्यं-नो विधेयं तद् इह मया विसृष्टं, क ?-देहप्रमादे-निद्रारूपे पुनः सर्वं-सकलमपि ॥१४८॥ अथ त्रिविधमनोव्यापारमिथ्यादुष्कृतं तस्युते—

जो मे धम्मविरुद्धो जाओ मणवयणकायवावारो । मिच्छामिदुक्कं तस्स पुणरवि मा हुज्ज पावमई ॥१४९॥

यो मम मनोवचनकायव्यापारो धर्मविरुद्धो जातः तस्य मिथ्यादुष्कृतं भवतु, तथा पुनरपि पापमतिर्मा भूयाः ॥ १४९ ॥ अथ चतुःशरणाश्रितां भावमतिं चिन्तयति—

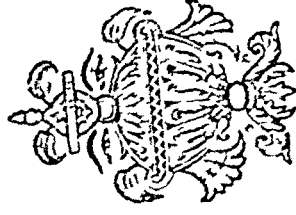
सत्त्वे अम्मह पसत्था सउणा सुअणा गहाइ नक्खत्ता । तिहुअण मंगलहिययं हियएण जिणं वंहंताणं ॥१५०॥

सर्वे-ममग्राः शकुनाः स्वजना ग्रहा नक्षत्राणि चासाकं प्रशस्ताः-प्रसन्नाः, कथंभूतानामसाकं ?-हृदये-उरसि जिनिं-वीतराणं वहतां-धारयतां, कथंभूतं जिनिं ?-त्रिभुवनमंगलकं भूर्भुवःस्वर्गालयम् ॥१५०॥ अथ तत्र सम्यक्तत्त्वं चिन्तयति—

अरिहं देवो गुरुणो सुसाहुणो जिणमयं मह पमाणं । इय सम्मत्तविसुद्धो धम्मो मे होउ सह सरणं ॥१५१॥

तत्र इति, सम्यक्तवविशुद्धः-सम्यक्तचनिर्मलो धर्मः मम मदा-सततं शरणं भवतु, तत् सम्यक्तत्वं किं ?-यत्र देवोऽहंन् गुरवः

श्री ऋषभदेवजी केशरीमलजी पेढी मुकाम रतलाम.

सुयनाणं महिहीयं

शास्त्रं सर्वत्रयं चक्षुः

जैनचन्द्रु प्रिंटिंग प्रेस, इन्दौर

[विक्रम सं० १९८४]

४०००]